

2ο ΠΡΟΤΥΠΟ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΟ ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

**ΟΨΕΙΣ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ
ΤΗΣ ΚΑΤΟΧΗΣ**

Μαρτυρίες από το Αρχείο
του 3ου Γυμνασίου Αρρένων Αθηνών

ΑΘΗΝΑ 2013

ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΑΡΧΕΙΟ
ΤΟΥ 3ου ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΑΡΡΕΝΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

2ο ΠΡΟΤΥΠΟ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΟ ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ΟΨΕΙΣ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ
ΤΗΣ ΚΑΤΟΧΗΣ

Μαρτυρίες από το Αρχείο
του 3ου Γυμνασίου Αρρένων Αθηνών

Εποπτεία και επιμέλεια
Σπύρος Χρ. Καρύδης

ΑΘΗΝΑ 2013

Στο εξώφυλλο: Λάδι σε μουσαμά της Σίσσυ Εισαγγελέα, από τον κατάλογο της έκθεσης «Σίσσυ Εισαγγελέα, Ου τόπος», Αθήνα 2011

© 2ο ΠΡΟΤΥΠΟ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΟ ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Ταχ. Δ/ση: Παναγή Κυριακού 12, 115 21 Αθήνα

Τηλ. 210-64.36.784 & 210-64.42.204· fax. 210-64.69.834

Ηλεκτρο. Δ/ση: mail@2lyk-peir-athin.att.sch.gr

Ιστοσελίδα: <http://2lyk-peir-athin.att.sch.gr/>

ISBN: 978-960-99433-6-9

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ (<i>Καρύδης Σπύρος</i>)	9
ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ (<i>Γιαννόπουλος Γεώργιος</i>)	13

Η ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΑΤΟΧΗΣ

1. Η οργάνωση της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης 1939-1945: Νόμοι και διατάγματα (<i>Γιαννακοπούλου Κωνσταντίνα, Κα- λύβα Σταυρούλα</i>)	15
2. Η απόπειρα μεταρρύθμισης του 1943-1944 και η στάση του 3ου Γυμνασίου (<i>Αντωνίου Βασίλειος</i>)	19

ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΑΤΟΧΗΣ ΣΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

1. Χρόνια Πολέμου και Κατοχής: Ιστορικό περίγραμμα (<i>Μόσχος Βασίλειος</i>)	21
2. Οι συνέπειες του Πολέμου και της Κατοχής στην εκπαι- δευση: οι πληροφορίες του Βιβλίου των Πρακτικών (<i>Γιαννό- πουλος Γεώργιος, Δόσης Ευάγγελος, Τσαμάνδουρας Νι- κόλαος</i>)	22

ΤΟ 3ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΑΡΡΕΝΩΝ ΑΘΗΝΩΝ 1940-1945: ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

1. Ίδρυση, θέση, συγχωνεύσεις (<i>Λυκούδης Ανδρόνικος, Μόρφη Χριστιάννα</i>)	31
2. Η διεύθυνση του σχολείου και ο σύλλογος των διδα-	

σκόντων (Παπαδήμου Μαριανίκη, Ραβάνης Ιωάννης, Χαριζάνη Δανάη).....	33
3. Το μαθητικό δυναμικό του σχολείου κατά τα έτη 1941-1947 (Βασιλόπουλος Ηλίας).....	40
4. Τα διδασκόμενα μαθήματα (Βαρβαρίγγος Ιωάννης, Μόσχος Δημήτριος).....	44
5. Τα διδακτικά εγχειρίδια (Βαρβαρίγγος Ιωάννης).....	47
6. Υποχρεώσεις των μαθητών (Χρυσασφογιώργος Γεώργιος, Τσακιράκης Νικήτας).....	50
7. Θέματα πειθαρχίας (Τσακιράκης Νικήτας Χρυσασφογιώργος Γεώργιος).....	53
8. Δραστηριότητες του σχολείου-Εκδηλώσεις (Πάκος Γεώργιος).....	56
9. Το Παράρτημα του Χαλανδρίου (Ζυγούρης Απόστολος)....	56
 ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ 1940-1946 (επιμέλεια: Γιαννόπουλος Γεώργιος).....	 59
 ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΑΠΟ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ 1940-1946.....	 87
 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	 105
 ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ.....	 107

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Στο 2ο Πρότυπο Πειραματικό Λύκειο Αθήνας φυλάσσονται τα αρχεία του 3ου και του 10ου Γυμνασίου Αθήνας, τα οποία καλύπτουν χρονικά τη λειτουργία των δύο σχολείων, από το 1908 έως το 2001, έτος κατά το οποίο συγχωνεύτηκαν για τη δημιουργία του 2ου Πειραματικού Λυκείου. Η αξία των δύο αρχείων είναι προφανής. Ιδιαίτερα μάλιστα το υλικό που αφορά την περίοδο έως και τα πρώτα χρόνια μετά τον 2ο Παγκόσμιο Πόλεμο είναι εξαιρετικής σημασίας, και η μελέτη του μπορεί να συμβάλει στην έρευνα της ιστορίας της νεοελληνικής εκπαίδευσης.

Η προκαταρκτική διερεύνηση των δύο αρχείων, μέσα στο πλαίσιο της προγραμματιζόμενης ταξινόμησης και καταγραφής τους, μου έδωσε το έναυσμα για την κατάθεση πρότασης ερευνητικής εργασίας για την πρώτη τάξη του Λυκείου, κατά το σχολικό έτος 2012-2013, με θέμα αρχειακό. Επρόκειτο για μια ιδέα η οποία εύρισκε το ανάλογό της στη λεγόμενη «αρχειακή εκπαίδευση», μια προσπάθεια γνωριμίας των Αρχείων στην ελληνική επικράτεια με τον μαθητικό πληθυσμό μέσω επισκέψεων αλλά και μέσω της διενέργειας μικρών κατευθυνόμενων ερευνητικών αναζητήσεων, μια προσπάθεια με εξαιρετικά αποτελέσματα, όπου υλοποιήθηκε.

Επιλέχθηκε το αρχείο του 3ου Γυμνασίου, πιο συγκεκριμένα ένα από τα σημαντικότερα βιβλία πρακτικών που φυλάσσεται σε αυτό, το βιβλίο που καλύπτει τα χρόνια από το 1940 έως το 1946, και κατατέθηκε η πρόταση της ερευνητικής εργασίας με τον τίτλο: «Ψηφιοποίηση και ανάδειξη των αρχειακών τεκμηρίων του 3ου Γυμνασίου Αρρένων Αθηνών. Το βιβλίο πρακτικών της περιόδου 3 Ιουλίου 1940 – 26 Σεπτεμβρίου 1946».

Την ερευνητική ομάδα συγκρότησαν οι ακόλουθοι δεκαεννιά

μαθητές: Αντωνίου Βασίλειος, Βαρβαρίγγος Ιωάννης, Βασιλόπουλος Ηλίας, Γιαννακοπούλου Κωνσταντίνα, Γιαννόπουλος Γεώργιος, Δόσης Ευάγγελος, Ζυγούρης Απόστολος, Καλύβα Σταυρούλα, Λυκούδης Ανδρόνικος, Μόρφη Χριστιάννα, Μόσχος Βασίλειος, Μόσχος Δημήτριος, Πάκος Γεώργιος, Παπαδήμου Μαριανίκη, Ραβάνης Ιωάννης, Τσακιράκης Νικήτας, Τσαμάνδουρας Νικόλαος, Χαριζάνη Δανάη, Χρυσανογιώργος Γεώργιος.

Πριν από όλα κρίθηκε αναγκαία η γνωριμία των μαθητών με την έννοια του αρχείου. Πέρα από το θεωρητικό σκέλος, οι μαθητές γνώρισαν τα αρχεία του σχολείου, άνοιξαν και ξεφύλλισαν κάποια από τα βιβλία και τα κατάστιχα, έκαναν τα πρώτα τους βήματα στην ανάγνωση των πράξεων και καταγραφών, καθώς και στον τρόπο με τον οποίο γίνεται η περιγραφή ενός βιβλίου ή καταστίχου. Στην πρώτη αυτή φάση, οι μαθητές χωρισμένοι σε ομάδες των τεσσάρων, ασκήθηκαν στην καταγραφή και την περιγραφή επιλεγμένων βιβλίων του αρχείου, ενώ παράλληλα γίνονταν συζητήσεις για κάθε θέμα ή απορία προέκυπτε και αφορούσε τα συγκεκριμένα αρχεία ή τα αρχεία γενικότερα.

Στον ίδιο χρόνο δρομολογήθηκε και η ψηφιοποίηση του βιβλίου πρακτικών, που είχε επιλεγεί ως βασική πηγή για την ερευνητική εργασία. Η ψηφιοποίηση κρίθηκε απολύτως αναγκαία διότι με τον τρόπο αυτό εξασφαλιζόταν η δυνατότητα αξιοποίησης της βασικής πηγής από όλους τους εμπλεκόμενους μαθητές, χωρίς να υποστεί φθορές το ίδιο το χειρόγραφο βιβλίο. Το βιβλίο φωτογραφήθηκε από τους μαθητές και οι σελίδες του μοιράστηκαν ισόποσα σε όλα τα μέλη της ομάδας. Οι μαθητές, ο καθένας ξεχωριστά αλλά και σε συνεργασία με τους υπόλοιπους της κάθε υπο-ομάδας, ανέλαβαν κατ' αρχάς να συντάξουν τον πίνακα των περιεχομένων των σελίδων που τους αναλογούσαν και στη συνέχεια να αποδελτιώσουν τις πληροφορίες που περιείχαν. Το υλικό που προέκυψε από την αποδελτίωση, κατατάχθηκε σε θεματικές ενότητες: Διεύθυνση και διδάσκοντες, Λειτουργία σχολείου, Μαθήματα και Διδακτικά Εγχειρίδια, Εξετάσεις, Εκδηλώσεις, Μαθητικά θέματα, Απόφοιτοι, Πειθαρχία. Σε ξεχωριστές ενότητες συγκεντρώθηκε, τέλος, το υλικό που αφορούσε γενικά

την εκπαίδευση καθώς και ό,τι σχετιζόταν με τον Πόλεμο και την Κατοχή.

Στο δεύτερο τετράμηνο, οι ομάδες ανασυγκροτήθηκαν για να καλύψουν τις ανάγκες επεξεργασίας του υλικού. Στις νέες ομάδες, έγινε η επεξεργασία των πληροφοριών που συλλέχθηκαν, αναζητήθηκε η βιβλιογραφία που αφορούσε την εκπαίδευση στα χρόνια της Κατοχής καθώς επίσης οι νόμοι και τα διατάγματα μέσα από την επίσημη ιστοσελίδα του Εθνικού Τυπογραφείου.

Ο μαθητές εργάστηκαν με μεράκι, ξεπέρασαν με επιτυχία τις δυσκολίες που προέκυψαν από την επαφή τους για πρώτη φορά με αρχειακό υλικό, καθώς και τις δυσκολίες ανάγνωσης και κατανόησης του χειρόγραφου βιβλίου λόγω της γλώσσας. Αποδελτίωσαν συστηματικά το υλικό και το συνέθεσαν, αναδεικνύοντας μέσα από αυτό τα ζητήματα οργάνωσης και λειτουργίας της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης κατά την περίοδο 1940-1945 και τις συνέπειες του Πολέμου και κυρίως της Κατοχής στη σχολική ζωή και στη λειτουργία των σχολείων. Επιπλέον μελέτησαν κατά την ίδια χρονική περίοδο τη λειτουργία του 3ου Γυμνασίου Αρρένων Αθηνών. Μέσα από τις πράξεις του βιβλίου πρακτικών οι μαθητές ανασύνθεσαν πτυχές της λειτουργίας του εστιάζοντας κυρίως στους εκπαιδευτικούς, στο μαθητικό δυναμικό, στα διδασκόμενα μαθήματα και διδακτικά εγχειρίδια, στις υποχρεώσεις των μαθητών, στα θέματα πειθαρχίας.

Η ερευνητική εργασία των μαθητών, κατά την ταπεινή μου γνώμη, αποτελεί σημαντική συμβολή στην έρευνα των εκπαιδευτικών θεμάτων κατά την περίοδο της Κατοχής, ενώ ταυτόχρονα φέρνει στο φως άγνωστες πτυχές της ιστορίας του 3ου Γυμνασίου Αρρένων Αθηνών, ενός ιστορικού Γυμνασίου, η ίδρυση του οποίου ανάγεται στο 1878.

Η παρούσα μελέτη, αποτελεί την επεξεργασμένη μορφή της ερευνητικής εργασίας των μαθητών, με την προσθήκη, σε παράρτημα, επιλεγμένων πράξεων από το βιβλίο πρακτικών που μελετήθηκε, σε διπλωματική έκδοση.

Σπ. Καρύδης

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Στην ερευνητική μας εργασία κατά το σχολικό έτος 2012-2013, μάς υποδείχθηκε για μελέτη, από το αρχείο του 3ου Γυμνασίου Αρρένων Αθηνών, το βιβλίο πρακτικών της περιόδου 1940-1946, λόγω του ιδιαίτερου ενδιαφέροντος που παρουσιάζει, αφού ξεκινά από τις 3 Ιουλίου 1940 και καταλήγει στις 26 Σεπτεμβρίου 1946, επομένως καλύπτει την περίοδο λίγο πριν από το ξέσπασμα του Β' Παγκοσμίου Πολέμου έως και τον πρώτο χρόνο μετά την απελευθέρωση.

Το βιβλίο έχει διαστάσεις 19,4X29,6 εκατοστά. Αποτελείται από 396 σελίδες από τις οποίες οι 213 ήταν ήδη αριθμημένες ενώ τις υπόλοιπες τις αριθμήσαμε εμείς. Το βιβλίο είναι δεμένο με χοντρό εξώφυλλο από χαρτόνι καλυμμένο με κόλλα μπλε χρώματος και μαύρη ράχη. Το βιβλίο από τη σελίδα 141 έως την σελίδα 155 είναι μουτζουρωμένο στο κάτω μέρος του.

Μέσα στο βιβλίο πρακτικών περιέχονται 222 πράξεις του συλλόγου διδασκόντων, οι οποίες δεν χωρίζονται ομαλά κατά σχολικά έτη, με τη συνήθη έναρξη της αρίθμησης ανά σχολικό έτος. Για το έτος 1939-1940 αντιστοιχούν 7 πράξεις. Για τα σχολικά έτη 1940-1941, 1941-1942 και 1942-1943 αριθμούνται 124 πράξεις σε συνεχή αρίθμηση. Για τα έτη 1943-1944, 1944-1945 και 1945-1946 αριθμούνται 91 πράξεις.

Με βάση το περιεχόμενό τους, οι περισσότερες πράξεις αφορούν:

στην ανάληψη υπηρεσίας καθηγητών,

στην έγκριση υποψηφίων προς εξέταση που προέρχονταν από άλλα σχολεία ή ανήκαν στην ομάδα των κατ' οίκον διδασκόντων,

στην έκδοση αποτελεσμάτων προαγωγικών ή απολυτήριων εξετάσεων,

στην έκδοση αποτελεσμάτων εισαγωγικών εξετάσεων,

στην επανεξέταση μαθητών που για διάφορους λόγους, ασθένειας ή αδυναμίας λόγω των συνθηκών, δεν μπορούσαν να συμμετάσχουν στις προγραμματισμένες εξετάσεις,

στην επιβολή ποινών σε απείθαρχους μαθητές,

στον χαρακτηρισμό της φοίτησης των μαθητών.

Επίσης περιέχονται τα πρακτικά των επιτροπών διενέργειας κατατακτήριων και απολυτήριων εξετάσεων για μαθητές που είχαν φοιτήσει σε κέντρα, κατ' οίκον ή σε ιδιωτικά σχολεία, καθώς και αναπήρων πολέμων.

Από το σύνολο των περιεχομένων έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον, λόγω της άμεσης συσχέτισής τους με τον Πόλεμο και την Κατοχή και τις συνέπειές τους:

ο εσωτερικός κανονισμός του σχολείου που αφορούσε τη συμπεριφορά των μαθητών ώστε να αποφευχθεί η πρόκληση των δυνάμεων κατοχής,

τα ονόματα των αναπήρων πολέμου που συμμετείχαν σε απολυτήριες εξετάσεις,

οι δυσκολίες των καθηγητών και κυρίως των μαθητών να εμφανιστούν στο σχολείο, να φοιτήσουν ή να λάβουν μέρος στις εξετάσεις λόγω αδυναμίας μετακίνησης ή φυλάκισης από τις δυνάμεις της κατοχής.

ο όρκος υπακοής όλων των διδασκόντων και του υπηρετικού προσωπικού στις δυνάμεις κατοχής,

η φροντίδα για τη μη καταπόνηση των μαθητών από τους διδάσκοντες με πληθώρα ύλης και εργασιών.

Ξεχωριστό, τέλος, ενδιαφέρον έχουν δύο πράξεις της 10ης Ιουλίου του 1943 που αφορούν τη διατύπωση γνώμης από τον σύλλογο διδασκόντων, έπειτα από εντολή του Υπουργείου Παιδείας, αναφορικά με την αλλαγή στον τρόπο διεξαγωγής των κατατακτήριων και απολυτήριων εξετάσεων των μαθητών που προέρχονταν από ιδιωτικά σχολεία, καθώς και σχετικά με την αναδιάρθρωση των σχολείων δημοτικής και μέσης εκπαίδευσης την οποία προγραμματίζε η τότε κατοχική κυβέρνηση.

Α΄

Η ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΑΤΟΧΗΣ

1. Η οργάνωση της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης 1939-1945: Νόμοι και διατάγματα

Η χρονική περίοδος που καλύπτει η πηγή μας, το Βιβλίο Πρακτικών, και κατά συνέπεια η έρευνά μας, ξεκινά λίγο πριν από την έναρξη του ελληνοϊταλικού πολέμου και καλύπτει όλη την περίοδο της Κατοχής, στα δύσκολα χρόνια της οποίας η εκπαίδευση μπορεί να μην αποτελούσε πρωταρχικό μέλημα για την κοινωνία, όμως τα σχολεία δεν σταμάτησαν τη λειτουργία τους.

Η οργάνωση της εκπαίδευσης την περίοδο αυτή στηρίζεται στις μεταρρυθμίσεις που έγιναν κατά την περίοδο της δικτατορίας του Μεταξά, χωρίς τη γνώση των οποίων είναι πρακτικά αδύνατο να γίνει κατανοητή η ταυτόχρονη ύπαρξη και λειτουργία τάξεων διαφόρων τύπων γυμνασίων.

Το 1937, με τον Αναγκαστικό Νόμο 770 «Περί των σχολείων της Μέσης Εκπαιδύσεως», καταργήθηκαν τα εξατάξια γυμνάσια και όλοι οι άλλοι τύποι σχολείων και ιδρύθηκαν τα πεντατάξια αστικά σχολεία και τα οκτατάξια πρακτικά και κλασικά γυμνάσια¹. Οι αλλαγές όμως δεν είχαν διάρκεια. Το 1939, με τη δημοσίευση δύο νόμων, η οργάνωση της εκπαίδευσης τέθηκε σε άλλη βάση. Με τον Αναγκαστικό Νόμο 1800 της 17ης Ιουνίου 1939² καταργήθηκαν τα πεντατάξια αστικά που είχαν ιδρυθεί το

1. ΦΕΚ 263/13.7.1937. Βλ. και Γελαδάκη, Β΄ Γυμνάσιον, σ. 35.

2. ΦΕΚ 244/17.6.1939.

1937 και ιδρύθηκαν τα τριτάξια αστικά σχολεία αρρένων και θηλέων και καθορίστηκαν ο τρόπος εισαγωγής, τα διδασκόμενα μαθήματα, το διδακτικό προσωπικό και τα δικαιώματα των κατόχων απολυτηρίου αστικού σχολείου. Λίγο αργότερα, στις 25 Ιουλίου 1939, δημοσιεύτηκε ο Αναγκαστικός Νόμος 1849 «Περί των σχολείων Μέσης Εκπαιδύσεως»³, με τον οποίο καταργήθηκαν τα σχολεία που προέβλεπε ο νόμος του 1937 και ορίστηκαν δύο ομάδες σχολείων: τα γυμνάσια και τα λύκεια.

Από το σχολικό έτος 1939-40 τα οκτατάξια και τα πεντάταξια σχολεία που είχαν ιδρυθεί και λειτουργούσαν από το 1937 καταργήθηκαν και αντικαταστάθηκαν από τα εξατάξια γυμνάσια και τα τριτάξια αστικά σχολεία. Ακόμα καταργήθηκαν και όσα εξατάξια γυμνάσια, πρακτικά λύκεια και σχολές μέσης εκπαίδευσης βρίσκονταν στη φάση της τμηματικής τους κατάργησης, σε εφαρμογή του νόμου του 1937, και αντικαταστάθηκαν προοδευτικά από το ιδρούμενο σχολείο νέου τύπου.

Τα γυμνάσια περιλάμβαναν έξι τάξεις και τα λύκεια δύο. Στα γυμνάσια γίνονταν δεκτοί με εισιτήριες εξετάσεις μαθητές του δημοτικού που είχαν τελειώσει τουλάχιστον την Δ' τάξη.

Με το διάταγμα ορίστηκε επίσης ο ανώτατος αριθμός μαθητών ανά τμήμα στους 60, καθορίστηκε ο αριθμός του διδακτικού προσωπικού σε όλα τα δημόσια γυμνάσια, λύκεια και αστικά σχολεία, απαγορεύτηκε η ίδρυση μικτών σχολείων αρρένων και θηλέων, καθορίστηκαν τα διδασκόμενα μαθήματα στο γυμνάσιο και το λύκειο, προσδιορίστηκε το διδακτικό προσωπικό των γυμνασίων και των λυκείων και οι ώρες διδασκαλίας, ρυθμίστηκε το ζήτημα του αριθμού των εισακτέων στην πρώτη τάξη καθώς και το υπηρετικό προσωπικό του κάθε σχολείου.

Λήφθηκε επίσης μέριμνα για τον τρόπο λειτουργίας των νέων σχολείων. Ορίστηκε ότι κατά το σχολικό έτος 1939-1940 θα λειτουργούσαν οι πρώτες τρεις τάξεις των νέων εξατάξιων γυμνασίων, και στη συνέχεια θα προσθέτονταν μια τάξη κάθε χρονιά μέχρι να ολοκληρωθούν. Οι μαθητές που προάγονταν από την Α'

3. ΦΕΚ 300/ 25.7.1939. Βλ. και Γελαδάκη, Β' Γυμνάσιον, σ. 36.

στη Β΄ τάξη των οκτατάξιων και πεντατάξιων γυμνασίων που καταργούνταν, εγγράφονταν στη δεύτερη και τρίτη τάξη των νέων εξατάξιων γυμνασίων. Τέλος, καθορίστηκε η ισχύς του απολυτηρίου του νέου εξατάξιου γυμνασίου. Το απολυτήριο παρείχε στον κάτοχό του όλα τα δικαιώματα εκτός από το δικαίωμα εγγραφής στις ανώτατες σχολές, για την είσοδο στις οποίες ήταν απαραίτητη η φοίτηση στο λύκειο, το οποίο ήταν διετές και περιλάμβανε δύο τμήματα, ένα πρακτικό και ένα κλασικό⁴.

Με την έναρξη λοιπόν του Πολέμου και μέσα στην Κατοχή λειτουργούσαν παράλληλα διάφοροι τύποι σχολείων. Υπήρχαν τα σταδιακά καταργούμενα εξατάξια γυμνάσια παλαιού τύπου, η κατάργηση των οποίων είχε οριστεί το 1937, λειτουργούσαν τα οκτατάξια γυμνάσια, την σταδιακή κατάργηση των οποίων προέβλεπε ο νόμος του 1939, και ταυτόχρονα λειτουργούσαν τα εξατάξια γυμνάσια νέου τύπου.

Η έρευνά μας στο Βιβλίο των Πρακτικών, βεβαιώνει την ισχύ του αναγκαστικού νόμου 1849 του 1939, σε ό,τι αφορά τόσο την οργάνωση και τη λειτουργία των γυμνασίων όσο και στον τρόπο διενέργειας των εισαγωγικών εξετάσεων. Από αυτό προκύπτει επίσης η ισχύς αναγκαστικών νόμων και βασιλικών διαταγμάτων που είχαν δημοσιευτεί πριν από τον Πόλεμο, καθώς και διαταγμάτων που δημοσιεύτηκαν στα χρόνια της Κατοχής. Πιο συγκεκριμένα: Οι προαγωγικές και απολυτήριες εξετάσεις καθώς και ο χαρακτηρισμός της διαγωγής των μαθητών γίνονταν σύμφωνα με τις διατάξεις του βασιλικού διατάγματος «Περί προαγωγικών και απολυτηρίων εξετάσεων του γυμνασίου», που εκδόθηκε στις 12 Απριλίου 1940⁵. Η απαλλαγή των απόρων μαθητών από τα εκπαιδευτικά τέλη γινόταν έως το 1940 σύμφωνα με τις διατάξεις του Αναγκαστικού Νόμου 1218 του 1938 «Περί τροποποίησης και συμπλήρωσης των περί εκπαιδευτικών τελών

4. Τα παραπάνω συμπληρώθηκαν με τον Αναγκαστικό Νόμο 2517 της 31 Αυγούστου 1940, ο οποίος συμπλήρωσε και διευκρίνισε ζητήματα των προηγούμενων (ΦΕΚ 266/31.8.1940).

5. Βιβλίο Πρακτικών, σ. 67, 160-161, 219.

διατάξεων»⁶, ενώ από το 1941 και εξής σύμφωνα με το νομοθετικό διάταγμα 525 του 1941 «Περί εκπαιδευτικών τελών των Δημοσίων και Ιδιωτικών Σχολείων Μέσης Εκπαιδεύσεως»⁷. Οι απαλλαγές, τέλος, από τη Γυμναστική και η συγκρότηση της επιτροπής, η οποία εξέταζε τις σχετικές αιτήσεις, γίνονταν σύμφωνα με το βασιλικό διάταγμα της 4ης Μαΐου 1940⁸.

Ειδικότερα ζητήματα ρυθμιζόνταν με αποφάσεις του Υπουργείου Παιδείας. Έτσι, τον Σεπτέμβριο του 1940 με εγκύκλιο διαταγή κοινοποιήθηκε ο πίνακας των εγκεκριμένων βιβλίων⁹. Το ίδιο διάστημα εγκύκλιος του Υπουργείου, στηριζόμενη σε άρθρα νόμου που δεν προσδιορίζεται στα πρακτικά, έδινε τη δυνατότητα συμμετοχής στις εισαγωγικές εξετάσεις, πέρα από τους μαθητές της τετάρτης και πέμπτης τάξης του δημοτικού, και σε εκείνους της έκτης, οι οποίοι μπορούσαν να γραφτούν στην τρίτη τάξη του νέου τύπου γυμνασίου¹⁰. Το 1943, με υπουργική απόφαση ρυθμίστηκαν οι κατατακτήριες και απολυτήριες εξετάσεις των μαθητών των ιδιωτικών σχολείων και των κατ' ιδίαν διδασκόντων¹¹. Την ίδια χρονιά αντιμετωπίστηκε με σχετική απόφαση το πρόβλημα των καθυστερημένων μεταγραφών, λόγω των «δυσμενέστατων συγκοινωνιακών συνθηκών» εξ αιτίας της Κατοχής¹². Το 1944, με απόφαση του υπουργού Παιδείας, καθορίστηκαν τα ζητήματα των κατατακτήριων και απολυτήριων εξετάσεων για τους ανάπηρους πολέμου¹³ και λίγο αργότερα με άλλη απόφαση ορίστηκε ο τρόπος εξαγωγής αποτελεσμάτων των απολυτήριων εξετάσεων για το σχολικό έτος 1943-44¹⁴.

6. Βιβλίο Πρακτικών, σ. 52.

7. ΦΕΚ 325/1.10.1941.

8. Βιβλίο Πρακτικών, σ. 89.

9. Βιβλίο Πρακτικών, σ. 23, υπουργική διαταγή αρ. 90542.

10. Βιβλίο Πρακτικών, σ. 42-44.

11. Βιβλίο Πρακτικών, σ. 202, υπουργική απόφαση αρ. 27808 της 22.5.1943 «Περί κατατακτηρίων και απολυτηρίων εξετάσεων των εξ ιδιωτικών σχολείων και των κατ' ιδίαν διδασκόντων».

12. Βιβλίο Πρακτικών, σ. 183.

13. Βιβλίο Πρακτικών, σ. 300.

14. Βιβλίο Πρακτικών, σ. 305 απόφαση 23046 της 30.5.1944.

2. Η απόπειρα μεταρρύθμισης του 1943-1944 και η στάση του 3ου Γυμνασίου

Το Υπουργείο Παιδείας, στα χρόνια της Κατοχής, αποφάσισε να προβεί σε αναδιάρθρωση της δημοτικής και μέσης εκπαίδευσης με την κατάργηση των εξατάξιων γυμνασίων νέου τύπου, μαζί προφανώς με τα διετή λύκεια, και την επαναφορά της παλαιάς οργάνωσης, με την εξαστη φοίτηση στο δημοτικό και την εξαστη φοίτηση στο γυμνάσιο¹⁵. Παράλληλα προέβλεψε σε αλλαγή του τρόπου διεξαγωγής των κατατακτήριων και απολυτήριων εξετάσεων των μαθητών που προέρχονταν από ιδιωτικά σχολεία. Γι' αυτά τα δύο θέματα ο σύλλογος των διδασκόντων του 3ου Γυμνασίου κλήθηκε τον Ιούλιο του 1943 να διατυπώσει τη γνώμη του.

Αναφορικά με το ζήτημα των εξετάσεων¹⁶, ο σύλλογος στη συνεδρία της 10ης Ιουλίου 1943 εκφράστηκε θετικά για το νέο σύστημα εξετάσεων, το οποίο εφαρμόστηκε για πρώτη φορά το 1943, και προέβλεπε την εξέταση των μαθητών των ιδιωτικών σχολείων και των κατ' οίκον διδασκόντων με τον ίδιο τρόπο με τον οποίο εξετάζονταν και οι μαθητές των δημόσιων γυμνασίων. Έκρινε το παλαιότερο σύστημα που όριζε τη διενέργεια των εξετάσεων από επιτροπές ως αμφίβολης αποτελεσματικότητας και πρότεινε επιπλέον μέτρα τα οποία θα συνέτειναν στην αντικειμενικότερη αξιολόγηση των εξεταζομένων.

Αναφορικά με το ζήτημα της αναδιάρθρωσης των σχολείων της δημοτικής και μέσης εκπαίδευσης¹⁷, ο σύλλογος με άλλη συνεδρία την ίδια μέρα, 10 Ιουλίου 1943, εξέφρασε ομόφωνα τη θέση του η οποία έχει εξαιρετικό ενδιαφέρον για τον τρόπο με τον οποίο αντιμετώπισε το ζήτημα και για τις προτεραιότητες τις οποίες έθεσε, οι οποίες παρά τη μεγάλη χρονική απόσταση, θυμίζουν τη σημερινή εποχή. Κατ' αρχάς επεσήμανε στο Υπουρ-

15. Κοντογιάννη, *Η Γυμνάσιο*, σ. 101.

16. Βιβλίο Πρακτικών, σ. 224-226. Η συνεδρίαση έγινε σε εκτέλεση της διαταγής αρ. 32850 της 23.6.1943 του Υπουργείου Παιδείας.

17. Βιβλίο Πρακτικών, σ. 226-229.

γείο ότι η συζήτηση για το ζήτημα της μεταρρύθμισης δεν ήταν τότε σκόπιμη και ότι θα έπρεπε να αναβληθεί για άλλο πιο κατάλληλο χρόνο, αφού η μεταρρύθμιση θα ήταν προσωρινή και μόνο αναστάτωση θα προξενούσε. Άλλωστε, όπως σημείωνε, το μεταπολεμικό κράτος θα άλλαζε το εκπαιδευτικό σύστημα, προσαρμόζοντάς το στα μεταπολεμικά κοινωνικά δεδομένα.

Στη συνέχεια, τόνισε ότι πάνω και πέρα από κάθε σοφό και τέλειο σύστημα διάρθρωσης της εκπαίδευσης και πάνω από κάθε αναλυτικό πρόγραμμα βρίσκονταν ο εκπαιδευτικός, ο μαθητής και ο χώρος διδασκαλίας. Επομένως, αν δεν αναστηλώνονταν το καταρρακωμένο ηθικό γόητρο του διδάσκοντα με μέριμνα του κράτους, αν δεν εξαλείφονταν οι περισπασμοί της σκληρής βιοπάλης ώστε να μπορέσει ο εκπαιδευτικός να διαθέσει τις δυνάμεις του στο έργο του, αν δεν στρεφόταν η κρατική πρόνοια προς τον πτωχό έλληνα μαθητή με τη χορήγηση επαρκούς τροφής σε οργανωμένα συσσίτια, αν τέλος, δεν εξασφαλιζονταν ανεκτά έστω κτήρια για τη λειτουργία των σχολείων, καμιά μεταρρύθμιση δεν επρόκειτο να βελτιώσει τα εκπαιδευτικά πράγματα.

Πέρα από αυτά, ο σύλλογος, συμμορφούμενος με την υπουργική διαταγή, έκανε και συγκεκριμένες προτάσεις. Τόνισε τις αδυναμίες του τότε εκπαιδευτικού συστήματος, και πρότεινε την ύπαρξη εξατάξιων δημοτικών και εξατάξιων γυμνασίων στα οποία να εισάγονται απόφοιτοι του δημοτικού έπειτα από εξετάσεις. Πρότεινε μάλιστα και την προσθήκη γλωσσικών μαθημάτων στην τελευταία τάξη του δημοτικού για την προπαρασκευή των υποψηφίων για το γυμνάσιο.

Το ζήτημα της αναδιάρθρωσης απασχόλησε φυσικά και τα άλλα γυμνάσια, τα οποία έλαβαν ανάλογες αποφάσεις¹⁸. Οι προθέσεις όμως του Υπουργείου για αλλαγές στην εκπαίδευση δεν υλοποιήθηκαν. Άλλωστε, το 1943 χαρακτηρίστηκε από τις έντονες κινητοποιήσεις, που είχαν τις συνέπειές τους και στη λειτουργία της εκπαίδευσης, ενώ, έναν χρόνο μετά, τον Οκτώβρη του 1944, έληξε η γερμανική κατοχή.

18. Γελαδάκη, *Β' Γυμνάσιον*, σ. 68-69.

Β΄

ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΑΤΟΧΗΣ ΣΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

1. Χρόνια Πολέμου και Κατοχής: Ιστορικό περίγραμμα

Στις 28 Οκτωβρίου 1940 η ιταλική επιθετικότητα υποχρέωσε την Ελλάδα να μπει στον Πόλεμο για να υπερασπιστεί τα εδάφη της. Η ζωή στην Αθήνα άλλαξε. Ο ενθουσιασμός που συνόδευε όσους πήγαιναν στο μέτωπο για να πολεμήσουν, μετατράπηκε σύντομα σε φόβο από τους βομβαρδισμούς και αγωνία για την κάλυψη των αναγκάων για τη διατροφή. Στις 27 Απριλίου 1941 οι Γερμανοί μπήκαν στην Αθήνα και την ίδια μέρα ύψωσαν τον αγκυλωτό σταυρό στην Ακρόπολη. Δύο μέρες μετά ορκίστηκε η κατοχική κυβέρνηση.

Το έτος 1941-1942 υπήρξε πολύ δύσκολο. Ένας βαρύς χειμώνας και η έλλειψη τροφίμων βασάνισαν τους πολίτες. Οι σκελετωμένοι άνδρες, γυναίκες και παιδιά, ήταν εικόνες τραγικές. Τον χειμώνα του 1941-1942 πέθαναν από την πείνα 300.000 κάτοικοι. Τα επόμενα χρόνια ήταν ακόμη πιο δύσκολα. Οι οικογένειες ήταν υποχρεωμένες να παλεύουν για να επιβιώσουν¹⁹.

Το 1943 η κατάσταση ήταν τραγική, αφού στα παραπάνω προστέθηκε και η πολιτική επιστράτευση των κατοίκων από 16-46 ετών για την εκτέλεση εργασιών που τους ανέθεταν οι γερμανικές και ιταλικές υπηρεσίες. Σε όλα αυτά θα πρέπει να προστεθούν και οι συνέπειες των βομβαρδισμών. Στις 11 Ιανουαρίου

19. Βλ. Γελαδάκη, *Β΄ Γυμνάσιον*, σ. 37-38. Χαραλαμπίδης, *Εμπειρία*, σ. 75-96.

1944 τα συμμαχικά αεροπλάνα χτύπησαν το λιμάνι του Πειραιά. Ο Πειραιάς ερημώθηκε και οι αρχές προσπάθησαν να στεγάσουν τους Πειραιώτες στα σχολικά κτήρια²⁰.

Η Κατοχή τερματίστηκε στην Αθήνα με την αποχώρηση των γερμανικών στρατευμάτων στις 12 Οκτωβρίου του 1944, αφήνοντας πίσω της τεράστια δεινά στον ελληνικό λαό και ανυπολόγιστες καταστροφές. Τραγική ήταν η κατάσταση για τα ελληνόπουλα την περίοδο της πείνας. Το χειμώνα του 1941-42 πέθαναν από την πείνα 60.000 παιδιά κι άλλα 130.000 έπαθαν σοβαρές ζημιές στην υγεία τους. Κάπου 400.000 παιδιά ορφάνεψαν από πατέρα ή μητέρα ή και από τους δύο. Κάποια ορφανά στάλθηκαν σε αγροτικές οικογένειες στην επαρχία, τα πιο πολλά όμως γύριζαν στους δρόμους ψάχνοντας σε σκουπιδοτενεκέδες.

Όπως είναι λογικό, και η εκπαίδευση επηρεάστηκε σε πολύ μεγάλο βαθμό. Σύμφωνα με τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν, οι κατακτητές επέταξαν πανελλαδικά 8.345 σχολικά κτήρια από τα οποία μόνο 719 έμειναν απείραχτα. Πολλά κάηκαν, άλλα γκρεμίστηκαν ή έπαθαν σοβαρές ζημιές από βομβαρδισμούς ή ανατινάξεις. Τα περισσότερα ρημάχτηκαν κι έμειναν δίχως θρανία και εξοπλισμό²¹. Δυσκολίες όμως υπήρξαν και στην ομαλή λειτουργία και των σχολείων, τα περισσότερα από τα οποία λειτούργησαν για μικρό χρονικό διάστημα, με μειωμένο ωράριο και με σημαντικές ελλείψεις σε διδακτικό προσωπικό. Η κατάσταση αυτή αποτυπώνεται με ενδιαφέρουσες λεπτομέρειες στο Βιβλίο των Πρακτικών του 3ου Γυμνασίου Αρρένων Αθηνών.

2. Οι συνέπειες του Πολέμου και της Κατοχής στην εκπαίδευση: Οι πληροφορίες του Βιβλίου των Πρακτικών

Στις πράξεις του βιβλίου πρακτικών της περιόδου 1940-1946 καταγράφονται οι συνέπειες που είχε ο Πόλεμος και η Κατοχή καθώς και οι τρόποι με τους οποίους αντιμετωπίστηκαν διάφο-

20. Γελαδάκη, *Β' Γυμνάσιον*, σ. 38. Κοντογιάννη, *Η' Γυμνάσιο*, σ. 101-102.

21. Φιλοσόφου, *Κατοχή*, σ. 636. Κάτσικας, *Ιστορία*, σ. 180.

ρες καταστάσεις, που αφορούσαν τους καθηγητές, τους μαθητές, τη διδασκαλία των μαθημάτων, τη φοίτηση, τη συμμετοχή στην αντίσταση.

Διδακτικό προσωπικό

Η απουσία καθηγητών, πιθανόν λόγω της επιστράτευσής τους, αποτυπώνεται στα πρακτικά του συλλόγου διδασκόντων από τον Νοέμβριο του 1940 έως και τον Φεβρουάριο του 1941, με τη δήλωση ότι ο σύλλογος συγκροτούνταν από τους καθηγητές που δεν εμποδίζονταν λόγω του πολέμου²².

Επίσης καταγράφονται κατά την περίοδο της Κατοχής, απουσίες²³, αλλά και αυξημένες αποσπάσεις εκπαιδευτικών από την επαρχία προς το σχολείο, για την εξυπηρέτηση προφανώς των επισιτιστικών τους αναγκών, αφού στην πόλη λειτουργούσαν συσσίτια και μηχανισμοί διανομής προϊόντων²⁴.

Παράλληλα, το Υπουργείο Παιδείας υποχρέωσε το διδακτικό και υπηρετικό προσωπικό να δίνουν όρκο για την εκπλήρωση των καθηκόντων τους και τη συνεργασία τους με της δυνάμεις κατοχής. Την 1η Σεπτεμβρίου 1941 ο σύλλογος διδασκόντων και το υπηρετικό προσωπικό του σχολείου ορκίστηκαν στο όνομα του θεού και της πατρίδας ότι θα εκπληρώνουν τα καθήκοντά τους τίμια και ευσυνείδητα και ότι θα παρέχουν κάθε νόμιμη συνεργασία στις στρατιωτικές και πολιτικές ιταλικές αρχές, προς το συμφέρον του ελληνικού έθνους και του ελληνικού λαού²⁵.

Η λειτουργία του σχολείου

Προβλήματα καταγράφονται στην ομαλή λειτουργία των σχολείων. Τα σχολικά έτη είτε αρχίζουν και λήγουν καθυστερημένα,

22. Βλ. συνεδριάσεις της 12/11/1940, 15/11/1940, 15/2/1941, Βιβλίο Πρακτικών, σ. 62, 63, 68.

23. Βιβλίο Πρακτικών, σ. 81.

24. Βλ. την ενότητα «Διδακτικό προσωπικό». Βλ. και Ντόνα, «Εκπαιδευτικοί».

25. Βιβλίο Πρακτικών, σ. 79. Βλ. και Κοντογιάννη, *Η Γυμνάσιο*, σ. 92-93.

είτε διαρκούν πολύ μικρό χρονικό διάστημα Τα μαθήματα της σχολικής χρονιάς 1940-1941 διακόπηκαν το πρωί της 28ης Οκτωβρίου, με την κήρυξη του πολέμου, ξεκίνησαν πάλι τον Ιούνιο του 1941 για ένα μήνα, συνεχίστηκαν τον Σεπτέμβριο και το σχολικό έτος τελείωσε τον Νοέμβριο του 1941. Μετά την είσοδο των Γερμανών στην Αθήνα, στις 27 Απριλίου 1941, οι κατακτητές διέταξαν να λειτουργήσουν ξανά τα σχολεία. Το σχολικό έτος 1941-1942 άρχισε τον Φεβρουάριο 1942 και τελείωσε τον Δεκέμβριο. Το σχολ. έτος 1942-1943 είχε εξάμηνη διάρκεια. Το 1943-1944 τα μαθήματα υπολογίζονταν να αρχίσουν στις 17 Σεπτεμβρίου. Το Υπουργείο Παιδείας όμως δίστασε να κηρύξει την έναρξη λόγω των εσωτερικών αναταραχών και του ενδεχόμενου να γίνουν τα σχολεία εστίες συμπλοκών, ανέβαλε την έναρξη των μαθημάτων και τη μετέθεσε για τις 10 Ιανουαρίου 1944. Συνταρακτικά όμως γεγονότα ματαίωσαν την ημερομηνία έναρξης των μαθημάτων. Στις 11 Ιανουαρίου 1944 τα συμμαχικά αεροπλάνα χτύπησαν το λιμάνι του Πειραιά. Τελικά το 1943-1944 άρχισε καθυστερημένα και τελείωσε στις αρχές του 1945. Όσο για το σχολικό έτος 1944-1945, άρχισε τον Μάρτιο του 1945 και έληξε στα τέλη Δεκεμβρίου του ίδιου έτους²⁶. Τα προβλήματα αυτά και η καθυστερημένη έναρξη των σχολικών ετών διαπιστώνονται και στο Βιβλίο Πρακτικών του 3ου Γυμνασίου²⁷.

Διδασκαλία των μαθημάτων

Στα σχολεία, τα οποία στερήθηκαν τα κτήριά τους, διδάσκονταν λίγα μαθήματα²⁸. Αντίθετα, στο 3ο Γυμνάσιο, όπως φαίνεται από τα πρακτικά με τα αποτελέσματα των εξετάσεων, αλλά και

26. Γελαδάκη, *Β' Γυμνάσιον* σ. 37, 38, 40. Κοντογιάννη, *Η Γυμνάσιο*, σ. 86, 92, 101-102. Φιλοσόφου, *Κατοχή*, σ. 631 και εξής.

27. Σύμφωνα με το βιβλίο πρακτικών, η σχολική χρονιά 1940-1941 έληξε καθυστερημένα και το έτος 1941-1942 άρχισε επίσης καθυστερημένα (σ. 89-91). Βλ. και σ. 348-349.

28. Για παράδειγμα, στο 8ο Γυμνάσιο Αθηνών, γνωρίζουμε ότι διδάσκονταν το 1942-1943 εκτός από τα Γερμανικά και τα Ιταλικά, μόνον Αρχαία, Νέα Ελληνικά και Μαθηματικά (Κοντογιάννη, *Η Γυμνάσιο*, σ. 94).

από το βιβλίο με τις καταχωρίσεις των βαθμών, διδάσκονταν όλα τα μαθήματα που προέβλεπε το πρόγραμμα, οι ώρες όμως διδασκαλίας ήταν περιορισμένες. Γνωρίζουμε ότι κατά το σχολικό έτος 1942-1943 πραγματοποιήθηκαν στο 3ο Γυμνάσιο κατά τάξη, στο σύνολο των μαθημάτων, από 204 έως 266 ώρες διδασκαλίας²⁹ και το ίδιο χρονικό διάστημα στο Παράρτημα του σχολείου στο Χαλάνδρι έγιναν κατά μέσο όρο 205 ώρες διδασκαλίας ανά τάξη³⁰.

Επίσης, λόγω της Κατοχής, οι στόχοι της διδασκαλίας είχαν επαναπροσδιοριστεί, αλλά και οι απαιτήσεις από τους μαθητές ήταν λιγότερες προς αποφυγή της εξάντλησής τους. Με σχετική εμπιστευτική διαταγή του Προέδρου της Κυβερνήσεως, κλήθηκαν οι εκπαιδευτικοί να αρθούν στο ύψος των περιστάσεων και να καταβάλουν κάθε προσπάθεια για αποτελεσματικότερη εργασία, αποβλέποντας στην αφομοίωση των ουσιωδέστερων και στον ηθικό και εθνικο-θρησκευτικό φρονηματισμό των μαθητών³¹. Με διαταγή επίσης του Υπουργείου Παιδείας του ίδιου έτους ορίστηκε η αποφυγή ανάθεσης γραπτών εργασιών στο σπίτι καθώς και η διδασκαλία πολλής ύλης από κάθε μάθημα, για να μην εξαναγκάζονται οι μαθητές σε εξαντλητική κατ' οίκον μελέτη³².

Με το σκεπτικό αυτό, ο σύλλογος διδασκόντων στις 3 Οκτωβρίου 1941 αποφάσισε τον περιορισμό των ωρών της εβδομαδιαίας διδασκαλίας, παράλληλα όμως όρισε και την τακτική τήρηση των απουσιολογιών³³. Γενικότερα όμως οι καθηγητές, αντιμετώπιζαν τους μαθητές με τη μεγαλύτερη δυνατή συγκατάβαση και επιείκεια, ιδιαίτερα στις εξετάσεις, και δεν παρέλει-

29. Βιβλίο Πρακτικών, σ. 195-196.

30. Έγιναν, στην Α' τάξη 210 ώρες, στη Β' τάξη 189, στη Γ' τάξη 184, στη Δ' τάξη 216, στην Ε' τάξη 204, στη ΣΤ' 216, στην Ε' π.τ. 212 και στην ΣΤ' π.τ. 216 ώρες (Βιβλίο Πρακτικών σ. 234).

31. Βιβλίο Πρακτικών, σ. 81. Βλ. και εδώ, Παράρτημα εγγράφων.

32. Βιβλίο Πρακτικών, σ. 82. Βλ. και εδώ, Παράρτημα εγγράφων.

33. Βιβλίο Πρακτικών, σ. 81.

παν να το σημειώνουν αυτό ειδικά στις πράξεις που αναφέρονται στην αναψηλάφηση ή αναθεώρηση των γραπτών δοκιμίων³⁴.

Δυσκολίες στη φοίτηση

Ο πόλεμος οδηγούσε πολλούς μαθητές στο να εγκαταλείπουν περιστασιακά τη φοίτηση και τη συμμετοχή τους στις εξετάσεις, καθώς δεν ήταν εύκολη η μετάβασή τους στο σχολείο. Η δυσκολία αυτή γινόταν πιο έντονη όταν επρόκειτο για τη μεταγραφή μαθητών, οι οποίοι αδυνατούσαν να προσκομίσουν έγκαιρα τα απαιτούμενα δικαιολογητικά και κινδύνευαν να χάσουν το σχολικό έτος ή την εξεταστική περίοδο. Το πρόβλημα φαίνεται πως ήταν ιδιαίτερα έντονο το 1943. Για την αντιμετώπιση του προβλήματος, το Υπουργείο Παιδείας εξέδωσε στις 28 Ιανουαρίου 1943 απόφαση με την οποία έδινε τη δυνατότητα στους μαθητές που είχαν λάβει αποδεικτικό μεταγραφής, αλλά δεν είχαν κατορθώσει να μεταγραφούν σε άλλο σχολείο, εφόσον η εκπρόθεσμη παρουσίασή τους ήταν δικαιολογημένη, να λάβουν μέρος στις εξετάσεις του Ιανουαρίου 1943³⁵.

Κατά την περίοδο της Κατοχής δόθηκε το δικαίωμα της κατ' οίκον διδασκαλίας, των φροντιστηριακών μαθημάτων, και η απόκτηση απολυτηρίου με εξετάσεις³⁶. Στο Βιβλίο των Πρακτικών υπάρχουν πολλές πράξεις στις οποίες εγκρίνονται οι αιτήσεις μαθητών κατ' οίκον διδαχθέντων για τη συμμετοχή τους σε κατατακτήριες ή απολυτήριες εξετάσεις³⁷. Στις εξετάσεις αυτές ιδιαίτερη κατηγορία αποτελούσαν οι ανάπηροι πολέμου. Το Υπουργείο Παιδείας με αποφάσεις του όριζε την ημερομηνία των

34. Βιβλίο Πρακτικών, σ. 230-232. Βλ. και Φιλοσόφου, *Κατοχή*, σ. 633 για την αντιμετώπιση των μαθητών στα σχολεία της Αχαΐας.

35. Στην κατηγορία αυτή εντασσόταν, για παράδειγμα, ο μαθητής του σχολείου Γεώργιος Ανδρεάδης ο οποίος προερχόταν από το Γυμνάσιο Πιερίας και είχε φοιτήσει στο σχολείο κατά το σχολικό έτος 1941-1942, όμως «λόγω των δυσμενέστατων συγκοινωνιακών συνθηκών» δεν είχε κατορθώσει να προσκομίσει έγκαιρα τα δικαιολογητικά της μετεγγραφής του (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 183).

36. Ντόνα, «Εκπαιδευτικοί».

37. Βιβλίο Πρακτικών, σ. 68, 111-112, 117-118, 202.

εξετάσεων καθώς και τα δικαιολογητικά που έπρεπε να προσκομίσουν οι ενδιαφερόμενοι. Ανάμεσα τους ενδιαφερόμενους περιλαμβάνονται όσοι είχαν αναπηρία 10% και άνω, τραυματίες νοσηλεύόμενοι, αλλά και φυλακισμένοι³⁸.

Αντιδράσεις-Αντίσταση

Κατά την περίοδο της Κατοχής λήφθηκαν αυστηρά μέτρα που αποσκοπούσαν αφενός στην ασφάλεια των μαθητών, και αφετέρου στην αποφυγή πρόκλησης των κατοχικών δυνάμεων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η απόφαση του συλλόγου των διδασκόντων στις 11 Ιουλίου 1941 να επιβάλει ποινή πενθήμερης αποβολής σε μαθητή με το αιτιολογικό ότι βγήκε στο μπαλκόνι και με την πράξη του έγινε πιθανόν αίτιος παρεξηγήσεως από τα στρατεύματα κατοχής³⁹. Για την αποφυγή των προκλήσεων, κυρίως όμως για την αποφυγή των εκδηλώσεων διαμαρτυρίας κατά των στρατευμάτων κατοχής στα σχολεία, το Υπουργείο Παιδείας εξέδωσε το 1941 εγκύκλιο⁴⁰ την οποία απέστειλε σε όλα τα σχολεία. Την 1η Σεπτεμβρίου 1941, ο σύλλογος διδασκόντων αφού έλαβε γνώση της εγκυκλίου, συζήτησε και έλαβε ειδικά διοικητικά μέτρα με σκοπό την πρόληψη οποιασδήποτε μορφής διαμαρτυρίας εναντίον των στρατευμάτων κατοχής τόσο μέσα όσο και έξω από το σχολείο⁴¹. Πιο συγκεκριμένα, αποφάσισε ότι, με την έναρξη των μαθημάτων:

Οι καθηγητές θα εισέρχονταν πρώτοι και θα εξέρχονταν τελευταίοι από την τάξη και δεν θα επέτρεπαν την παραμονή οποιασδήποτε μαθητή εντός της τάξης στα διαλείμματα, εκτός από τους επιμελητές.

Κατά τη λειτουργία του σχολείου, ένας καθηγητής θα παρέμενε στον άνω όροφο του σχολείου και ένας θα εφημέρευε στην

38. Βιβλίο Πρακτικών, σ. 260-262, 264, 291-292, 300.

39. Βιβλίο Πρακτικών, σ. 74. Βλ. επίσης Παράρτημα εγγράφων.

40. Βιβλίο Πρακτικών, σ. 77, εγκύκλιος Υπουργείου Παιδείας αρ. 40771 του 1941.

41. Βιβλίο Πρακτικών σ. 77-78.

αυλή κατά τη διάρκεια του διαλείμματος, ώστε να επιβλέπουν τους μαθητές.

Ο ένας από τους εφημερεύοντες καθηγητές θα ερχόταν νωρίτερα στο σχολείο και θα παρέμενε στο πεζοδρόμιο, εμπρός από την εξώθυρα, για να διαλύει τις τυχόν συγκεντρώσεις μαθητών εμπρός από το σχολείο και να φροντίζει για την είσοδο των μαθητών στο σχολείο.

Στο τέλος των μαθημάτων, μετά το τελευταίο μάθημα πριν από το μεσημέρι, και μετά το τελευταίο απογευματινό, τρεις καθηγητές υποχρεούνταν πριν από την έξοδο των μαθητών να βγαίνουν στο δρόμο και να παρακολουθούν τους μαθητές ώστε να αποχωρούν κόσμια και γρήγορα.

Οι μαθητές συνήθως υπάκουαν στις διαταγές των κατοχικών δυνάμεων, οι οποίες απαγόρευαν κάθε είδους εκδηλώσεις, και συνέχιζαν τις σπουδές τους όποτε γίνονταν μαθήματα⁴², ωστόσο η συμμετοχή των μαθητών των σχολείων, και ιδιαίτερα των μεγάλων τάξεων στις εκδηλώσεις του ελληνικού λαού και στην εθνική αντίσταση, είναι αναμφισβήτητη⁴³, ιδιαίτερα μάλιστα η συμμετοχή τους στις μεγάλες κινητοποιήσεις του 1943⁴⁴.

Στα πρακτικά δεν υπάρχουν αναφορές στις κινητοποιήσεις των μαθητών, με εξαίρεση εκείνη της 1ης Οκτωβρίου 1941, η οποία έλαβε τη μορφή αποχής από τα μαθήματα, με πρωτεργάτες τους μαθητές της τελευταίας τάξης των γυμνασίων. Το γεγονός καταγράφεται στο Βιβλίο Πρακτικών καθώς επίσης και η στάση που τήρησαν οι μαθητές του 3ου Γυμνασίου, οι οποίοι, παρότι αναστατώθηκαν, πειθάρχησαν και παρακολούθησαν τα μαθήματά τους κανονικά⁴⁵.

Πέρα όμως από αυτά, η συμμετοχή μαθητών του σχολείου στην αντίσταση προκύπτει μέσα από τις πληροφορίες που συνο-

42. Γελαδάκη, *Β' Γυμνάσιον*, σ. 38.

43. Κοντογιάννη *Η' Γυμνάσιο*, σ. 97 και εξής. Για τους τρόπους στρατολόγησης της νεολαίας στις αντιστασιακές οργανώσεις μέσα στα σχολεία βλ. Χαραλαμπίδης, *Εμπειρία*, σ. 125-128.

44. Γελαδάκη, *Β' Γυμνάσιον*, σ. 241.

45. Βιβλίο Πρακτικών, σ. 82.

δεύουν τα ονόματα των μαθητών εκείνων που αδυνατούσαν να προσέλθουν ή ζητούσαν να συμμετάσχουν στις εξετάσεις. Έτσι γνωρίζουμε ότι κάποιοι από αυτούς είχαν συλληφθεί και βρισκόταν φυλακισμένοι από τις δυνάμεις κατοχής σε διάφορα μέρη της Ελλάδας. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση του μαθητή Δημήτρη Νικολαΐδη, ο οποίος στις 10 Νοεμβρίου 1941 ήταν αιχμάλωτος στην Κρήτη, γεγονός το οποίο βεβαιώνεται από αντίγραφο εγγράφου των γερμανικών αρχών Κρήτης. Ο Νικολαΐδης πήγε στο σχολείο μετά τις 20 Δεκεμβρίου 1941 και έδωσε συμπληρωματικές εξετάσεις⁴⁶. Πολύ σημαντική είναι επίσης η πληροφορία των πρακτικών της 31ης Μαρτίου 1943 ότι δύο μαθητές είχαν φυλακιστεί από τις ιταλικές αρχές και δεν είχαν δώσει προαγωγικές εξετάσεις. Ανάλογη ήταν και η περίπτωση του Ιωάννη Γαρυφαλλάκι, ο οποίος έγινε δεκτός σε συμπληρωματικές εξετάσεις τον Νοέμβριο του 1943 διότι τον Ιούνιο ήταν φυλακισμένος από τις ιταλικές αρχές⁴⁷, καθώς και του Δημήτριου Αποστολίδη ο οποίος έγινε δεκτός τον Νοέμβρη του 1944 σε συμπληρωματική εξέταση, για να λάβει το απολυτήριο του, επειδή στις εξετάσεις του Ιουλίου 1944 είχε διακόψει «λόγω ανωτέρας βίας, ήτοι συλλήψεώς του υπό των γερμανικών αρχών κατοχής»⁴⁸.

46. Βιβλίο Πρακτικών, σ. 99.

47. Βιβλίο Πρακτικών, σ. 265.

48. Βιβλίο Πρακτικών, σ. 314.

Γ'

ΤΟ 3ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΑΡΡΕΝΩΝ ΑΘΗΝΩΝ 1940-1945: ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

1. Ίδρυση, θέση, συγχωνεύσεις

Η Αθήνα έγινε πρωτεύουσα το ελληνικού κράτους το 1833 και απέκτησε το πρώτο σχολείο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης το 1835, όταν μεταφέρθηκε από την Αίγινα το Καποδιστριακό Κεντρικό Σχολείο, το οποίο μετονομάστηκε σε 1ο Γυμνάσιο Αρρένων και στεγάστηκε αρχικά σε κτήριο στην Πλάκα⁴⁹. Η αύξηση όμως των κατοίκων της νέας πρωτεύουσας του ελληνικού κράτους και η μεγάλη συρροή σπουδαστών στο Γυμνάσιο της Αθήνας, οδήγησε την πολιτεία στην απόφαση για τη δημιουργία και ενός δεύτερου γυμνασίου. Το νέο σχολείο ιδρύθηκε το 1852 και δεχόταν και αυτό άρρενες μαθητές. Το σχολείο αρχικά λειτούργησε ως τμήμα του 1ου Γυμνασίου, γρήγορα όμως ανεξαρτητοποιήθηκε και ονομάστηκε 2ο Γυμνάσιο. Πρόκειται για ένα σημαντικό σχολείο, το οποίο στη μακρά πορεία του τροφοδότησε την ελληνική κοινωνία με στελέχη, τα οποία έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξή της. Ξεκίνησε και αυτό στην Πλάκα, για να μετακινηθεί στη συνέχεια σε διάφορα σημεία της Αθήνας, σε νοικοκυζόμενα οικήματα⁵⁰.

Ακολούθησε η ίδρυση το 1860 του Βαρβάκειου κλασικού Γυμνασίου, χάρη στο κληροδότημα του Ιωάννη Βαρβάκη⁵¹. Η ρα-

49. Γελαδάκη, «Το Α' εν Αθήναις Γυμνάσιον», σ. 27-31.

50. Γελαδάκη, «Το Β' εν Αθήναις Γυμνάσιον», σ. 26-27.

51. Ασημομύτης, «Το Βαρβάκειον», σ. 83-89.

γδαία όμως αύξηση του πληθυσμού της πρωτεύουσας, η επέκτασή της και η δημιουργία νέων συνοικιών, όπως της Νεάπολης, των Αμπελοκήπων, των Πατησίων, γέννησε νέες ανάγκες. Στις καινούργιες αυτές περιοχές ο Δήμος Αθηναίων προσπάθησε να συστήσει νέα σχολεία, πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια⁵². Τα νέα δεδομένα, σε συνδυασμό με την αυξανόμενη συρροή μαθητών από την επαρχία, οδήγησαν στην ίδρυση του 3ου Γυμνασίου Αρρένων, 25 χρόνια μετά το 2ο.

Το 3ο Γυμνάσιο ιδρύθηκε το 1878 στη συνοικία Νεαπόλεως, αγνοούμε όμως την ακριβή του θέση, καθώς και το κτήριο που το φιλοξενούσε. Άγνωστο πότε, το σχολείο μετακινήθηκε στην Πλάκα, όπου το βρίσκουμε το έτος 1907. Μάλιστα κατά το έτος αυτό πυρκαγιά κατέστρεψε το αρχείο του σχολείου. Οι πληροφορίες μας προέρχονται από το πρακτικό του συλλόγου διδασκόντων της 29ης Σεπτεμβρίου 1908 όπου καταγράφηκαν τα αποτελέσματα των εξετάσεων του έτους 1907-1908, τα οποία είχαν χαθεί εξαιτίας της πυρκαγιάς⁵³.

Στα πρακτικά των ετών 1908-1923 δεν προσδιορίζεται η θέση του σχολείου φαίνεται όμως ότι αυτό είχε μετακινηθεί από την Πλάκα και πιθανόν είχε μεταφερθεί στο Κολωνάκι, όπου το βρίσκουμε στα χρόνια της Κατοχής.

Το 1950 το σχολείο μεταφέρθηκε στους Αμπελόκηπους, στην οδό Παναγή Κυριακού 10 και Έλενας Βενιζέλου, στο κτηριακό συγκρότημα του 10ου Γυμνασίου Αρρένων. Πρόκειται για τη θέση στην οποία βρίσκεται το σημερινό κτήριο του 2ου Πρότυπου Πειραματικού Λυκείου Αθήνας. Το κτήριο αυτό είχε θεμελιωθεί το 1932 και μετά την αποπεράτωσή του, λίγο πριν από την έναρξη του ελληνοϊταλικού πολέμου, εγκαταστάθηκε εκεί το 10ο Γυμνάσιο Αθηνών, ενώ στα χρόνια της Κατοχής ένα μέρος του χρησιμοποιήθηκε ως παράρτημα του Εμπειρικού Ασύλου Αστέρων Παίδων, το οποίο είχε μετατραπεί σε φυλακές. Το κτήριο στη δεκαετία του 1960 κατεδαφίστηκε τμηματικά και στη

52. Γελαδάκη, «Αθήνα», σ. 14.

53. Βιβλίο Πρακτικών 1908-1922, σ. 1.

θέση του κτίστηκε το μεγάλο σημερινό συγκρότημα⁵⁴.

Το 3ο Γυμνάσιο παρέμεινε στη θέση αυτή για αρκετά χρόνια και στη συνέχεια μετακινήθηκε στο κτήριο του Εμπειρίκειου. Στη δεκαετία του 1970 χωρίστηκε σε Γυμνάσιο και Λύκειο. Το Γυμνάσιο το 2001 συγχωνεύτηκε με το 2ο Πειραματικό Γυμνάσιο. Συγχρόνως, συγχωνεύθηκαν το 3ο Λύκειο με το 10ο Λύκειο Αθηνών και δημιουργήθηκε το 2ο Πειραματικό Λύκειο.

Στην χρονική περίοδο που εξετάζουμε, δηλαδή κατά τα έτη 1940-1945, το σχολείο στεγαζόταν σε κτήριο που βρισκόταν στη διασταύρωση των οδών Πατριάρχου Ιωακείμ και Λουκιανού στο Κολωνάκι⁵⁵, σε μια περιοχή που δεν θύμιζε τότε καθόλου τη σημερινή της εικόνα.

Δεν γνωρίζουμε πώς ακριβώς ήταν το σχολείο. Από το Βιβλίο των Πρακτικών που μελετήσαμε μαθαίνουμε ότι ήταν τουλάχιστον διόροφο, διέθετε αυλή περιφραγμένη, και εξώστες στους οποίους μπορούσαν να βγουν οι μαθητές από την τάξη τους⁵⁶.

Το σχολείο είχε την τύχη να μην υποστεί ζημιές κατά τη διάρκεια του Πολέμου και της Κατοχής. Αυτό τουλάχιστον συνάγεται από την απουσία σχετικών αναφορών στο βιβλίο των πρακτικών. Επίσης φαίνεται ότι το κτήριο δεν επιτάχθηκε από τις δυνάμεις κατοχής ούτε χρησιμοποιήθηκε για τη στέγαση αστέγων, όπως συνέβη για παράδειγμα με το κτήριο του 2ου και του 8ου Γυμνασίου⁵⁷, για τον λόγο αυτό όπως προκύπτει και από το Βιβλίο Πρακτικών, λειτούργησε σε όλη τη διάρκεια της Κατοχής, με πολλά πάντως προβλήματα, ανάλογα εκείνων που αντιμετώπιζαν και πολλά άλλα σχολεία.

2. Η διεύθυνση του σχολείου και ο σύλλογος των διδασκόντων

Το διδακτικό προσωπικό του σχολείου, παρότι μειωμένο κατά την περίοδο του Πολέμου, ήταν αρκετό για τη λειτουργία του.

54. Παραδείσης, *Αμπελόκηποι*, σ. 118.

55. Καβάγιας, *Γ' Γυμνάσιο*, σ. 2.

56. Βιβλίο Πρακτικών, σ. 15-16, 57, 74, 84.

57. Γελαδάκη, *Β' Γυμνάσιον*, σ. 37. Κοντογιάννη, *Η' Γυμνάσιο*, σ. 101.

Επίσης σε όλη την περίοδο της Κατοχής υπήρχε επαρκής παρουσία καθηγητών όλων των ειδικοτήτων, μάλιστα διαπιστώνεται μεγάλος αριθμός αποσπάσεων και μεταθέσεων.

Γυμνασιάρχης από το 1940 έως το 1946 ήταν ο Φραγκίσκος Ζαφείριος, ενώ υποδιευθυντής το ίδιο χρονικό διάστημα ήταν ο Αχείμαστος Νικόλαος. Στις υπογραφές, στο τέλος των πράξεων του 1943, υπογράφει και ο αποσπασμένος γυμνασιάρχης του Γυμνασίου Θηλέων Αμαρουσίου, Ιωάννης Παπαϊωάννου.

Τα ονόματα του διδακτικού προσωπικού προκύπτουν από τις πράξεις εμφάνισης και ανάληψης υπηρεσίας στην αρχή των σχολικών ετών, από τις πράξεις ανάληψης υπηρεσίας των αποσπώμενων ή μετατιθέμενων καθηγητών, από τις υπογραφές στο τέλος των πρακτικών. Πράξεις «εμφανίσεως και αναλήψεως καθηκόντων» εντοπίσαμε μόνον για το έτος 1940-1941⁵⁸. Πράξεις ανάληψης υπηρεσίας απαντούν πολλές. Στον πίνακα περιεχομένων που καταρτίστηκε από την ομάδα μας αναγράφονται 40 συνολικά και αφορούν τόσο αποσπάσεις όσο και μεταθέσεις. Εξαιρετικά δύσκολο αποδείχθηκε το εγχείρημα της ανάγνωσης των ονομάτων των καθηγητών από τις υπογραφές τους. Στις περισσότερες περιπτώσεις πρόκειται για μονογραφές ή μονοκονδυλιές που δεν αφήνουν κανένα περιθώριο ανάγνωσης. Σε κάποιες όμως περιπτώσεις, κατορθώσαμε να διαβάσουμε κάποια ονόματα και χάρη σε αυτά να βεβαιώσουμε την παρουσία ορισμένων καθηγητών στο σχολείο, πέρα από την πρώτη αναφορά του ονόματός τους στις πράξεις ανάληψης υπηρεσίας.

Συνολικά καταγράψαμε τα ονόματα 61 καθηγητών και 5 καθηγητριών διαφόρων ειδικοτήτων, οι οποίοι δίδαξαν στο 3ο Γυμνάσιο από το 1940 έως το 1946. Καταρτίσαμε πίνακα στον οποίο περιλάβαμε, εκτός από το όνομα, τα έτη κατά τα οποία διαπιστώνεται η παρουσία τους στο σχολείο καθώς και ό,τι άλλο στοιχείο τους αφορούσε.

Με εξαίρεση το σχολικό έτος 1940-1941 για το οποίο μπορούμε με βεβαιότητα να υπολογίσουμε τον αριθμό των καθηγη-

58. Βιβλίο Πρακτικών, σ. 20-21.

τών και των ειδικοτήτων τους, για τα υπόλοιπα έτη τα πράγματα είναι αβέβαια. Γενικότερα όμως ο κατάλογος των καθηγητών που καταρτίστηκε, παρά τις ελλείψεις του, φανερώνει ότι το σχολείο ήταν στελεχωμένο επαρκώς καθ' όλη τη διάρκεια του Πολέμου και της Κατοχής.

Στα χρόνια της Κατοχής δεν απαντούν μεταθέσεις, αντίθετα είναι πολλές οι αποσπάσεις, οι περιοχές μάλιστα από τις οποίες προέρχονται οι αποσπώμενοι καλύπτουν ένα μεγάλο μέρος του ελληνικού χώρου, όπως για παράδειγμα η Αλεξανδρούπολη, η Χίος, η Κέρκυρα, η Ξάνθη, η Ικαρία, η Άνδρος, η Καστοριά. Η διαπίστωση αυτή φανερώνει ότι η απαγόρευση των αποσπάσεων από την κατοχική κυβέρνηση το 1941, στην προσπάθειά της να εμποδίσει τις μετακινήσεις των δημοσίων υπαλλήλων προς τους τόπους καταγωγής τους και προς τις πόλεις όπου υπήρχαν συσσίτια, δεν εφαρμόστηκε. Αυτό οδήγησε σε υπερπληθώρα καθηγητών στην Αθήνα και σημαντική έλλειψη στην επαρχία, οι συνθήκες όμως της εποχής και ιδιαίτερα η επισιτιστική κρίση του 1941-1942 δεν άφηναν πολλά περιθώρια⁵⁹.

Διδάσκοντες στο 3ο Γυμνάσιο

ΟΝΟΜΑ, ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ	ΠΕΡΙΟΔΟΣ
Ακύλας Βίκτωρ ⁶⁰	1940-1945
Αλιφέρης Φώτιος, καθηγητής Γυμναστικής ⁶¹	1941
Αντωνόπουλος, θεολόγος ⁶²	1941
Ασλάνης Δ., καθηγητής Φυσικών ⁶³	1940-1945

59. Ντόνα, «Εκπαιδευτικοί».

60. Ανέλαβε υπηρεσία στις 10 Σεπτεμβρίου 1940, μετάθεση (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 21, 332).

61. Ανέλαβε υπηρεσία στις 16 Απριλίου 1941, απόσπαση από το Γυμνάσιο Αλεξανδρουπόλεως (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 69).

62. Ανέλαβε υπηρεσία στις 25 Οκτωβρίου 1941, απόσπαση από το Γυμνάσιο Νέας Σμύρνης (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 87).

63. «Οργανικώς ανήκων» (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 20, 63, 65, 119, 123, 266, 315).

Βαΐτσος Δημήτριος ⁶⁴	1941
Βαλαντάσης Κωνσταντίνος, καθηγητής Σωματικής Αγωγής ⁶⁵	1941
Βασιλόπουλος Β., φιλόλογος καθηγητής ⁶⁶	1945
Βιδωρός Παύλος ⁶⁷	1941
Γεωργούντζος Παναγιώτης, φυσικός ⁶⁸	1940-1945
Γκερέκος Χαρίλαος, καθηγητής Γυμναστικής ⁶⁹	1941
Γκίκας Δ., καθηγητής ⁷⁰	1945
Γκιναιά Ιωάννα, φιλόλογος ⁷¹	1941
Γραικιώτης Δημήτρης, καθηγητής Μαθηματικών ⁷²	1941-1945
Δρακόπουλος Ν. ⁷³	1940
Ηλιάδου Αν. ⁷⁴	1940-1945
Καβαθάς Χαρίλαος, φιλόλογος ⁷⁵	1945
Καγιαδάκις Γ., φιλόλογος ⁷⁶	1943

64. Ανέλαβε υπηρεσία στις 26 Απριλίου 1941 (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 70).

65. Ανέλαβε υπηρεσία την 1η Σεπτεμβρίου 1941, απόσπαση (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 80).

66. Ανέλαβε καθήκοντα στις 6 Οκτωβρίου 1945, μετάθεση από το Γυμνάσιο Αρρένων Χίου (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 346).

67. Ανέλαβε υπηρεσία στις 26 Απριλίου 1941 (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 70).

68. Απαντά σε πράξεις από 20 Σεπτεμβρίου 1940 έως 1 Μαρτίου 1945 (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 34, 57, 300, 327).

69. Ανέλαβε υπηρεσία στις 7 Ιανουαρίου 1941, απόσπαση από τη Δημόσια Εμπορική Σχολή Κέρκυρας (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 66).

70. Ανέλαβε καθήκοντα στις 19 Σεπτεμβρίου 1945, μετάθεση από το Γυμνάσιο Ξάνθης (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 344).

71. Ανέλαβε υπηρεσία την 1η Σεπτεμβρίου 1941, απόσπαση από το Γυμνάσιο Αγίου Κηρύκου (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 80).

72. Ανέλαβε υπηρεσία την 1η Σεπτεμβρίου 1941, απόσπαση από το Ζ' Γυμνάσιο Θηλέων Αθηνών (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 80, 327).

73. 10 Σεπτεμβρίου 1940, «οργανικώς ανήκων» (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 20).

74. 10 Σεπτεμβρίου 1940, «οργανικώς ανήκων» (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 201, 332).

75. Ανέλαβε καθήκοντα στις 17 Σεπτεμβρίου 1945, μετάθεση από το Γυμνάσιο Άνδρου (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 342).

76. Ανέλαβε υπηρεσία στις 6 Μαΐου 1943 και έως τη λήξη του σχολ. έτους 1942-1943. Απόσπαση από το 3ο Γυμνάσιο Αρρένων Πειραιώς (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 193).

Καλκάνης Σταύρος, καθηγητής Γαλλικών ⁷⁷	1940
Καλούσης Νικόλαος ⁷⁸	1940-1945
Καμαρωτός Δ. ⁷⁹	1940
Καπάνταης Χαράλαμπος, γυμναστής ⁸⁰	1945
Καράπας Νικόλαος, θεολόγος ⁸¹	1944
Καρασώτος Δημήτριος ⁸²	1941
Κλέντος Ιωάννης, θεολόγος ⁸³	1941
Κολιοκώτσης Ευάγγελος, φιλόλογος ⁸⁴	1945
Κολιός Χρήστος, φιλόλογος ⁸⁵	1945
Κορές Μιχαήλ, θεολόγος ⁸⁶	1945
Κουσουλάκος Λεωνίδα, καθηγητής Τεχνικών ⁸⁷	1941
Κρεμμύδη Μαρία, δόκιμη διδασκάλισσα των Ιταλικών ⁸⁸	1942
Κυρούσης Δημήτριος, φιλόλογος ⁸⁹	1940-1946
Κωνσταντινίδου Ασπασία, καθηγήτρια Γαλλικών ⁹⁰	1945

77. Ανέλαβε υπηρεσία στις 30 Δεκεμβρίου 1940, απόσπαση από το Γυμνάσιο Κύμης (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 66).

78. Ανέλαβε υπηρεσία στις 10 Σεπτεμβρίου 1940, μετάθεση. Απαντά έως το 1945 (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 21, 300, 327).

79. 10 Σεπτεμβρίου 1940, «οργανικώς ανήκων» (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 20).

80. Ανέλαβε καθήκοντα στις 25 Οκτωβρίου 1945, μετάθεση από την Παιδαγωγική Ακαδημία Αλεξανδρουπόλεως (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 349).

81. Ανέλαβε υπηρεσία στις 7 Απριλίου 1944, απόσπαση από το Γυμνάσιο Κύμης (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 289).

82. Ανέλαβε υπηρεσία στις 26 Απριλίου 1941 (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 70).

83. Ανέλαβε υπηρεσία στις 11 Απριλίου 1941, απόσπαση από το Γυμνάσιο Μελιγαλά (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 69).

84. Απαντά σε πράξη της 26 Μαρτίου 1945 (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 333).

85. Ανέλαβε καθήκοντα στις 10 Οκτωβρίου 1945, μετάθεση από το Γυμνάσιο Πελοπίου (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 346).

86. Ανέλαβε καθήκοντα στις 7 Δεκεμβρίου 1945, απόσπαση από το Γυμνάσιο Νάξου (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 351).

87. Ανέλαβε υπηρεσία την 1η Σεπτεμβρίου 1941, απόσπαση από το Γυμνάσιο Αταλάντης (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 80).

88. Ανέλαβε υπηρεσία στις 5 Μαΐου 1942 (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 134).

89. «Οργανικώς ανήκων» (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 20, 113, 300, 392).

90. Ανέλαβε καθήκοντα στις 24 Σεπτεμβρίου 1945, μετάθεση από το Γυμνάσιο Διδμοτείχου (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 344).

Λεγάκης Ν. ⁹¹	1940-1945
Λοράνδος Μάρκος, καθηγητής Φιλολογίας ⁹²	1941
Ματζώρος Ανδρέας ⁹³	1940
Μερεντίτης Κωνσταντίνος, φιλόλογος ⁹⁴	1941
Μεσολωράς ⁹⁵	1940
Μπακόπουλος Στάμος, καθηγητής Γυμναστικής ⁹⁶	1941
Μπασουκέας Φώτης ⁹⁷	1940-1946
Παναγιωτοπούλου Μαρία, καθηγήτρια Τεχνικών μαθημάτων ⁹⁸	1945
Παπαγεωργίου Αθαν., φιλόλογος ⁹⁹	1940-1946
Παπαγεωργίου Αναστάσιος ¹⁰⁰	1940
Παπαγεωργίου Μεθόδ., θεολόγος ¹⁰¹	1940-1945
Παπαδόπουλος Λάζαρος, καθηγητής Μαθηματικών ¹⁰²	1943-1945
Παπαϊωάννου Βασίλειος, διδάσκαλος Γερμανικών ¹⁰³	1942
Παπαϊωάννου Ιωάννης ¹⁰⁴	1943

91. «Οργανικώς ανήκων» (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 20, 325).

92. Ανέλαβε υπηρεσία στις 27 Μαρτίου 1941, απόσπαση από το Γυμνάσιο Καστοριάς (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 69).

93. Ανέλαβε υπηρεσία στις 10 Σεπτεμβρίου 1940, μετάθεση (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 21).

94. Ανέλαβε υπηρεσία την 1η Φεβρουαρίου 1941, απόσπαση από την Αναργύρειο και Κοργιαλέναιο Σχολή Σπετσών (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 67).

95. Αναφέρεται στις 20 Σεπτεμβρίου 1940 (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 34).

96. Ανέλαβε υπηρεσία στις 10 Μαΐου 1941, απόσπαση από το Γυμνάσιο Πολυγύρου (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 71).

97. Ανέλαβε υπηρεσία στις 10 Σεπτεμβρίου 1940, μετάθεση (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 21, 74, 79, 200, 386).

98. Ανέλαβε καθήκοντα στις 15 Σεπτεμβρίου 1945, απόσπαση από τη Δημόσια Εμπορική Σχολή Καβάλας (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 342).

99. Ανέλαβε υπηρεσία στις 10 Σεπτεμβρίου 1940, μετάθεση (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 21, 315, 376).

100. Ανέλαβε υπηρεσία στις 10 Σεπτεμβρίου 1940, μετάθεση (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 21).

101. 10 Σεπτεμβρίου 1940, «οργανικώς ανήκων» (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 20, 118, 119, 300, 315).

102. Ανέλαβε υπηρεσία στις 10 Σεπτεμβρίου 1943, μετάθεση από το Θ' Γυμνάσιο Αρρένων Αθηνών (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 247, 315).

103. Ανέλαβε υπηρεσία στις 13 Απριλίου 1942 (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 134).

Παπακυριακόπουλος Γεώργιος, καθηγητής Φιλολογίας ¹⁰⁵	1941-1945
Παπαντωνίου Αντ., καθηγητής Γαλλικής ¹⁰⁶	1940-1945
Παπασπυρόπουλος Θ. ¹⁰⁷	1940
Παυλόπουλος Παναγιώτης ¹⁰⁸ καθηγητής Μαθηματικών	1941-1944
Ράπτης Αναστάσιος, καθηγητής των Θρησκευτικών ¹⁰⁹	1943-1945
Ρουμπελάκις Γ., φιλόλογος ¹¹⁰	1945
Σανιδάς Κ., γυμναστής ¹¹¹	1940-1946
Σαραλής Ιωάννης, φιλόλογος ¹¹²	1945
Σερεμετάκις Θεόδωρος, φιλόλογος ¹¹³	1945-1946
Σκυρακάκης Μ. ¹¹⁴	1941
Σπηλιώτης Φ. ¹¹⁵	1940-1941
Σταματογιαννόπουλος Ιωάννης, φιλόλογος ¹¹⁶	1943
Σταυρακάκης Στέλιος ¹¹⁷	1941

104. Ανέλαβε καθήκοντα στις 11 Σεπτεμβρίου 1943, αποσπασμένος γυμνασιάρχης του Γυμνασίου Θηλέων Αμαρουσίου (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 247).

105. Ανέλαβε υπηρεσία στις 5 Μαΐου 1941, απόσπαση από το Γυμνάσιο Αρρένων Κομοτηνής (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 71, 327).

106. 10 Σεπτεμβρίου 1940, «οργανικώς ανήκων» (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 20, 55, 68, 83, 220, 222, 347).

107. 10 Σεπτεμβρίου 1940, «οργανικώς ανήκων» (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 20 και 34).

108. Ανέλαβε καθήκοντα στις 18 Οκτωβρίου 1941, απόσπαση από το Γυμνάσιο Παλαιού Φαλήρου (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 84, 300).

109. Ανέλαβε υπηρεσία στις 14 Μαΐου 1943, απόσπαση από το Ιεροδιδασκαλείο Βελλά (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 193, 335).

110. Αναφέρεται σε πράξη της 1ης Μαρτίου 1945 (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 327).

111. «Οργανικώς ανήκων» (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 20, 89, 113, 373).

112. Ανέλαβε καθήκοντα στις 17 Σεπτεμβρίου 1945, μετάθεση από τη Ζωσιμαία Σχολή Ιωαννίνων (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 342).

113. Ανέλαβε καθήκοντα στις 12 Νοεμβρίου 1945, απόσπαση από το Γυμνάσιο Θηλέων Καλλιθέας (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 349, 379).

114. Αναφέρεται σε πράξη της 8 Ιανουαρίου 1941 (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 66-67).

115. 10 Σεπτεμβρίου 1940, «οργανικώς ανήκων» (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 20, 34, 101).

116. Ανέλαβε υπηρεσία την 1η Νοεμβρίου 1943, απόσπαση από το Γυμνάσιο Κυπαρισσίας (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 265).

Σταυρόπουλος Κ. ¹¹⁸	1940
Στεργίου Σταμούλης Α., καθηγητής Φιλολογίας ¹¹⁹	1941
Συννεφάκης Χρήστος ¹²⁰	1941
Σωτηρόπουλος Αναστάσιος, θεολόγος ¹²¹	1945
Τουλουπάκης Γεώργιος, καθηγητής Ιστορίας ¹²²	1940-1942
Τριαντόπουλος Δημοσθένης, καθηγητής Μαθηματικών ¹²³	1941
Χρήστου Ι. ¹²⁴	1940
Χρονόπουλος Βασίλειος, καθηγητής Φυσικών ¹²⁵	1940-1941, 1943

3. Το μαθητικό δυναμικό του σχολείου κατά τα έτη 1941-1947

Από το σχολικό έτος 1939-1940 το σχολείο λειτούργησε σύμφωνα τις διατάξεις του Αναγκαστικού Νόμου 1849 του 1939, που προέβλεπε, όπως έχει ήδη αναφερθεί, τη δημιουργία εξατάξιων γυμνασίων και διτάξιων λυκείων, ενώ ταυτόχρονα καταργούσε

117. Ανέλαβε υπηρεσία την 1η Ιουνίου 1941, απόσπαση από το Γυμνάσιο Ρεθύμνης (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 72).

118. 10 Σεπτεμβρίου 1940, «οργανικώς ανήκων» (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 20).

119. Ανέλαβε υπηρεσία στις 17 Απριλίου 1941, απόσπαση από το Γυμνάσιο Αρναίας Χαλκιδικής (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 70).

120. Ανέλαβε υπηρεσία την 1η Ιουνίου 1941, απόσπαση από το Γυμνάσιο Διδυμοτείχου (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 72).

121. Ανέλαβε υπηρεσία στις 24 Σεπτεμβρίου 1945, μετάθεση (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 344).

122. Ανέλαβε υπηρεσία στις 10 Σεπτεμβρίου 1940, μετάθεση (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 21, 65, 113, 121, 125).

123. Ανέλαβε υπηρεσία στις 22 Απριλίου 1941, απόσπαση από το Γ' Γυμνάσιο Θεσσαλονίκης (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 70).

124. 10 Σεπτεμβρίου 1940, «οργανικώς ανήκων» (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 20, 63).

125. Ανέλαβε υπηρεσία στις 10 Σεπτεμβρίου 1940, μετάθεση. Τον Ιούνιο 1941 αποσπάστηκε στο Γυμνάσιο Μεγαλοπόλεως. Στις 10 Φεβρουαρίου 1943 ανακλήθηκε η απόσπασή του (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 21, 64-65, 185).

τα οκτατάξια γυμνάσια της μεταρρύθμισης του 1937 και προέβλεπε τη σταδιακή κατάργηση των εξατάξιων γυμνασίων παλαιού τύπου. Σύμφωνα με τον νόμο, για το έτος 1939-1940 ορίστηκε η λειτουργία των τριών πρώτων τάξεων των εξατάξιων γυμνασίων και οι προαγόμενοι από την Α' και την Β' τάξη των οκτατάξιων γυμνασίων εγγράφονταν στην επόμενη τάξη των νέων εξατάξιων γυμνασίων.

Πορεία προσαρμογής στον νέο τύπο σχολείου

ΤΑΞΕΙΣ	1939-1940	1940-1941	1941-1942	1942-1943	1943-1944	1944-1945	1945-1946	1946-1947
1η ΠΤ								
2η ΠΤ	X							
3η ΠΤ	X	X						
4η ΠΤ	X	X	X					
5η ΠΤ	X	X	X	X				
6η ΠΤ	X	X	X	X	X			
1η ΝΤ	X	X	X	X	X			
2η ΝΤ	X	X	X	X	X			
3η ΝΤ	X	X	X	X	X	X	X	X
4η ΝΤ		X	X	X	X	X	X	X
5η ΝΤ			X	X	X	X	X	X
6η ΝΤ				X	X	X	X	X
1η Λυκ(7η)					X	X	X	X
2η Λυκ(8η)						X	X	X

Έτσι, το σχολικό έτος 1939-1940 λειτούργησαν στο σχολείο πέντε από τις έξι τάξεις του γυμνασίου παλαιού τύπου (2α-6η) και συγχρόνως οι τρεις τάξεις (1η-3η) του γυμνασίου νέου τύπου. Από την πρώτη χρονιά εφαρμογής του νέου μέτρου καταργούνταν μία τάξη από το εξατάξιο παλαιού τύπου και προσθέτονταν μια στο νέο τύπου, το οποίο αργότερα θα το βρούμε να

ορίζεται και ως «οκτατάξιο» υπολογίζοντας τις δύο λυκειακές τάξεις ως 7η και 8η. Η διαδικασία αυτή συνεχίστηκε έως το 1944-1945¹²⁶.

Ο παραπάνω πίνακας δείχνει την πορεία προσαρμογής του 3ου Γυμνασίου στα νέα δεδομένα στα χρόνια της Κατοχής. Όπως προκύπτει και από τον πίνακα, τα σχολικά έτη από το 1939-1940 έως και το 1942-1943 το Γυμνάσιο είχε 8 τάξεις. Το 1943-1944 είχε 7 τάξεις, αφού δεν απαντούν εγγραφές στην πρώτη τάξη, και στη συνέχεια γίνεται εξατάξιο περιλαμβάνοντας τις τάξεις από την 3η έως και την 8η¹²⁷.

Για τον υπολογισμό του μαθητικού δυναμικού του σχολείου, αξιοποιήσαμε, πέρα από το Βιβλίο των Πρακτικών και το Βιβλίο Γενικού Ελέγχου των ετών 1941-1947. Δυστυχώς στο αρχείο του σχολείου δεν εντοπίστηκε το αντίστοιχο βιβλίο για τα προηγούμενα σχολικά έτη. Το δυναμικό του σχολείου για τα έτη 1941-1947 φαίνεται στον πίνακα που ακολουθεί.

Το σχολικό έτος 1941-1942 το σύνολο των μαθητών ήταν 611. Την επόμενη σχολική χρονιά οι μαθητές αυξήθηκαν στους 674, για να μειωθούν το 1943-1944 σε 612. Η μείωση είναι συνέπεια της μη εγγραφής μαθητών στην 1η τάξη νέου τύπου. Σημαντική είναι η παρατηρούμενη αύξηση του μαθητικού δυναμικού κατά το πρώτο σχολικό έτος μετά την απελευθέρωση. Οι μαθητές ανήλθαν στους 734 στο εξατάξιο πλέον σχολείο, αύξηση περίπου 20%, η οποία όμως δεν διατηρήθηκε τα επόμενα χρόνια, χωρίς να μπορούμε να δικαιολογήσουμε τη μαθητική διαρροή.

Πέρα από αυτά, θα πρέπει να σημειώσουμε ότι τόσο στο Βιβλίο των Πρακτικών όσο και στο Βιβλίο Γενικού Ελέγχου απαντούν καταγραφές μαθητών οι οποίοι με αίτησή τους μετείχαν σε κατατακτήριες και απολυτήριες εξετάσεις, χωρίς να είναι μαθητές του σχολείου. Πρόκειται για κατ' οίκον διδαχθέντες μα-

126. Βιβλίο Πρακτικών, σ. 52-56, 102 και εξής, 165-166, 187, 203. Βλ. και Γελαδάκη, *Β' Γυμνάσιον*, σ. 36-37.

127. Το 1945 στα αποτελέσματα των εξετάσεων οι μαθητές προάγονται από την 3η στην 4η κλπ. Δεν υπάρχει 1η και 2α τάξη (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 351).

θητές και για αναπήρους πολέμου, οι οποίοι προσκόμιζαν με τις αιτήσεις τους και τα απαραίτητα δικαιολογητικά. Συνολικά για την περίοδο από το 1943 έως το 1947 μετείχαν σε κατατακτήριες εξετάσεις 467 και σε απολυτήριες 359, σύνολο 826, από τους οποίους οι 216 χαρακτηρίζονται ως ανάπηροι πολέμου.

Μαθητικό δυναμικό του σχολείου

	1939- 1940	1940- 1941	1941- 1942	1942- 1943	1943- 1944	1944- 1945	1945- 1946	1946- 1947
1η ΠΤ								
2η ΠΤ	-							
3η ΠΤ	-	-						
4η ΠΤ	-	-	80					
5η ΠΤ	-	-	83	90				
6η ΠΤ	-	-	78	75	117			
1η ΝΤ	-	-	50	73	-			
2η ΝΤ	-	-	85	102	85			
3η ΝΤ	-	-	105	84	71	181	126	142
4η ΝΤ		-	67	95	73	128	130	103
5η ΝΤ			63	80	99	67	94	131
6η ΝΤ				75	86	124	69	100
1η Λυκ(7η)					81	129	96	86
2η Λυκ(8η)						105	102	114
ΣΥΝΟΛΑ			611	674	612	734	617	676

Εξαιρετικό ενδιαφέρον θα είχε η μελέτη της κοινωνικής θέσης των οικογενειών των μαθητών, τα επαγγέλματα των γονέων τους ή ακόμη η προέλευσή τους. Όλα αυτά όμως ξεπερνούν τα όρια της έρευνάς μας, η οποία στηρίχθηκε κυρίως στο Βιβλίο Πρακτικών της περιόδου της Κατοχής.

4. Τα διδασκόμενα μαθήματα

Η δικτατορία του Μεταξά δεν έκανε αλλαγές στα προγράμματα των γυμνασίων. Έτσι και πριν και μετά την έναρξη του πολέμου του 1940 συνέχισε να ισχύει το παλαιό ωρολόγιο και αναλυτικό πρόγραμμα¹²⁸. Τα μαθήματα των γυμνασίων νέου τύπου και λυκείων, τα οποία καθορίστηκαν με τον Αναγκαστικό Νόμο 1849 του 1939 καθώς και τα μαθήματα που διδάσκονταν στην περιόδο της Κατοχής, φαίνονται στον πίνακα που ακολουθεί:

ΜΑΘΗΜΑ	1935	1939	1940-1945
Θρησκευτικά	X	X	X
Αρχαία και Νέα Ελληνικά	X	X	X
Λατινικά	X	X	X
Γαλλική Γλώσσα	X	X	X
Γερμανική Γλώσσα			X
Ιταλική Γλώσσα			X
Ιστορία	X	X	X
Φιλοσοφικά (Ψυχολογία και Λογική)	X	X	X
Μαθηματικά και Κοσμογραφία	X	X	X
Φυσιογνωστικά (Φυσική και Χημεία)	X	X	X
Γεωγραφία	X	X	X
Αγωγή του πολίτη		X	X
Μουσική	X	X	X
Τεχνικά (Χειροτεχνία, Ιχνογραφία και Καλλιγραφία)	X	X	
Γυμναστική	X	X	X
Υγιεινή	X	X	X

Η διδασκαλία των μαθημάτων αυτών στο 3ο Γυμνάσιο, επιβεβαιώνεται από το Βιβλίο Γενικού Ελέγχου των ετών 1941-1947.

128. Γελαδάκη, *Β' Γυμνάσιον*, σ. 176. Κάτσικας, *Ιστορία*, σ. 168.

Στα χρόνια της Κατοχής το μάθημα της Εθνικής και Ηθικής Αγωγής, δίδασκε ένας αξιωματικός του στρατού δύο ώρες την εβδομάδα¹²⁹. Κατά την ίδια περίοδο στα διδασκόμενα μαθήματα προστέθηκαν τα ιταλικά και τα γερμανικά¹³⁰. Για τη διδασκαλία των δύο γλωσσών στο σχολείο ανέλαβαν υπηρεσία την άνοιξη του 1942 δύο καθηγητές, όπως είδαμε παραπάνω.

Στο Βιβλίο των Πρακτικών που μελετήσαμε καταγράφονται τα μαθήματα στα οποία υστερούσαν οι μαθητές και υποχρεώνονταν να δώσουν επαναληπτικές εξετάσεις. Ιδιαίτερο όμως ενδιαφέρον έχουν οι πράξεις που αφορούν το ζήτημα της απαλλαγής από τη Γυμναστική, στις οποίες καταγράφονται και οι προβαλλόμενες αιτιολογίες. Οι απαλλαγές από τη Γυμναστική εγκρίνονταν από επιτροπή η οποία οριζόταν από το βασιλικό διάταγμα της 4ης Μαΐου 1940 και αποτελούνταν από τον Διευθυντή, τον Σχολίατρο και τον Γυμναστή του σχολείου¹³¹.

Ο αριθμός των μαθητών που απαλλάσσονταν από τη Γυμναστική φαίνεται στον πίνακα ανά έτος:

Έτος	αριθμός	ποσοστό	Σελίδα
1941-1942	26	4,25%	σ. 89-91
1942-1943	23	3,41%	σ. 193-195
1946	20	2,95%	σ. 373-374

Οι λόγοι για τους οποίους απαλλάσσονταν οι μαθητές είναι οι ακόλουθοι:

ελονοσία	1
αναιμία	1
διάστρεμμα της δεξιάς κατ' ώμον αρθρώσεως	1
συγγενές κάταγμα της αριστεράς χειρός	1
σπονδυλίτιδα,	2
βουβωνοκήλη	10
οστεομυελίτιδα	3

129. Γελαδάκη, Β' Γυμνάσιον, σ. 176.

130. Κοντογιάννη, Η' Γυμνάσιο, σ. 94.

131. Βιβλίο Πρακτικών, σ. 89, 373.

ψευδαγκύλωση χειρός	1
παράλυση ποδιού	1
παλαιό εξάρθρωμα της αριστεράς χειρός	1
εξάρθρωμα ισχίου	2
τραχειοφβρογχική αδενίτιδα	3
αγκύλωση του αριστερού γόνατος	1
πλευρίτιδα	3
σκωληκοειδίτιδα χρόνια ή εγχειρισθείσα	5
ελαφρά τραχηλική αδενίτιδα	2
βλήμα στο δεξί μάτι	1
κάταγμα στο χέρι	1
τραύμα δεξιού αυτιού με εγκεφαλικές διαταραχές	1
κήλη	1
σημαντική αδυναμία	3
υπερτροφία αμυγδαλών	1
χρόνια αμυγδαλίτιδα και σημαντική αδυναμία	2
νευρική ταχυπαλμία	1
παλαιό κάταγμα χειρός	1
υδροκήλη	1
παιδική παλαιά παράλυση	1
βλαισό γόνατο	1
ταχυπαλμία	2
αδενοπάθεια	5
βρογχικός κατάρρους	1
πλευρίτιδα	1
φλεγμονώδης εκδορά του αριστερού κάτω άκρου	1
τραύμα πολέμου του αριστερού βραχίονος	1
ατελής κάθοδος του όρχεως	1
πάρεση του αριστερού ποδός	1
λοιμώξη	1
χρόνια νεφρίτιδα	1

5. Τα διδακτικά εγχειρίδια

Το ζήτημα των σχολικών βιβλίων ή εγχειριδίων εμφανίζεται ήδη από τα πρώτα βήματα της εκπαίδευσης στο ελεύθερο ελληνικό κράτος. Στην αρχή, με το διάταγμα του 1836 το κράτος θα επιδιώξει να έχει τον έλεγχο των βιβλίων με την έκδοσή τους από το βασιλικό τυπογραφείο. Δύο χρόνια όμως αργότερα, το διάταγμα καταργήθηκε και το κράτος επέλεξε πρακτικότερες λύσεις μέσα στο πλαίσιο του ελεύθερου ανταγωνισμού, αφήνοντας το έδαφος ανοιχτό στους εκδότες και αναθέτοντας σε επιτροπές τον έλεγχο και την έγκριση των σχολικών βιβλίων. Το Υπουργείο έστειλε στην αρχή συνήθως κάθε σχολικού έτους, τον κατάλογο με τα εγκεκριμένα βιβλία, για να επιλέξουν οι εκπαιδευτικοί με τη σειρά τους αυτά που θεωρούσαν ως τα πλέον κατάλληλα για τα μαθήματά τους. Η τακτική αυτή τηρήθηκε έως και το 1882, και μετά καταργήθηκε λόγω της έκδοσης και της προώθησης α-κατάλληλων βιβλίων και της επικράτησης πελατειακών σχέσεων.

Το 1882 καθιερώθηκε η έκδοση ενός σχολικού βιβλίου ανά μάθημα εγκεκριμένου από επιτροπές του Υπουργείου. Η νέα πολιτική για το σχολικό βιβλίο τηρήθηκε έως το 1895. Έκτοτε οι δύο παραπάνω πολιτικές εναλλάσσονταν έως το 1937, οπότε νομοθετήθηκε η πολιτική του κρατικού μονοπωλίου.

Καθοριστικό εξελικτικό σταθμό στο θεσμικό πλαίσιο του σχολικού βιβλίου αποτέλεσε το 1937, στα χρόνια της δικτατορίας του Μεταξά, η ίδρυση του Οργανισμού Εκδόσεως Σχολικών Βιβλίων υπό την εποπτεία του Υπουργείου Παιδείας. Με τον τρόπο αυτό το καθεστώς εγκαινίασε την πολιτική του κρατικού μονοπωλίου για το σχολικό βιβλίο. Ο Οργανισμός επέλεξε τη λύση της ανατύπωσης παλαιότερων βιβλίων, επιφέροντας σε αυτά αλλαγές που διευκόλυναν την προπαγάνδα του καθεστώτος και θέτοντας ως όριο τα τρία βιβλία ανά είδος¹³².

Στη χρονική περίοδο που μας ενδιαφέρει, η οποία καλύπτε-

132. Καφάλης, *Εγχειρίδια*, σ. 19, 82-87. Φιλοσόφου, *Κατοχή*, σ. 607.

ται από το Βιβλίο Πρακτικών του συλλόγου διδασκόντων που μελετάμε, εντοπίσαμε μία και μόνη συνεδρία με θέμα την επιλογή βιβλίων. Πρόκειται για τη συνεδρία της 18ης Σεπτεμβρίου 1940. Κατ' αυτήν, ο σύλλογος διδασκόντων, λαμβάνοντας υπόψη τη σχετική εγκύκλιο του Υπουργείου Παιδείας με τους πίνακες των εγκεκριμένων διδακτικών βιβλίων, αποφάσισε ομόφωνα και εισήγαγε στο σχολείο από τα εγκεκριμένα βιβλία όσα έκρινε κατάλληλα για τη διδασκαλία. Τα βιβλία καταγράφηκαν στη συνέχεια του πρακτικού χωρισμένα κατά τύπο σχολείου (γυμνάσιο νέου τύπου, γυμνάσιο παλαιού τύπου) κατά τάξη και κατά μάθημα. Στο πρακτικό δεν διευκρινίζεται ο τρόπος της επιλογής των βιβλίων, υποθέτουμε όμως ότι έγινε έπειτα από πρόταση των καθηγητών που δίδασκαν τα αντίστοιχα μαθήματα.

Η διαδικασία της επιλογής δείχνει ότι οι πίνακες που είχε αποστείλει το Υπουργείο με τα εγκεκριμένα από αυτό βιβλία, περιλάμβαναν περισσότερους από έναν τίτλους ανά μάθημα. Άρα κατά την περίοδο που μελετάμε ίσχυε η τακτική του πολλαπλού βιβλίου ανά μάθημα.

Από τον κατάλογο των επιλεγμένων βιβλίων προκύπτουν ενδιαφέροντα συμπεράσματα αναφορικά με την εκδοτική παραγωγή του Οργανισμού Εκδόσεως Σχολικών Βιβλίων. Από τα 126 συνολικά βιβλία που επιλέχθηκαν μόλις τα 70 (55,6%) είναι εκδόσεις του Οργανισμού, ενώ τα υπόλοιπα 56 (44,4%) είναι βιβλία εγκεκριμένα από το Υπουργείο, προφανώς άλλων εκδοτών. Δυστυχώς δεν έχουμε στην κατοχή μας τη λίστα που είχε αποστείλει το Υπουργείο, ώστε να ελέγξουμε τον βαθμό συμμετοχής του Οργανισμού και των ιδιωτών στην παραγωγή και διάθεση διδακτικών βιβλίων, όμως και μόνο η τόσο σημαντική παρουσία βιβλίων που δεν ανήκαν στον Οργανισμό, φανερώνει ότι στην τριετία που μεσολάβησε από την ίδρυσή του ο Οργανισμός κατόρθωσε να καλύψει μικρό ποσοστό των αναγκών βιβλίων.

Δεν είναι γνωστό τί συνέβαινε στα χρόνια της Κατοχής αναφορικά με τα διδακτικά εγχειρίδια. Στο Βιβλίο Πρακτικών δεν βρέθηκε άλλη σχετική πράξη. Η γενικότερη δυσλειτουργία όμως των σχολείων, ο μειωμένος χρόνος των σχολικών ετών, της

διδασκαλίας, αλλά και της διδασκόμενης ύλης, όπως προκύπτει από άλλες πράξεις, αφήνει ανοιχτό το θέμα, ενώ ερωτήματα διατυπώνονται και ως προς τη δυνατότητα των μαθητών να προμηθευτούν τα σχολικά τους βιβλία, δεδομένου ότι η δωρεάν διανομή των βιβλίων αποτελούσε αγαθό άγνωστο τότε.

Από τους τίτλους των βιβλίων μπορούν να εξαχθούν τα ειδικότερα αντικείμενα στα οποία επικεντρωνόταν η διδασκαλία ανά μάθημα. Αναφέρουμε ενδεικτικά την ύλη στα Θρησκευτικά, τα Αρχαία Ελληνικά, τη Φυσική, τη Χημεία και τα Μαθηματικά.

Στα Θρησκευτικά, τα οποία διδάσκονταν σε όλες τις τάξεις και των δύο τύπων γυμνασίου, διδασκόταν η Ιερή Ιστορία της Παλαιάς και της Καινής Διαθήκης, η Ιστορία και το έργο των Αποστόλων, η Εκκλησιαστική Ιστορία, η Κατήχηση και η Λειτουργική, η Ηθική, ενώ δεν λείπουν και οι Περικοπές από την Παλαιά και την Καινή Διαθήκη.

Στο μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών, που διδασκόταν σε όλες τις τάξεις των γυμνασίων, πέρα από το Αναγνωστικό της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και τις εκλογές από τους αρχαίους Έλληνες συγγραφείς, διδάσκονταν η Κύρου Ανάβασις και τα Ελληνικά του Ξενοφώντα, η Ιστορία του Ηρόδοτου, οι Ολυμπιακοί και Φιλιππικοί λόγοι του Δημοσθένη, η Ανάβασις Αλεξάνδρου του Αρριανού, οι λόγοι του Λυσία, οι λόγοι του Ισοκράτη προς Νικοκλέα και Ευαγόρα, η Ιλιάδα και η Οδύσσεια του Ομήρου, οι τραγωδίες Ιφιγένεια εν Ταύροις του Ευριπίδη και Αντιγόνη του Σοφοκλή, ο Φαίδων, ο Κρίτων και η Απολογία του Σωκράτη του Πλάτωνα, οι Λυρικοί, τα Ειδύλλια του Θεόκριτου. Η γραμματική τέλος της αρχαίας ελληνικής και το συντακτικό διδασκόταν από τη Γραμματική του Αχιλλέα Τζαρτζάνου, η οποία υπήρχε έως πρόσφατα στα σχολεία. Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί η διδασκαλία αρχαίων ελληνικών κειμένων από μετάφραση, όπως η Ιλιάδα και η Οδύσσεια του Ομήρου και η Ηλέκτρα του Σοφοκλή.

Σχετικά με τη Φυσική και τη Χημεία αξίζει να αναφερθεί ότι στα γυμνάσια νέου τύπου θεωρούνταν ένα μάθημα ή ότι τουλάχιστον περιείχονταν σε ένα βιβλίο. Στα παλαιού τύπου γυ-

μνάσια θεωρούνταν ξεχωριστά μαθήματα. Στην 1η και 2α τάξη γυμνασίου ν.τ. διδάσκονταν τα Στοιχεία Φυσικής και Χημείας, ενώ στην 5η και 6η γυμνασίου π.τ. διδάσκονταν η Φυσική και η Χημεία (ξεχωριστά μαθήματα). Όλα τα βιβλία ήταν εκδόσεις του Οργανισμού του 1940, και συγγραφέας τους ήταν ο Δ. Λεονταρίτης.

Το μάθημα των Μαθηματικών διαχωριζόταν όπως και σήμερα σε Άλγεβρα και Γεωμετρία και τα αντίστοιχα βιβλία ήταν Πρακτική Αριθμητική, Άλγεβρα, Στοιχειώδης Άλγεβρα και Πρακτική Γεωμετρία, Θεωρητική Γεωμετρία, Στοιχεία Γεωμετρίας και Τριγωνομετρία. Όλα βιβλία των Ι. Χατζηδάκι και Χ. Μπαρμπαστάθη, κάποια των εκδόσεων του Οργανισμού και άλλα όχι.

6. Υποχρεώσεις των μαθητών

Η φοίτηση στα σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης δεν ήταν δωρεάν. Οι μαθητές επιβαρύνονταν με την καταβολή τελών.

Έως και την έναρξη του Πολέμου, μέσα από το Βιβλίο Πρακτικών διαπιστώσαμε ότι οι μαθητές όφειλαν να καταβάλλουν:

1. Εκπαιδευτικά τέλη εγγραφής ή ανανέωσης.

2. Εισφορά υπέρ της Σχολικής Υγιεινής και Μαθητικής Αντιλήψεως και υπέρ των Μαθητικών συσσιτίων.

Τα εκπαιδευτικά τέλη, τα οποία έως το 1941 ρύθμιζε ο Αναγκαστικός Νόμος 1218 του 1938, αφορούσαν την εγγραφή, την ανανέωση και την έκδοση πιστοποιητικών και απολυτηρίων¹³³ και ήταν διαφορετικά ανά τάξη. Κυμαίνονταν από 600-1200 δραχμές και καταβάλλονταν τμηματικά ανά τρίμηνο. Από όλα τα εκπαιδευτικά τέλη απαλλάσσονταν τα ορφανά πολέμου και τα τέκνα αναπήρων πολέμου. Από το μισό των εκπαιδευτικών τελών απαλλάσσονταν τα παιδιά άπορων πολύτεκνων οικογενειών εφόσον ήταν επιμελείς και χρηστοί μαθητές. Μόνον από

133. Τα τέλη αυτά ορίστηκαν με τους Αναγκαστικούς Νόμους 283 του 1936 (ΦΕΚ Α 493/1936), 500 του 1937 και 1218 του 1938 «Περί εκπαιδευτικών τελών» (ΦΕΚ Α 182/1938).

τα εκπαιδευτικά τέλη απαλλάσσονταν με απόφαση του συλλόγου των διδασκόντων το 15% από τους φτωχότερους μαθητές κάθε τάξης, εφόσον διακρίνονταν για τη χρηστότητά τους και την επιμέλειά τους και είχαν κατά τις προαγωγικές, εισιτήριες ή απολυτήριες εξετάσεις βαθμό τουλάχιστον 14.

Στο βιβλίο των πρακτικών εντοπίσαμε πράξεις του συλλόγου των διδασκόντων, που αφορούσαν την εξέταση και την έγκριση των αιτήσεων άπορων μαθητών, οι οποίοι ζητούσαν την απαλλαγή τους από τα τέλη και κατέθεταν τα σχετικά δικαιολογητικά. Ο σύλλογος εξέταζε τα δικαιολογητικά και αφού λάμβανε υπόψη τον αριθμό των απαλλασσόμενων ανά τάξη, τον βαθμό επίδοσης και τη διαγωγή, ενέκρινε τις αιτήσεις¹³⁴.

Σε ορισμένες περιπτώσεις ο σύλλογος, μπορούσε, έπειτα από σχετική εντολή του Υπουργείου, να απαλλάσσει και μαθητές άσχετα από τον βαθμό επίδοσής τους, μέσα στα όρια όμως του 20%. Στις περιπτώσεις αυτές εντάσσονταν κυρίως μαθητές προερχόμενοι από την επαρχία¹³⁵.

Σε ότι αφορά την Εισφορά υπέρ της Σχολικής Υγιεινής και Μαθητικής Αντιλήψεως και υπέρ των Μαθητικών συσσιτίων¹³⁶, από την εισφορά αυτή απαλλάσσονταν οι άποροι μαθητές, όπως προκύπτει από την πράξη του συλλόγου διδασκόντων της 30ής Νοεμβρίου 1940, με την οποία απαλλάχθηκαν 25 μαθητές¹³⁷.

Στα χρόνια της Κατοχής απαντά μόνον η υποχρέωση καταβολής των εκπαιδευτικών τελών. Από το σχολικό έτος 1941-1942 και έως την απελευθέρωση το ζήτημα των εκπαιδευτικών τελών και της απαλλαγής από αυτά ρύθμισε το νομοθετικό διάταγμα 525 «Περί εκπαιδευτικών τελών των δημοσίων και ιδιωτικών σχολείων Μέσης Εκπαιδύσεως» που δημοσιεύτηκε στις 25 Σε-

134. Βιβλίο Πρακτικών, σ. 52-56, 61.

135. Βιβλίο Πρακτικών, σ. 101. Η απαλλαγή έγινε σε εφαρμογή της διαταγής 3919 της 31.10.1941 του Υπουργείου Παιδείας.

136. Οι εισφορές αυτές προβλέπονταν από τους Αναγκαστικούς Νόμους 1805/1939 και 1787/1939. Βιβλίο Πρακτικών, σ. 64.

137. Βιβλίο Πρακτικών, σ. 64-65.

πτεμβρίου 1941¹³⁸. Ο νόμος όριζε εκπαιδευτικά τέλη διαφορετικά ανά τάξη, τα οποία κυμαίνονταν από 600-1500 δραχμές, τιμές για όσους απορρίπτονταν, καθώς και για όσους παραπέμπονταν σε επανεξέταση, καθώς επίσης τιμές για τα πιστοποιητικά, τα αποδεικτικά σπουδών και τα απολυτήρια. Από όλα τα εκπαιδευτικά τέλη απαλλάσσονταν εντελώς οι ανάπηροι πολέμου, τα ορφανά πολέμου, τα παιδιά τραυματιών και αναπήρων πολέμου, τα αδέρφια όσων είχαν σκοτωθεί στον πόλεμο ή τα παιδιά αξιωματικών και στρατιωτών που είχαν εξαφανιστεί, τα παιδιά όσων είχαν σκοτωθεί κατά τη διάρκεια των βομβαρδισμών. Επίσης απαλλασσόταν το ένα παιδί των άπορων πολύτεκνων οικογενειών, εφόσον ήταν επιμελής μαθητής και είχε επίδοση τουλάχιστον 14. Από τα εκπαιδευτικά τέλη εγγραφής και ανανέωσης εγγραφής απαλλάσσονταν με απόφαση του συλλόγου διδασκόντων το 25% των φτωχότερων μαθητών κάθε τάξης που διακρίνονταν για την επιμέλεια και τη χρηστότητά τους και είχαν στις προαγωγικές, εισιτήριες ή κατατακτήριες εξετάσεις βαθμό τουλάχιστον 14¹³⁹. Με βάση τον νόμο αυτό ο σύλλογος διδασκόντων απάλλαξε όσους μαθητές κατέθεσαν αιτήσεις τα σχολικά έτη από το 1941 έως το 1944.

Μετά την απελευθέρωση το ζήτημα της απαλλαγής από τα διδακτικά τέλη ρυθμίστηκε με υπουργικές αποφάσεις. Γνωρίζουμε ότι το σχολικό έτος 1945-1946 ο σύλλογος έλαβε υπόψη του, στη συνεδρίαση της 2ας Φεβρουαρίου 1946, την υπουργική απόφαση της 29ης Δεκεμβρίου 1945¹⁴⁰. Τα κριτήρια απαλλαγής αφορούσαν τη χρηστότητα και την επιμέλεια των μαθητών, χωρίς άλλη διευκρίνιση.

Με βάση τις πληροφορίες των πρακτικών καταρτίσαμε πίνακα απαλλασσόμενων ανά έτος.

138. Βιβλίο Πρακτικών, σ. 138-140 και 288-289.

139. ΦΕΚ 325/1.10.1941. Βλ. και τις σχετικές αποφάσεις του συλλόγου. Βιβλίο Πρακτικών, σ. 138-140.

140. Βιβλίο Πρακτικών, σ. 369.

Έτος	Απαλλασσόμενοι	Σύνολο μαθητών
1940-1941 ¹⁴¹	91	
1941-1942 ¹⁴²	68	611
1942-1943 ¹⁴³	25	674
1943-1944 ¹⁴⁴	10	612
1944-1945 ¹⁴⁵		734
1945-1946 ¹⁴⁶	16	617

Ο αριθμός των απαλλασσόμενων, με εξαίρεση το πρώτο έτος, είναι μικρός. Θα πρέπει όμως να υπενθυμίσουμε ότι αφορά τους απαλλασσόμενους με απόφαση του συλλόγου και όχι το σύνολο των απαλλασσόμενων.

7. Θέματα πειθαρχίας

Ο Πόλεμος και η Κατοχή δημιούργησαν σοβαρά προβλήματα επιβίωσης, αλλά και αντιδράσεις, εκδηλώσεις και κινητοποιήσεις κατά των δυνάμεων κατοχής. Κατά την περίοδο αυτή θα περιμέναμε τη σχολική πειθαρχία να μπαίνει σε δεύτερη μοίρα, παρόλα αυτά τόσο το Υπουργείο όσο και το σχολείο πήραν μέτρα τα οποία αποσκοπούσαν στην πειθαρχία των μαθητών και στην αποτροπή εκδηλώσεων που θα μπορούσαν να προκαλέσουν τους κατακτητές¹⁴⁷.

Για τον ίδιο λόγο το σχολείο ήταν εξαιρετικά αυστηρό και τιμωρούσε κάθε κίνηση ή ενέργεια των μαθητών που μπορούσε ακόμη και να γίνει αιτία παρεξήγησης. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η περίπτωση του Διονύση Γκανά, ο οποίος το 1941 πήρε αποβολή επειδή βγήκε στον εξώστη της τάξης του και

141. Βιβλίο Πρακτικών, σ. 52-56, 61.

142. Βιβλίο Πρακτικών, σ. 138-140.

143. Βιβλίο Πρακτικών, σ. 186-187.

144. Βιβλίο Πρακτικών, σ. 288-289.

145. Δεν εντοπίστηκε πράξη.

146. Βιβλίο Πρακτικών, σ. 369-370.

147. Βλ. παραπάνω, σ. 27.

με την πράξη του θα μπορούσε πιθανόν να γίνει αίτιος παρεξήγησης από διερχόμενο ιταλό στρατιώτη¹⁴⁸.

Πέρα από αυτά, από το Βιβλίο Πρακτικών που μελετήσαμε διαπιστώνεται η επιβολή τιμωριών για διάφορα παραπτώματα όπως: η ροπή προς την αταξία, η αντιγραφή στις γραπτές εξετάσεις, το κάπνισμα μέσα στην τάξη, η απρεπής συμπεριφορά σε πολίτες ή αχθοφόρους που περνούσαν μπροστά από το σχολείο, η ανευλάβεια και η τραχύτητα γλώσσας, οι χυδαίες εκφράσεις, η βλασφημία, η απρεπής και ανάρμοστη συμπεριφορά προς τους καθηγητές και τον γυμνασιάρχη, η άσκηση βίας και η απρεπής συμπεριφορά εκτός σχολείου. Επίσης συχνά αναφέρεται η παρεμπόδιση του μαθήματος με θόρυβο και ταραχή, χρήση πυροτεχνημάτων, χρήση μουσικών οργάνων, ρίψη κιμωλίας και χαρτιών στον καθηγητή¹⁴⁹.

Οι τιμωρίες κυμαίνονταν ανάλογα με το παράπτωμα, από ολιγοήμερη έως και 8ήμερη αποβολή¹⁵⁰, ενώ για πολύ σοβαρά παραπτώματα επιβαλλόταν η αποβολή για όλο το σχολικό έτος με δικαίωμα μεταγραφής σε άλλο σχολείο και ο χαρακτηρισμός της διαγωγής ως «επίμεμπτης»¹⁵¹. Οι ποινές πέραν των οκτώ

148. Βιβλίο Πρακτικών, σ. 74.

149. Βιβλίο Πρακτικών, σ. 57, 160, 191-192, 220, 221-222.

150. Βιβλίο Πρακτικών, σ. 57, 233.

151. Χαρακτηριστική είναι η πράξη της 13.4.1943. Τιμωρήθηκαν επτά μαθητές για φασαρία στο μάθημα των Θρησκευτικών και συγκεκριμένα διότι «εδημιούργησαν όλως σκοπίμως προς ματαίωσιν του μαθήματος και εξευτελισμόν του διδάσκοντος, υπέρμετρον θόρυβον και κατετάραξαν την τάξιν διά φωνών, ασμάτων, μουσικού οργάνου (φουσαρμόνικας) και τινες αυτών ετόλμησαν να ρίψωσι κατ' αυτού τεμάχια κιμωλίας ή σφαιρίδια χάρτου». Τρεις μαθητές πήραν αποβολή από το σχολείο μέχρι το τέλος του σχολικού έτους με δικαίωμα μετεγγραφής σε άλλο σχολείο και διαγωγή επίμεμπτο «δι' ασύγνωστον προς διδάσκοντα ανευλάβειαν, όλως αναιτίως εκδηλωθείσαν εν τη τάξει, εκ ψυχικής διαστροφής, προς εμπαιγμόν αυτού», τέσσερις μαθητές πήραν οκταήμερη «ως παρασυρθέντας υπό των πρωταιτίων εις ανευλαβείς εκδηλώσεις, χαρακτηριζομένης άμα της διαγωγής αυτών ως επιμέμπτου», ένας μαθητής πήρε τετραήμερη αποβολή «διότι ούτος κληθείς ... να παράσχη ... βεβαιώσεις περί της ταυτότητος μαθητών τινων παρέσχεν ... ανακριβείς πληροφορίας» (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 191-192).

ημερών για να εκτελεστούν έπρεπε να εγκριθούν από το Υπουργείο Παιδείας¹⁵².

Στο τέλος του έτους ο σύλλογος των διδασκόντων συνεδρίαζε για τον χαρακτηρισμό της διαγωγής των μαθητών, πιο συγκεκριμένα για τους μαθητές των οποίων η διαγωγή ήταν κατώτερη της «κοσμίας». Τον Ιούλιο του 1940 σε 7 μαθητές χαρακτηρίστηκε η διαγωγή ως «επίμεμπτη» και σε 21 μαθητές ως «καλή»¹⁵³. Τον Δεκέμβριο του 1942, χαρακτηρίστηκε ως «επίμεμπτη» η διαγωγή 4 μαθητών και ως «καλή» η διαγωγή πέντε μαθητών¹⁵⁴. Επίσης τον Ιούλιο του 1943 στη συνεδρίαση για τον χαρακτηρισμό της φοίτησης των μαθητών, σε 11 μαθητές η διαγωγή τους κρίθηκε ως «καλή», λόγω της συμπεριφοράς τους κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους, και σε 1 μαθητή η διαγωγή «επίμεμπτος»¹⁵⁵. Στις 26 Δεκεμβρίου 1945, 42 μαθητών η διαγωγή χαρακτηρίστηκε ως «κοσμία» και 14 μαθητών ως «καλή»¹⁵⁶.

Ο χαρακτηρισμός της διαγωγής ήταν συνάρτηση της συμπεριφοράς των μαθητών στη διάρκεια του σχολικού έτους και των τιμωριών ή αποβολών που είχαν πάρει. Αξίζει όμως να σημειώσουμε δύο περιπτώσεις που ξεχωρίζουν: τον χαρακτηρισμό το 1940 της διαγωγής ως «επίμεμπτης» σε μαθητή διότι «διεγράφη των τάξεων της Ε.Ο.Ν. διά πράξεις ασυμβιβάστους εις φαλαγγίτην» και σε άλλον διότι αποδοκίμασε καθηγητή την ώρα που αυτός μιλούσε στους μαθητές για το περιοδικό *Νεολαία*¹⁵⁷. Θα πρέπει να διευκρινίσουμε, ότι η Ε.Ο.Ν. ήταν η Εθνική Οργάνωση Νεολαίας, η οποία ιδρύθηκε από τον Ιωάννη Μεταξά το 1936 και το περιοδικό «Νεολαία» ήταν το περιοδικό της οργάνωσης, το οποίο κυκλοφορούσε κάθε εβδομάδα¹⁵⁸.

152. Βιβλίο Πρακτικών σ. 192.

153. Βιβλίο Πρακτικών, σ. 15-16.

154. Βιβλίο Πρακτικών, σ. 160-161.

155. Βιβλίο Πρακτικών, σ. 220.

156. Βιβλίο Πρακτικών, σ. 363-365.

157. Βιβλίο Πρακτικών, σ. 16.

158. Για την οργάνωση βλ. Φιλοσόφου, *Κατοχή*, σ. 609-618.

Η διαγωγή, η οποία αναγραφόταν στο απολυτήριο, μπορούσε να βελτιωθεί έπειτα από αίτηση του μαθητή¹⁵⁹.

Συμπερασματικά, τα παραπάνω στοιχεία, συγκρινόμενα με τον αριθμό των μαθητών που φοιτούσαν στο σχολείο τα χρόνια αυτά, δείχνει ότι ο βαθμός παραβατικότητας ήταν μικρός, αποτέλεσμα ίσως της αυστηρότητας του σχολείου και των καθηγητών, άλλα και γενικότερα της κοινωνίας της εποχής.

8. Δραστηριότητες του σχολείου-Εκδηλώσεις

Στο βιβλίο πρακτικών της περιόδου 1940-1946 υπάρχει μόνο μία αναφορά για εκδήλωση του σχολείου και αφορά στην εορτή της Σημαίας. Συγκεκριμένα, στις 20 Οκτωβρίου του 1941 έγινε συνεδρίαση των καθηγητών¹⁶⁰ για τον τρόπο διεξαγωγής της γιορτής και αποφασίστηκε:

η γιορτή να γίνει στις 25 Οκτωβρίου στις 9:30 π.μ. στον κλειστό χώρο της κάτω αυλής του σχολείου,

να παραταχθούν οι μαθητές με εορταστική περιβολή σε σχήμα Π,

να αναγνωστεί ο λόγος από τον γυμνασιάρχη,

να αναγνωστεί ο λόγος του Υπουργείου Παιδείας,

να κληθούν οι μαθητές που διακρίνονταν για τη χρηστότητα και την επιμέλειά τους να παραλάβουν τη Σημαία,

να ψαλλεί ο εθνικός ύμνος.

9. Το Παράρτημα του Χαλανδρίου

Το 3ο Γυμνάσιο διέθετε παράρτημα στο Χαλάνδρι. Η ίδρυσή του δεν μας είναι γνωστή, θα πρέπει όμως να λειτουργούσε τουλάχιστον από το 1935, κρίνοντας από το γεγονός ότι κατά το σχολικό έτος 1941-1942 διέθετε επτά τάξεις. Η λειτουργία του βεβαιώνεται ως το 1947.

159. Βιβλίο Πρακτικών, σ. 34-35.

160. Βιβλίο Πρακτικών, σ. 84-85.

Ο αριθμός των μαθητών του παραρτήματος Χαλανδρίου, όπως προκύπτει από το βιβλίο Γενικού Ελέγχου των ετών 1941-1947 ήταν αρκετά μεγάλος, αφού το 1941-1942 αριθμούσε στις 8 τότε τάξεις 341 μαθητές με την ακόλουθη κατανομή¹⁶¹:

Τάξεις	Σύνολο	Προάγονται	Απορρίπτονται
1 ^η ν.τ.	44	30	8
2 ^η ν.τ.	60	39	14
3 ^η ν.τ.	60	47	10
4 ^η ν.τ.	49	36	9
5 ^η ν.τ.	39	24	6
4 ^η π.τ.	34	25	3
5 ^η π.τ.	36	27	6
6η π.τ.	19	-	-

Δεν εντοπίσαμε περισσότερες πληροφορίες για το μαθητικό δυναμικό του παραρτήματος στα επόμενα έτη.

Το παράρτημα λειτουργούσε αυτόνομα. Ο σύλλογος των διδασκόντων διενεργούσε τις εισαγωγικές, κατατακτικές, προαγωγικές και απολυτήριες εξετάσεις. Συνέτασσε πράξεις των συνεδριάσεών του και τηρούσε αρχείο καθώς και βιβλία¹⁶². Η έκδοση όμως των αποφάσεών του γινόταν έπειτα από σχετική έγκριση του συλλόγου διδασκόντων του 3ου Γυμνασίου και αντιγραφή των πράξεών του στο βιβλίο πρακτικών του κεντρικού σχολείου¹⁶³.

Δεν είναι γνωστό το σύνολο του διδακτικού προσωπικού του παραρτήματος. Από τα αντίγραφα όμως των πράξεων που σώζονται στο Βιβλίο Πρακτικών του 3ου Γυμνασίου και αφορούν

161. Βλ. και αποτελέσματα εξετάσεων παραρτήματος Χαλανδρίου σχολ. έτους 1941-1942 (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 166-168).

162. Βιβλίο Πρακτικών, σ. 179-180.

163. Βιβλίο Πρακτικών, σ. 127-128, 129-130, 169, 181-182. Στις 22 Μαΐου 1942 ενέκρινε την πράξη του συλλόγου διδασκόντων στο Παράρτημα Χαλανδρίου που αφορούσε την απαλλαγή απόρων μαθητών του Παραρτήματος από τα τέλη εγγραφής (Βιβλίο Πρακτικών, σ. 140-141).

το έτος 1943, γνωρίζουμε ότι τότε ήταν γυμνασιάρχης ο Αντώνιος Νικολάου και είχε ως διδακτικό προσωπικό τουλάχιστον τους παρακάτω 12 καθηγητές: Αβραμίδης Κ., Βυθούλκας Δ., Ελευθερόπουλος Κ., Καλεώδης Μ., Κουμανταρέα Π., Κουρεβέλος Γ., Κωσταντακοπούλου Μαρία, Βανού-Μπράβου Ευαγγελία, Νικολακοπούλου Α., Παπαθέου Μ., Ρήγα Μ., Ρωμανός Ι.¹⁶⁴

164. Βιβλίο Πρακτικών, σ. 233, 235.

**ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ
ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ 1940-1946**

Ημερο- μηνία	Περιεχόμενο	Σελίδα
3-7-1940	Πράξη 41. Συνεδρίαση του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτελέσματα προαγωγικών εξετάσεων των μαθητών της δευτέρας και της τρίτης τάξης του εξατάξιου γυμνασίου νέου τύπου κατά το διδακτικό έτος 1939-1940.	1-5
4-7-1940	Πράξη 42. Συνεδρίαση του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτελέσματα προαγωγικών εξετάσεων των μαθητών της δευτέρας, τρίτης, τετάρτης και πέμπτης τάξης του παλαιού τύπου γυμνασίου κατά το διδακτικό έτος 1939-1940.	6-11
4-7-1940	Πράξη 43. Συνεδρίαση του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτελέσματα απολυτήριων εξετάσεων των μαθητών της έκτης τάξης του εξατάξιου γυμνασίου κατά το διδακτικό έτος 1939-1940.	12-13
4-7-1940	Πράξη 44. Συνεδρίαση του Συλλόγου Διδασκόντων. Πρόσκληση όσων μαθητών δεν συμμετείχαν στις γραπτές εξετάσεις β' εξαμήνου δικαιολογημένα, να συμμετάσχουν σε συμπληρωματικές εξετάσεις.	14
6-7-1940	Πράξη 45. Συνεδρίαση του Συλλόγου Διδασκόντων. Χαρακτηρισμός της διαγωγής των μαθητών κατά το σχολ. έτος 1939-1940.	15-16
9-7-1940	Πράξη 46. Συνεδρίαση του Συλλόγου Διδασκόντων.	17-18

	σκόντων. Αποτελέσματα προαγωγικών εξετάσεων για τους μαθητές που με την πράξη 44 προσκλήθηκαν στις συμπληρωματικές γραπτές εξετάσεις β' εξαμήνου λόγω ασθενείας.	
30-7-1940	Πράξη 47. Συνεδρίαση του Συλλόγου Διδασκόντων. Συμπληρωματικά αποτελέσματα προαγωγικών και απολυτήριων εξετάσεων έπειτα από την αναθεώρηση των γραπτών δοκιμίων β' εξαμήνου του σχολ. έτους 1939-1940.	19
10-9-1940	Πράξη 1. Έναρξη εργασιών σχολικού έτους 1940-1941. Παρουσίαση και ανάληψη καθηκόντων των καθηγητών που ανήκαν οργανικά στο σχολείο.	20
10-9-1940	Πράξη 2. Εμφάνιση και ανάληψη καθηκόντων των μετατεθέντων στο σχολείο καθηγητών.	21
17-9-1940	Πράξη 3. Έκτακτη συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Συμπληρωματική εξέταση στα Μαθηματικά του μαθητή της πέμπτης τάξης παλαιού τύπου Σταυρόπουλου Δημητρίου που μεταγράφηκε από το γυμνάσιο Αμφίσσης.	22
18-9-1940	Πράξη 4. Συνεδρίαση του Συλλόγου Διδασκόντων. Επιλογή των διδακτικών βιβλίων ανά τάξη, από τον πίνακα των εγκεκριμένων βιβλίων για το σχολικό έτος 1940-1941, που στάλθηκε από το Υπουργείο.	23-32
20-9-1940	Πράξη 5. Έκτακτη συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτέλεσμα συμπληρωματικής και ολικής απολυτήριας εξέτασης των παραπεφθέντων μαθητών της Στ' τάξης κατά το 1939-1940	33-34
25-9-1940	Πράξη 6. Έκτακτη συνεδρία του Συλλόγου	34-35

	Διδασκότων. Βελτίωση της διαγωγής του απολυθέντος το 1939 μαθητή Γκόνη Κωνσταντίνου, έπειτα από σχετική διαταγή του Υπουργείου και αίτηση του ενδιαφερόμενου.	
25-9-1940	Πράξη 7. Έκτακτη συνεδρία του Συλλόγου Διδασκότων. Αποτελέσματα εισιτηρίων εξετάσεων δια την Α' τάξη νέου τύπου (1940-1941).	36-38
25-9-1940	Πράξη 8. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκότων. Αποτελέσματα των μαθητών της Α, Β', Γ' τάξης νέου τύπου και Β' και Γ' τάξης παλαιού τύπου, που είχαν παραπεμφθεί σε μερική συμπληρωματική εξέταση και συμμετείχαν στις εξετάσεις.	39-41
27-9-1940	Πράξη 9. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκότων. Αποτελέσματα κατατακτήριων εισαγωγικών εξετάσεων των μαθητών που εξετάστηκαν τον Ιούλιο και τον Σεπτέμβριο.	42-44
28-9-1940	Πράξη 10. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκότων. Αποτελέσματα των προαγωγικών και απολυτήριων εξετάσεων μαθητών που είχαν παραπεμφθεί σε ολική ή μερική συμπληρωματική εξέταση.	45-47
30-9-1940	Πράξη 11. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκότων. Αποτελέσματα των προαγωγικών εξετάσεων των μαθητών που είχαν παραπεμφθεί σε ολική εξέταση.	48-49
8-10-1940	Πράξη 12. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκότων. Αποτέλεσμα εξέτασης μαθητή που είχε παραπεμφθεί σε ολική εξέταση και λόγω ασθένειας είχε νόμιμα διακόψει τις επαναληπτικές εξετάσεις Σεπτεμβρίου.	50
9-10-1940	Πράξη 13. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκότων. Αποτέλεσμα προαγωγικής εξέτασης μαθητή, ο οποίος είχε παραπεμφθεί σε	51

	μερική συμπληρωματική εξέταση.	
11-10-1940	Πράξη 14. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Απαλλαγή απόρων μαθητών από τα εκπαιδευτικά τέλη εγγραφής του σχολ. έτους 1940-1941.	52-56
11-10-1940	Πράξη 15. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Τιμωρία μαθητών.	57
17-10-1940	Πράξη 16. Έκτακτη συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτελέσματα προαγωγικών εξετάσεων έπειτα από την αναθεώρηση γραπτών δοκιμών των συμπληρωματικών εξετάσεων.	58
19-10-1940	Πράξη 18. Έκτακτη συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτέλεσμα προαγωγικής εξέτασης του μαθητή Σταυρόπουλου Δημητρίου.	59
19-10-1940	Πράξη 19. Έκτακτη συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτέλεσμα κατατακτήριας εξέτασης του Βασίλειου Δενδρινού.	60
19-10-1940	Πράξη 20. Έκτακτη συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Απαλλαγή απόρων μαθητών από τα εκπαιδευτικά τέλη εγγραφής του σχολ. έτους 1940-1941.	61
12-11-1940	Πράξη 21. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αναθεώρηση της απορριπτικής απόφασης του συλλόγου για τον μαθητή Δημήτρη Νικολαΐδη.	62-63
15-11-1940	Πράξη 22. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Προαγωγή Δημήτρη Νικολαΐδη έπειτα από συμπληρωματικές εξετάσεις.	63
30-11-1940	Πράξη 23. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Απαλλαγή απόρων μαθητών από την υποχρεωτική εισφορά υπέρ της σχολικής υγιεινής, μαθητικής αντιλήψεως και των μαθητικών συσσιτίων.	64-65
30-12-1940	Πράξη 24. Ανάληψη υπηρεσίας του καθη-	66

	γγητή των Γαλλικών Σταύρου Καλκάνη ο οποίος αποσπάστηκε στο σχολείο από το Γυμνάσιο Κύμης.	
07-01-1941	Πράξη 25. Ανάληψη υπηρεσίας του καθηγητή της Γυμναστικής Χαριλάου Γκερέκου ο οποίος αποσπάστηκε από τη Δημόσια Εμπορική Σχολή Κέρκυρας.	66
08-01-1941	Πράξη 26. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Ακύρωση προαγωγής του μαθητή Δημήτρη Νικολαΐδη.	66-67
04-02-1941	Πράξη 27. Ανάληψη υπηρεσίας του καθηγητή της Φιλολογίας Κωνσταντίνου Μερεντίτη από την Αναργύρειο και Κοργιαλένειο Σχολή Σπετσών.	67
15-02-1941	Πράξη 28. Συνεδρίαση του Συλλόγου Διδασκόντων. Επανεξέταση του Πάρη Νικολαΐδη και η απόλυσή του.	68
27-03-1941	Πράξη 29. Ανάληψη υπηρεσίας του καθηγητή της Φιλολογίας Μάρκου Λοράνδου ο οποίος αποσπάστηκε από το Γυμνάσιο Καστοριάς.	69
11-04-1941	Πράξη 30. Ανάληψη υπηρεσίας του καθηγητή της Θεολογίας Ιωάννη Κρέντου ο οποίος αποσπάστηκε από το Γυμνάσιο Μελιγαλά.	69
16-04-1941	Πράξη 31. Ανάληψη υπηρεσίας του καθηγητή της Γυμναστικής Φώτιου Αλιφέρη ο οποίος αποσπάστηκε από το Γυμνάσιο Αλεξανδρούπολης.	69
17-04-1941	Πράξη 32. Ανάληψη υπηρεσίας του καθηγητή της Φιλολογίας Σταμούλη Π. Στεργίου ο οποίος αποσπάστηκε από το Γυμνάσιο Αρναίας Χαλκιδικής.	70
22-04-1941	Πράξη 33. Ανάληψη υπηρεσίας του καθηγητή των Μαθηματικών Δημοσθένη Τριαντόπουλου, ο οποίος αποσπάστηκε από το Γ'	70

	Γυμνάσιο Θεσσαλονίκης.	
26-04-1941	Πράξη 34. Ανάληψη υπηρεσίας των καθηγητών Παύλου Βιδωρή, Δημητρίου Καρασώτου και Δημήτρη Βαΐτσου.	70-71
05-05-1941	Πράξη 35. Ανάληψη υπηρεσίας του καθηγητή της Φιλολογίας Γεωργίου Παπακυριακόπουλου, ο οποίος αποσπάστηκε από το Γυμνάσιο Αρρένων Κομοτηνής.	71
10-05-1941	Πράξη 36. Ανάληψη υπηρεσίας του καθηγητή της Γυμναστικής Στάμου Μπακόπουλου, ο οποίος αποσπάστηκε από το Γυμνάσιο Πολυγύρου.	71
01-06-1941	Πράξη 37. Ανάληψη υπηρεσίας του καθηγητή Χρήστου Συννεφάκη, ο οποίος αποσπάστηκε από το Γυμνάσιο Διδυμοτείχου, και του καθηγητή Στέλιου Σταυρακάκη, ο οποίος αποσπάστηκε από το Γυμνάσιο Ρεθύμνης.	72
15-06-1941	Πράξη 38. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτέλεσμα συμπληρωματικής εξέτασης του μαθητή Βασιλείου Σπυρίδωνος.	72
02-07-1941	Πράξη 39. Έκτακτη συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτελέσματα β' συμπληρωματικής εξέτασης μαθητών απορριφθέντων κατά τον Σεπτέμβριο 1940.	73
11-07-1941	Πράξη 40. Έκτακτη συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Επιβολή ποινής αποβολής στον μαθητή της Γ' Τάξης Διονύση Γκανά για παράβαση του κανονισμού και πιθανή πρόκληση των στρατευμάτων κατοχής.	74
18-07-1941	Πράξη 41. Έκτακτη συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτελέσματα εξέτασης μαθητών που είχαν παραπεφθεί σε επανεξέταση τον Σεπτέμβριο του 1940 λόγω ελλιπούς φοιτήσεως κατά το σχολ. έτος 1939-1940.	75
05-08-1941	Πράξη 42. Έκτακτη συνεδρία του Συλλόγου	76

	Διδασκότων. Απορριπτικό αποτέλεσμα για τον μαθητή της Δ' τάξης Δημήτρη Κατσάνα, έπειτα από αναθεώρηση της βαθμολογίας του.	
01-09-1941	Πράξη 43. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκότων. Λήψη ειδικών διοικητικών μέτρων για την πρόληψη εκδηλώσεων των μαθητών εις βάρος των στρατευμάτων κατοχής.	77-78
01-09-1941	Πράξη 44. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκότων, παρόντος και του υπηρετικού προσωπικού. Σε εφαρμογή σχετικής διαταγής του Υπουργείου Παιδείας υπόσχονται να εκπληρώσουν τα καθήκοντά τους τίμια και ευσυνείδητα και να συνεργάζονται με τις ιταλικές στρατιωτικές και πολιτικές αρχές.	79
01-09-1941	Πράξη 45. Ανάληψη υπηρεσίας του καθηγητή των Μαθηματικών Δημήτρη Γραικιώτη, ο οποίος αποσπάστηκε στο σχολείο από το Ζ' Γυμνάσιο Θηλέων Αθηνών.	80
01-09-1941	Πράξη 46. Ανάληψη υπηρεσίας του καθηγητή των Τεχνικών Λεωνίδα Κουσουλάκου, ο οποίος αποσπάστηκε στο σχολείο από το Γυμνάσιο Αταλάντης, και της καθηγήτριας της Φιλολογίας Ιωάννας Γκιναιά, η οποία αποσπάστηκε στο σχολείο από το Γυμνάσιο Αγίου Κηρύκου Ικαρίας.	80
01-09-1941	Πράξη 47. Ανάληψη υπηρεσίας του καθηγητή της Γυμναστικής Κωνσταντίνου Βαλαντάση, ο οποίος αποσπάστηκε στο σχολείο.	80
03-10-1941	Πράξη 48. Έκτακτη συνεδρία του Συλλόγου Διδασκότων. Ανακατανομή των μαθημάτων ανά τάξη λόγω της απομάκρυνσης τριών καθηγητών από το σχολείο και του περιορισμού των ωρών διδασκαλίας. Σύσταση καταλόγου μαθητών και τήρηση απουσιολο-	81-82

	γίων. Πρόσκληση των καθηγητών να αρθούν στο ύψος των περιστάσεων. Η ελάφρυνση των μαθητών από τις εργασίες και τη μελέτη. Η απεργιακή κίνηση των μαθητών της τελευταίας τάξης.	
03-10-1941	Πράξη 49. Έκτακτη συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Επιβολή ποινής (αποβολή) στον μαθητή της Δ' τάξης Αναστόπουλο Δ.	83
18-10-1941	Πράξη 50. Ανάλυση υπηρεσίας του καθηγητή των Μαθηματικών Παναγιώτη Παυλόπουλου ο οποίος αποσπάστηκε από το Γυμνάσιο Παλαιού Φαλήρου.	84
20-10-1941	Πράξη 51. Έκτακτη συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Περί εορτασμού της εορτής της σημαίας.	84-85
22-10-1941	Πράξη 52. Έκτακτη συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτέλεσμα κατατακτικής εξέτασης του μαθητή της ΣΤ' τάξης Γουλανδρή Ιωάννου.	86
25-10-1941	Πράξη 53. Ανάλυση υπηρεσίας του καθηγητή της Θεολογίας Αντωνόπουλου ο οποίος αποσπάστηκε από το Γυμνάσιο Νέας Σμύρνης.	87
07-11-1941	Πράξη 54. Έκτακτη συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτέλεσμα κατατακτικών για μετεγγραφή στη ΣΤ' τάξη 4 μαθητών του Κολλεγίου Αθηνών.	87
10-11-1941	Πράξη 55. Έκτακτη συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Επανάλυση μαθημάτων Β' τάξης για τον μαθητή Δημήτρη Νικολαΐδη λόγω του ότι ήταν αιχμάλωτος στην Κρήτη και επανέκαμψε.	88
12-11-1941	Πράξη 56. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Απαλλαγή μαθητών για λόγους υγείας από το μάθημα της Γυμναστικής κατά	89-91

	το 1940-1941.	
16-11-1941	Πράξη 57. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Χαρακτηρισμός ελλιπούς φοιτήσεως μαθητών της ΣΤ΄ τάξης 1940-1941.	91-92
29-11-1941	Πράξη 58. Έκτακτη συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτέλεσμα απολυτηρίου εξετάσεως μαθητή ιδιωτικού σχολείου 1940-1941.	92-93
30-11-1941	Πράξη 59. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτελέσματα απολυτήριων εξετάσεων 1940-1941.	94-96
30-11-1941	Πράξη 60. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Υποβολή σε συμπληρωματική εξέταση του μαθητή Δημήτρη Νικολαΐδη και προαγωγή του.	97
05-12-1941	Πράξη 61. Έκτακτη συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτελέσματα απολυτηρίας εξέτασης διπλωματούχου της Παντείου Σχολής.	98
09-12-1941	Πράξη 62. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. «Περί των ελλιπώς φοιτησάντων μαθητών κατά το 1940-1941.»	99-100
09-12-1941	Πράξη 63. Έκτακτη συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Συμπληρωματική απαλλαγή μαθητών από τα τέλη εγγραφής 1940-1941.	101
18-12-1941	Πράξη 64. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτελέσματα προαγωγικών εξετάσεων των μαθητών Α΄, Β΄, Γ΄, Δ΄ ν.τ. Γ΄, Δ΄, Ε΄ π.τ. κατά το 1940-41.	102-113
20-12-1941	Πράξη 65. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτελέσματα προαγωγικών εξετάσεων των μαθητών του Παραρτήματος του σχολείου στο Χαλάνδρι το 1940-41.	114-118
17-2-1942	Πράξη 66. Έκτακτη συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτελέσματα γραπτής	119

	εξετάσης προς βελτίωση μερικών βαθμών ορισμένων μαθητών.	
25-2-1942	Πράξη 67. Έκτακτη συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων «Περί βελτιώσεως βαθμού μαθημάτων απολυτηρίων».	120-121
28-2-1942	Πράξη 68. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτελέσματα εισιτηρίων εξετάσεων δια την Α' Γυμνασίου ν.τ. 1941-42.	122-123
1-3-1942	Πράξη 69. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Διαγραμμένη πράξη.	123
28-2-1942	Πράξη 69bis. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων, Αποτελέσματα κατατακτῆριων εξετάσεων για την Β', Γ' τάξη νέου τύπου 1941-1942.	124-125
2-3-1942	Πράξη 70. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτελέσματα συμπληρωματικών εξετάσεων 1940-1941.	125-126
2-3-1942	Πράξη 71. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτελέσματα κατατακτῆριας εξέτασης μαθητών του Κολλεγίου Αθηνών.	126-127
7-3-1942	Πράξη 72. Έκτακτη συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτελέσματα συμπληρωματικών εξετάσεων 1940-1941.	127-128
7-3-1942	Πράξη 73. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτελέσματα εισιτηρίων και κατατακτῆριων εξετάσεων 1941-1942.	129-130
4-4-1942	Πράξη 74. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτελέσματα εισιτηρίων και κατατακτῆριων εξετάσεων 1941-1942 β' σειράς.	131
4-4-1942	Πράξη 75. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτελέσματα προαγωγικών εξετάσεων 1940-1941.	132
4-4-1942	Πράξη 76. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Βελτιώσεις του γενικού βαθμού απολυτηρίου του Στάθη Γεωργίου.	133

13-4-1942	Πράξη 77. Ανάληψη υπηρεσίας του Βασιλείου Παπαϊωάννου ο οποίος διορίστηκε ως δάσκαλος Γερμανικών.	134
5-5-1942	Πράξη 78. Ανάληψη υπηρεσίας της Μαρίας Κρεμμύδη η οποία διορίστηκε ως δόκιμη δασκάλα Ιταλικών.	134
5-5-1942	Πράξη 79. Έκτακτη συνεδρία του συλλόγου διδασκόντων. Ακύρωση της πράξης 59 (30.11.1941) για την απόλυση του Χρήστου Ξενοφώντος.	135-137
21-5-1942	Πράξη 80. Έκτακτη συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Απαλλαγή απόρων μαθητών από τα εκπαιδευτικά τέλη εγγραφής του σχολικού έτους 1941-1942.	138-140
22-5-1942	Πράξη 81. Έκτακτη συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Απαλλαγή απόρων μαθητών παραρτήματος Χαλανδρίου του σχολικού έτους 1941-1942.	140-141
10-10-1942	Πράξη 82. Ανάληψη υπηρεσίας του καθηγητή της Φιλολογίας Νικολάου Αχείμαστου, έπειτα από τη διακοπή της απόσπασής του από το Γυμνάσιο Αρρένων Αγρινίου.	142
19-10-1942	Πράξη 83. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτελέσματα απολυτήριων εξετάσεων σχολικού έτους 1941-1942.	142-144
25-10-1942	Πράξη 84. Έκτακτη συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτελέσματα απολυτήριων εξετάσεων 1941-1942 Παραρτήματος Χαλανδρίου.	144-145
30-10-1942	Πράξη 85. Έκτακτη συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Έγκριση της αίτησης του μαθητή της ΣΤ΄ τάξης Μαγριπλή Γεωργίου να προσέλθει στις εξετάσεις.	145-146
10-11-1942	Πράξη 86. Έκτακτη συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτέλεσμα απολυτήριας	146

	εξέτασης του μαθητή Μαγριπλή Γεωργίου και η απόλυσή του.	
20-11-1942	Πράξη 87. Έκτακτη συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων με θέμα την απόλυση του μαθητή της ΣΤ' τάξης Παπαστάμου Δημητρίου.	147
26-11-1942	Πράξη 88. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτελέσματα προαγωγικών εξετάσεων του σχολικού έτους 1941-1942.	148-159
26-12-1942	Πράξη 89. Τακτική συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Χαρακτηρισμός της διαγωγής των μαθητών κατά το σχολικό έτος 1941-1942.	160-161
28-12-1942	Πράξη 90. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτελέσματα προαγωγικών εξετάσεων παραρτήματος Χαλανδρίου κατά το σχολικό έτος 1941-1942.	161-168
28-12-1942	Πράξη 91. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Έγκριση απόφασης του παραρτήματος του σχολείου του Χαλανδρίου. Χαρακτηρισμός διαγωγής των μαθητών.	169
7-1-1943	Πράξη 92. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτελέσματα συμπληρωματικών προαγωγικών εξετάσεων.	170
21-1-1943	Πράξη 93. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτέλεσμα επανεξετάσεως του μαθητή της ΣΤ' τάξεως Βαλαβάνη Κ. (1939-40) προς βελτιώση του βαθμού Φυσικής και Χημείας.	171
23-1-1943	Πράξη 94. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτελέσματα εισιτηρίων εξετάσεων για την α' τάξη ν.τ. 1942-1943 (α' σειράς).	172-173
23-1-1943	Πράξη 95. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτελέσματα κατατακτήριων για την β' ,γ' ν.τ. 1942-1943 (α' σειράς).	173-175

29-1-1943	Πράξη 96. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτελέσματα 2 ^{ης} απολυτήριας εξέτασης μαθητών του 1941-42.	175-176
30-1-1943	Πράξη 97. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτελέσματα εισιτηρίων εξετάσεων για την α΄ τάξη γυμνασίου ν.τ. και κατατακτήριων εξετάσεων (β΄ σειράς) 1942-43.	177
2-2-1943	Πράξη 98. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτελέσματα εισιτηρίων εξετάσεων στο Παράρτημα Χαλανδρίου κατά το 1942-1943.	178-179
2-2-1943	Πράξη 99. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτέλεσμα κατατακτήριων εξετάσεων 1942-1943 του παραρτήματος Χαλανδρίου.	179-181
2-2-1943	Πράξη 100. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Έγκριση πράξης των διδασκόντων Παραρτήματος Χαλανδρίου. Αποτελέσματα προαγωγικών και κατατακτήριων εξετάσεων.	181-182
5-2-1943	Πράξη 101. Έκτακτη συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτέλεσμα προαγωγικής εξέτασης του μαθητή της Δ΄ ν.τ. Ανδρεάδη Γ.	183-184
5-2-1943	Πράξη 102. Ανάλυση καθηκόντων του θεολόγου καθηγητή Μεθόδιου Παπαγεωργίου, έπειτα από ανάκληση της απόσπασής του στο Γυμνάσιο Μεσολογγίου.	184
10-2-1943	Πράξη 103. Ανάλυση υπηρεσίας του καθηγητή των Φυσικών Β. Χρονόπουλου, έπειτα από ανάκληση της απόσπασής του στο Γυμνάσιο Μεγαλοπόλεως.	185
15-2-1943	Πράξη 104. Έκτακτη συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτέλεσμα εξετάσεων έπειτα από την αναθεώρηση των γραπτών δοκιμίων.	185-186

20-2-1943	Πράξη 105. Έκτακτη συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Απαλλαγή μαθητών από τα τέλη εγγραφής 1942-1943.	186-188
23-2-1943	Πράξη 106. Έκτακτη συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Ακύρωση της υπ' αριθ. 88 πράξης ως προς την προαγωγή του μαθητή Βόσσου Αδαμαντίου.	188-189
31-3-1943	Πράξη 107. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτέλεσμα προαγωγικών εξετάσεων μαθητών οι οποίοι δεν είχαν συμμετάσχει στις εξετάσεις παρελθόντος έτους λόγω της φυλάκισής από τις ιταλικές αρχές.	190
13-4-1943	Πράξη 108. Έκτακτη συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Τιμωρία μαθητών.	191-192
6-5-1943	Πράξη 109. Ανάλυση υπηρεσίας του Γ. Καγιαδάκι, φιλόλογου καθηγητή, ο οποίος αποσπάστηκε στο σχολείο από το Γ' Γυμνάσιο Αρρένων Πειραιώς.	193
14-5-1943	Πράξη 110. Ανάλυση υπηρεσίας του Αναστάσιου Ράπτη, καθηγητή των Θρησκευτικών, αποσπασμένου από το ιεροδιδασκαλείο Βελλά.	193
1-6-1943	Πράξη 111. Συνεδρία της επιτροπής ελέγχου των μαθητών που ζήτησαν απαλλαγή από τη Γυμναστική.	193-195
5-6-1943	Πράξη 112. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Χαρακτηρισμός ελλιπούς φοιτήσεως των μαθητών, 1942-1943.	195-200
6-6-1943	Πράξη 113. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Καταχώριση της προφορικής βαθμολογίας, 1942-1943	201
8-6-1943	Πράξη 114. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Έγκριση των αιτήσεων συμμετοχής στις κατατακτήριες ή απολυτήριες εξετάσεις μαθητών κατ' οίκον διδασθέντων και	202-204

	προερχομένων από ιδιωτικά σχολεία.	
16-6-1943	Πράξη 115. Έκτακτη συνεδρία Συλλόγου Διδασκόντων. Έγκριση συμμετοχής στις απολυτήριες εξετάσεις ανδρών της αστυνομίας, σε εφαρμογή υπουργικής απόφασης.	205
5-7-1943	Πράξη 116. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτελέσματα προαγωγικών και απολυτήριων εξετάσεων των μαθητών του σχολείου και των κατατακτήριων των κατ' ιδίαν διδαχθέντων και των απολυτήριων των μαθητών των ιδιωτικών σχολείων, σχολ. έτος 1942-1943.	206-221
06-07-1943	Πράξη 117. Έκτακτη συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Χαρακτηρισμός διαγωγής μαθητή.	221-222
10-07-1943	Πράξη 118. Έκτακτη συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτελέσματα προαγωγικών εξετάσεων των μαθητών που δικαιολογημένα δεν είχαν λάβει μέρος στις τακτικές εξετάσεις.	222-223
10-07-1943	Πράξη 118β. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Διατύπωση γνώμης για τη διεξαγωγή των κατατακτήριων και απολυτήριων εξετάσεων των μαθητών που προέρχονται από ιδιωτικά σχολεία.	224-226
10-04-1943	Πράξη 119. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Διατύπωση γνώμης για τη διάρθρωση των σχολείων δημοτικής και μέσης εκπαίδευσης [ΣΗΜ. Πρόκειται προφανώς για λάθος στην ημερομηνία η οποία πρέπει να διορθωθεί σε 10 Ιουλίου].	226-229
14-07-1943	Πράξη 120. Έκτακτη συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Απόρριψη αίτησης αναψήλαφησης της βαθμολογίας μαθητών.	230
03-08-1943	Πράξη 121. Έκτακτη συνεδρία του Συλλό-	231-232

	γου Διδασκόντων. Αναθεώρηση της απόρριψης μαθητών λόγω απουσιών έπειτα από παρέμβαση του Υπουργείου και κατάθεση δικαιολογητικών.	
03-08-1943	Πράξη 122. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Ανάγνωση και καταχώρηση της πράξης 7 του συλλόγου διδασκόντων στο παράρτημα Χαλανδρίου. Τιμωρία μαθητή.	233
03-08-1943	Πράξη 123. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Ανάγνωση και καταχώρηση των πράξεων 8 (7-6-1943), 9 (8-6-1943), 10 (8-6-1943) και 11 (3-7-1943) του συλλόγου διδασκόντων στο παράρτημα Χαλανδρίου. Χαρακτηρισμός φοίτησης, έγκριση αιτήσεων για κατατακτήριες και απολυτήριες εξετάσεις, καταχώρηση προφορικής βαθμολογίας, αποτελέσματα προαγωγικών εξετάσεων, χαρακτηρισμός διαγωγής.	234-245
07-09-1943	Πράξη 124. Έκτακτη συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτελέσματα έπειτα από την αναθεώρηση των γραπτών δοκιμίων απορριφθέντων σχολ. έτους 1942-1943.	245-246
	ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ 1943-44	
10-09-1943	Πράξη 1. Ανάλυση υπηρεσίας του μαθηματικού Λάζ. Παπαδόπουλου, ο οποίος μετατέθηκε από το Θ' Γυμνάσιο Αρρένων Αθηνών.	247
11-09-1943	Πράξη 2. Ανάλυση υπηρεσίας του γυμνασιάρχη του Γυμνασίου Θηλέων Αμαρουσίου Ιωάννη Παπαϊωάννου, ο οποίος αποσπάστηκε στο σχολείο.	247
24-09-1943	Πράξη 3. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Έγκριση αιτήσεων συμμετοχής σε απολυτήριες εξετάσεις των κατ' ιδίαν διδασκόντων και των μαθητών των ιδιωτικών σχολείων.	248-250

05-10-1943	Πράξη 4. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτελέσματα απολυτήριων εξετάσεων κατ' ιδίαν διδασχθέντων και εξ ιδιωτικών σχολείων μαθητών, β' περιόδου.	251-252
07-10-1943	Πράξη 5. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Συμπληρωματική απόφαση για το αποτέλεσμα των απολυτήριων εξετάσεων των κατ' ιδίαν διδασχθέντων και των προερχομένων από ιδιωτικά σχολεία.	253
07-10-1943	Πράξη 6. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Έγκριση αιτήσεων συμμετοχής σε κατατακτήριο ή απολυτήριο εξέταση περιόδου Οκτωβρίου των κατ' οίκον διδασχθέντων και μαθητών ιδιωτικών σχολείων.	254-256
18-10-1943	Πράξη 7. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτελέσματα κατατακτικίων και απολυτήριων εξετάσεων.	257-260
19-10-1943	Πράξη 8. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Έγκριση αιτήσεων για κατατακτήριο ή απολυτήριο εξέταση αναπήρων πολέμου.	260-262
30-10-1943	Πράξη 9. Έκτακτη συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτελέσματα συμπληρωματικών προαγωγικών εξετάσεων περιόδου Οκτωβρίου μαθητών του σχολείου.	263
1-11-1943	Πράξη 10. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτελέσματα κατατακτικίων και απολυτήριων εξετάσεων μαθητών αναπήρων πολέμου.	264-265
1-11-1943	Πράξη 11. Ανάληψη υπηρεσίας του φιλόλογου καθηγητή Ιωάννη Σταματογιαννόπουλου, ο οποίος αποσπάστηκε από το Γυμνάσιο Κυπαρισσίας.	265-266
18-11-1943	Πράξη 12. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτέλεσμα κατατακτικίας εξέτασης αναπήρου πολέμου.	266

18-11-1943	Πράξη 13. Έκτακτη συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Ακύρωση απολυτήριου τίτλου.	267
2-12-1943	Πράξη 14. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτελέσματα έπειτα από την αναθεώρηση γραπτών δοκιμίων εξεταστικής περιόδου Οκτωβρίου.	268
21-11-1943	Πράξη 15. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Έγκριση αιτήσεων αναπήρων πολέμου και άλλων για την συμμετοχή τους σε απολυτήριες και κατατακτήριες εξετάσεις τον Νοέμβριο 1943.	269-272
07-12-1943	Πράξη 16. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτελέσματα κατατακτικών και απολυτικών εξετάσεων Νοεμβρίου 1943.	273-274
21-12-1943	Πράξη 17. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτελέσματα γραπτών απολυτικών εξετάσεων αναπήρων πολέμου στα μαθηματικά.	275
08-01-1944	Πράξη 18. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτελέσματα απολυτικών εξετάσεων αναπήρων πολέμου, έπειτα από τη συμπλήρωση των γραπτών εξετάσεών τους.	276
11-01-1944	Πράξη 19. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτελέσματα απολυτικών εξετάσεων Νοεμβρίου 1943 έπειτα από την αναθεώρηση των γραπτών δοκιμίων.	276
11-01-1944	Πράξη 20. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Έγκριση αιτήσεων αναπήρων πολέμου και άλλων για τη συμμετοχή τους στις κατατακτήριες και απολυτήριες εξετάσεις περιόδου Ιανουαρίου 1944.	277-279
06-02-1944	Πράξη 21. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτελέσματα κατατακτικών εξετάσεων μαθητών της 5ης και 6ης δημο-	279-280

	τικού για το έτος 1943-1944 (α' σειρά) και ένταξή τους στην Β' και Γ' τάξη του οκτατάξιου γυμνασίου.	
08-02-1944	Πράξη 22. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτελέσματα κατατακτῆριων και απολυτῆριων εξετάσεων περιόδου Ιανουαρίου 1944.	281-283
08-02-1944	Πράξη 23. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Έγκριση αιτήσεων συμμετοχής στις κατατακτῆριες και απολυτῆριες εξετάσεις περιόδου Φεβρουαρίου 1944.	283-285
20-02-1944	Πράξη 24. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτελέσματα κατατακτῆριων και απολυτῆριων εξετάσεων των κατ' οίκον διδασκόντων και των μαθητῶν ιδιωτικῶν σχολείων περιόδου Φεβρουαρίου 1944.	285-287
20-02-1944	Πράξη 25. Έκτακτη συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Απαλλαγή μαθητῶν από τα εκπαιδευτικά τέλη.	288-289
07-04-1944	Πράξη 26. Ανάληψη υπηρεσίας του θεολόγου καθηγητῆ Νικολάου Καράπα, ο οποίος αποσπάστηκε στο σχολείο από το Γυμνάσιο Κύμης.	289
20-04-1944	Πράξη 27. Έκτακτη συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Έγκριση αιτήσεων συμμετοχής στις κατατακτῆριες και απολυτῆριες εξετάσεις περιόδου Απριλίου 1944.	290
05-05-1944	Πράξη 28. Έκτακτη συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτελέσματα κατατακτῆριων και απολυτῆριων εξετάσεων περιόδου Απριλίου 1944.	291-292
20-05-1944	Πράξη 29. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Έγκριση αιτήσεων συμμετοχής σε κατατακτῆρια εξέταση τον Μάιο.	292-293
10-06-1944	Πράξη 30. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων.	293

	σκόνητων. Αποτελέσματα κατατακτικής εξέτασης Μαΐου.	
04-07-1944	Πράξη 31. Πρακτικό συνεδρίας της επιτροπής διενέργειας απολυτήριων εξετάσεων για το σχολ. έτος 1943-44. Έγκριση αιτήσεων συμμετοχής στις απολυτήριες εξετάσεις μαθητών που είχαν φοιτήσει «εις κέντρα καθ' ομάδας», μαθητών του σχολείου, μαθητών ιδιωτικών σχολείων, κατ' ιδίαν διδαχθέντων.	294-296
21-07-1944	Πράξη 32. Πρακτικό συνεδρίας της επιτροπής διενέργειας απολυτήριων εξετάσεων για το σχολ. έτος 1943-44, της προηγούμενης πράξης. Αποτελέσματα απολυτήριων εξετάσεων.	296-299
21-07-1944	Πράξη 33. Πρακτικό κατάρτισης και συνεδρίας της επιτροπής διενέργειας κατατακτικών και απολυτήριων εξετάσεων για τους αναπήρους πολέμου. Έγκριση αιτήσεων αναπήρων πολέμου και άλλων.	300-305
8-08-1944	Πράξη 34. Πρακτικό συνεδρίας της επιτροπής διενέργειας κατατακτικών και απολυτήριων εξετάσεων για τους αναπήρους πολέμου. Αποτελέσματα απολυτήριων εξετάσεων αναπήρων πολέμου.	305-309
17-08-1944	Πράξη 35. Έκτακτη συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Έκδοση απολυτήριου τίτλου.	309-310
17-08-1944	Πράξη 36. Έκτακτη συνεδρία της επιτροπής διενέργειας απολυτήριων εξετάσεων (της πράξης 33). Ακύρωση αποτελέσματος μαθητή που δεν δικαιούτο να συμμετάσχει στις απολυτήριες εξετάσεις.	310-311
7-10-1944	Πράξη 37. Πρακτικό κατάρτισης και συνεδρίας της επιτροπής διενέργειας απολυτήριων εξετάσεων για το σχολ. έτος 1943-44.	311-312

	Έγκριση αιτήσεων για συμμετοχή στις απολυτήριες εξετάσεις, μαθητών απο ιδιωτικά σχολεία και κατ' ιδίαν διδαχθέντων.	
16-10-1944	Πράξη 38. Συνεδρία της επιτροπής διενέργειας απολυτήριων εξετάσεων (πράξης 37). Αποτελέσματα απολυτήριων εξετάσεων.	312-313
21-10-1944	Πράξη 39. Συνεδρία της επιτροπής διενέργειας απολυτήριων εξετάσεων των αναπήρων πολέμου για το έτος 1943-44. Αποτελέσματα απολυτήριων εξετάσεων.	313-314
9-11-1944	Πράξη 40. Συνεδρία της επιτροπής διενέργειας απολυτήριων εξετάσεων των αναπήρων πολέμου για το έτος 1943-44. Συμπληρωματικά αποτελέσματα απολυτήριων εξετάσεων για το σχολ.έτος 1943-44.	314
15-01-1945	Πράξη 41. Πρακτικό συνεδρίας της επιτροπής αναθεώρησης των γραπτών δοκιμίων μαθητών (του σχολείου, ιδιωτικών σχολείων, κατ' ιδίαν διδαχθέντων και αναπήρων) που είχαν υποστεί απολυτήρια εξέταση κατά το 1943-44.	315
31-01-1945	Πράξη 42. Πρακτικό συνεδρίας της επιτροπής διενέργειας κατατακτήριων και απολυτήριων εξετάσεων σχολ. έτους 1943-44. Έλεγχος των αιτήσεων και δικαιολογητικών των υποψηφίων, που προέρχονταν από ιδιωτικά σχολεία ή ήταν κατ' οίκον διδαχθέντες.	315-318
17-02-1945	Πράξη 43. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτελέσματα προαγωγικών, κατατακτήριων και απολυτήριων εξετάσεων, των μαθητών του σχολείου, των μαθητών ιδιωτικών σχολείων και των κατ' ιδίαν διδαχθέντων.	318-325
19-02-1945	Πράξη 44. Συνεδρία του Συλλόγου Διδα-	325-326

	σκόντων. Αποτελέσματα εισαγωγικών εξετάσεων στην Γ' τάξη του γυμνασίου νέου τύπου, μαθητών με απολυτήριο δημοτικού σχολείου.	
1-03-1945	Πράξη 45. Συνεδρία της επιτροπής αναθεώρησης των γραπτών δοκιμιών των απορριφθέντων κατά την περίοδο 1-10 Φεβρουαρίου 1945. Αποτελέσματα αναθεώρησης.	326-328
3-03-1945	Πράξη 46. Συνεδρία της επιτροπής διενέργειας απολυτήριων και κατατακτήριων εξετάσεων Μαρτίου 1945. Έλεγχος των αιτήσεων. Πράξη ημιτελής.	328-329
10-03-1945	Πράξη 47. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτελέσματα προαγωγικών, κατατακτήριων και απολυτήριων εξετάσεων περιόδου Μαρτίου 1945 μαθητών του σχολείου, ιδιωτικών σχολείων και κατ' ιδίαν διδασκόντων.	330-332
26-03-1945	Πράξη 48. Συνεδρία της επιτροπής αναθεώρησης των γραπτών δοκιμιών μαθητών που απορρίφθηκαν στις εξετάσεις περιόδου Μαρτίου 1945. Αποτελέσματα αναθεώρησης.	333
2-04-1945	Πράξη 49. Έκτακτη συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Τιμωρία μαθητών.	334-335
6-04-1945	Πράξη 50. Έκτακτη συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Ακύρωση απόφασης απόλυσεως μαθητή που δεν εδικαιούτο να συμμετάσχει σε απολυτήριες εξετάσεις.	335-336
17-04-1945	Πράξη 51. Έκτακτη συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Τιμωρία μαθητή.	337
19-04-1945	Πράξη 52. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτελέσματα συμπληρωματικής απολυτήριας εξέτασης μαθητών.	338
30-04-1945	Πράξη 53. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Απαλλαγή μαθητών από τα	338-339

	εκπαιδευτικά τέλη σχολ. έτους 1945.	
25-05-1945	Πράξη 54. Έκτακτη συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Τιμωρία μαθητών.	340
26-05-1945	Πράξη 55. Έκτακτη συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Τιμωρία μαθητή για ανεπί- τρεπτη συμπεριφορά εκτός σχολείου.	341
15-9-1945	Πράξη 56. Ανάλυση υπηρεσίας της Μαρίας Παναγιωτοπούλου, καθηγήτριας των τε- χνικών μαθημάτων, η οποία μετατέθηκε στο σχολείο από τη Δημόσια Εμπορική Σχολή Καβάλας.	342
17-9-1945	Πράξη 57. Ανάλυση υπηρεσίας του Χαρίλαου Καβαθά, φιλόλογου καθηγητή, ο οποίος μετατέθηκε στο σχολείο από το Γυμνάσιο Άνδρου.	342
17-9-1945	Πράξη 58. Ανάλυση υπηρεσίας του Ιωάννη Σαραλή, φιλόλογου καθηγητή, ο οποίος μετατέθηκε στο σχολείο από τη Ζωσιμαία Σχολή Ιωαννίνων.	342
19-9-1945	Πράξη 59. Έκτακτη συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτελέσματα εισαγωγικών εξετάσεων περιόδου Σεπτεμβρίου μαθητών αποφοίτων δημοτικού σχολείου, για την 3η τάξη του οκτατάξιου γυμνασίου.	343
24-9-1945	Πράξη 60. Ανάλυση υπηρεσίας του καθηγητή Δ. Γκίκα, ο οποίος μετατέθηκε στο σχολείο από το Γυμνάσιο Ξάνθης.	344
24-9-1945	Πράξη 61. Ανάλυση υπηρεσίας της καθη- γήτριας Γαλλικών, Ασπασίας Κωνσταντι- νίδου, η οποία μετατέθηκε στο σχολείο από το Γυμνάσιο Διδυμοτείχου.	344
24-9-1945	Πράξη 62. Ανάλυση υπηρεσίας του Ανα- στασίου Σωτηρόπουλου, θεολόγου καθη- γητή, ο οποίος μετατέθηκε στο σχολείο.	344
2-10-1945	Πράξη 63. Έκτακτη συνεδρία του Συλλόγου	345

	Διδασκόντων. Αποτελέσματα εισαγωγικών εξετάσεων μαθητών αποφοίτων δημοτικού σχολείου, για την 3η τάξη του οκτατάξιου γυμνασίου.	
6-10-1945	Πράξη 64. Ανάλυση υπηρεσίας του Β. Βασιλόπουλου, φιλόλογου καθηγητή, ο οποίος μετατέθηκε στο σχολείο από το Γυμνάσιο Αρρένων Χίου.	346
10-10-1945	Πράξη 65. Ανάλυση υπηρεσίας του Χρήστου Κολιού, φιλόλογου καθηγητή, ο οποίος μετατέθηκε στο σχολείο από το Γυμνάσιο Πελοπίου.	346
22-10-1945	Πράξη 66. Έκτακτη συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Τιμωρία μαθητή.	347
22-10-1945	Πράξη 67. Έκτακτη συνεδρίαση του Συλλόγου Διδασκόντων. Καταγραφή των αρίστων μαθητών οι οποίοι επιθυμούσαν να τύχουν υποτροφίας για σπουδές σε αμερικανικά κολλέγια ή πανεπιστήμια.	348
25-10-1945	Πράξη 68. Ανάλυση υπηρεσίας του καθηγητή της γυμναστικής Χαράλαμπου Καπάντα, ο οποίος μετατέθηκε από την Παιδαγωγική Ακαδημία Αλεξανδρουπόλεως στο σχολείο.	349
12-11-1945	Πράξη 69. Ανάλυση υπηρεσίας του Θεόδωρου Σερεμετάκι, φιλόλογου καθηγητή, ο οποίος αποσπάστηκε από το Γυμνάσιο Θηλέων Καλλιθέας στο σχολείο.	349
5-12-1945	Πράξη 70. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Χαρακτηρισμός ελλιπούς φοίτησης μαθητών, λόγω απουσιών.	349-350
7-12-1945	Πράξη 71. Ανάλυση υπηρεσίας του Μιχ. Κορέ, θεολόγου καθηγητή, ο οποίος αποσπάστηκε από το Γυμνάσιο Νάξου στο σχολείο.	351
26-12-1945	Πράξη 72. Συνεδρία του Συλλόγου Διδα-	351-363

	σκότων. Αποτελέσματα προαγωγικών και απολυτήριων εξετάσεων.	
26-12-1945	Πράξη 73. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Χαρακτηρισμός της διαγωγής των μαθητών.	363-365
16-1-1946	Πράξη 74. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτελέσματα εισαγωγικών εξετάσεων στην τρίτη τάξη του οκτατάξιου γυμνασίου, μαθητών προερχόμενων από τα δημοτικά σχολεία.	365-366
17-1-1946	Πράξη 75. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτελέσματα προαγωγικών εξετάσεων, μαθητών που για λόγους ασθνεύιας δεν έλαβαν μέρος στις εξετάσεις του Δεκεμβρίου.	367
29-1-1946	Πράξη 76. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτέλεσμα εισαγωγικής εξέτασης στην 3η τάξη του οκτατάξιου γυμνασίου, του μαθητή Χαρίλαο Κοτσιώνη.	368
31-1-1946	Πράξη 77. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτελέσματα προαγωγικών εξετάσεων μαθητών είχαν απορριφθεί κατά το σχολ. έτος 1945 και είχαν κάνει αίτηση αναθεώρησης.	368-369
2-2-1946	Πράξη 78. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Απαλλαγή μαθητών από τα τέλη της εγγραφής, επειδή είχαν προσκομίσει δικαιολογητικά.	369-370
23-2-1946	Πράξη 79. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Εγκριση αιτήσεων συμμετοχής σε κατατακτήριες και απολυτήριες εξετάσεις μαθητών που δεν είχαν συμμετάσχει στις εξεταστικές περιόδους του σχολ. έτους 1945, έπειτα από σχετική απόφαση του Υπουργείου Παιδείας.	370-371

5-3-1946	Πράξη 80. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτελέσματα κατατακτῆριων και απολυτῆριων εξετάσεων των μαθητῶν που ἔγιναν δεκτοί με την προηγούμενη πράξη αρ. 79.	371-372
17-3-1946	Πράξη 81. Συνεδρία της Επιτροπῆς για την απαλλαγή μαθητῶν από το μάθημα της Γυμναστικής. Απαλλαγή μαθητῶν που είχαν καταθέσει σχετική αίτηση.	373-374
30-4-1946	Πράξη 82. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτελέσματα απολυτῆριων εξετάσεων μαθητῶν της 6ης τάξης παλαιού τύπου.	374-375
14-6-1946	Πράξη 83. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Χαρακτηρισμός ελλιπούς φοιτήσεων μαθητῶν, λόγω απουσιῶν.	375-377
26-6-1946	Πράξη 84. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Ἐγκριση αιτήσεων συμμετοχῆς σε κατατακτῆριες και απολυτῆριες εξετάσεις μαθητῶν «κατ' ἴδιαν διδασχθέντων και ἐξ ιδιωτικῶν σχολείων προσερχομένων».	377-379
30-6-1946	Πράξη 85. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτελέσματα προαγωγικῶν και απολυτῆριων εξετάσεων σχολικῆς ἐτους 1945-1946.	379-386
1-7-1946	Πράξη 86. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτελέσματα απολυτῆριων εξετάσεων μαθητῶν της ογδόης τάξης κατά το σχολ. ἔτος 1945-1946.	387-388
5-7-1946	Πράξη 87. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτελέσματα κατατακτῆριων και απολυτῆριων εξετάσεων των «ἐξ ιδιωτικῶν σχολείων προσερχομένων» μαθητῶν.	389-391
5-7-1946	Πράξη 88. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων.	391-392

	σκόνητων. Αποτελέσματα προαγωγικών εξετάσεων μαθητών που για λόγους ασθeneίας δεν είχαν συμμετάσχει ή διέκοψαν στις γραπτές εξετάσεις.	
9-7-1946	Πράξη 89. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Αποτελέσματα εισαγωγικών εξετάσεων στην τρίτη τάξη του οκτατάξιου γυμνασίου, μαθητών προερχομένων από τα δημοτικά σχολεία.	392-393
19-8-1946	Πράξη 90. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων κατά την περίοδο των θερινών διακοπών. Αποτελέσματα προαγωγικών και απολυτήριων εξετάσεων, μαθητών που είχαν κάνει αίτηση αναθεώρησης των γραπτών δοκιμών.	393-394
26-9-1946	Πράξη 91. Συνεδρία του Συλλόγου Διδασκόντων. Έλεγχος των αιτήσεων και δικαιολογητικών των μαθητών από ιδιωτικά σχολεία ή κατ' οίκον διδασκόντων, που επιθυμούσαν να υποβληθούν σε κατατακτήριο ή απολυτήριο εξέταση κατά την εξεταστική περίοδο Σεπτεμβρίου.	395-396

ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΑΠΟ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ 1940-1946

ΕΓΓΡΑΦΟ 1

18.9.1940. Συνεδρίαση του συλλόγου διδασκόντων. Επιλογή των διδακτικών βιβλίων ανά τάξη, από τον πίνακα των εγκεκριμένων βιβλίων για το σχολικό έτος 1940-1941, που στάλθηκε από το Υπουργείο.

Βιβλίο Πρακτικών, σ. 22-31.

Πρᾶξις 4η

Ἐν Ἀθήναις σήμερον τὴν 18ην Σεπτεμβρίου 1940 συνελθὼν εἰς συνεδρίαν ὁ Σύλλογος τῶν διδασκόντων καὶ λαβὼν ὑπ' ὄψει τὴν ὑπ' ἀριθμ. 90542 τῆς ἐ.ἔ. ἐγκύκλιον διαταγὴν τοῦ Σεβαστοῦ ἐπὶ τῶν Ὑποθημάτων καὶ Ἐθνικῆς Παιδείας Ὑπουργείου δι' οὗ κοινοποιεῖται πίναξ τῶν ἐγκεκριμένων διδακτικῶν βιβλίων τῶν σχολείων τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως κατὰ τὸ σχολικὸν ἔτος 1940-1941 καὶ τοὺς προσηρτημένους ταύτῃ πίνακας τῶν ἐγκεκριμένων βιβλίων, ἀποφαίνεται ὁμοφώνως, εἰσάγει εἰς τὸ σχολεῖον ἐκ τῶν ἐγκεκριμένων τὰ κάτωθι κατὰ τάξεις καὶ εἶδος διδακτικὰ βιβλία:

Α) Διὰ τὸ Γυμνάσιον νέου τύπου.

Διὰ τὴν Α' τάξιν:

1) Ὑποθηματικά: Ἱερὸν Ἱστορίαν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης Ἀλεξάνδρου Παρασκευοπούλου (ἔκδοσιν Ὑργανισμοῦ).

2) Νέα Ἑλληνικά Αναγνώσματα: Δ. Κοντογιάννη-Ν. Κοντοπούλου - Μιχ. Οικονόμου καὶ Κωνστ. Ρωμαίου (ἔκδοσιν Ὑργανισμοῦ).

3) Ἱστορία: Ἱστορία Ἀρχαίας Ἑλλάδος μέχρι τῶν μηδικῶν πολέμων Ἀναστ. Λαζάρου (ἔκδοσιν Ὑργανισμοῦ).

4) Πρακτικὴν Ἀριθμητικὴν Χρήστου Μπαρμπαστάθη (ἔκδο-

σιν Ὀργανισμοῦ).

5) Πρακτικὴν Γεωμετρίαν· Χρ. Μπαρμπαστάθη (ἔκδοσιν Ὀργανισμοῦ).

6) Στοιχεῖα Φυσικῆς καὶ Χημείας· Δ. Λεονταρίτου (ἔκδοσιν Ὀργανισμοῦ).//

7) Γεωγραφίαν τῆς Ἑλλάδος· Γεωργ. Μέγα (ἔκδοσιν Ὀργανισμοῦ).

8) Μελωδικαὶ Ἀσκήσεις· Καλομοίρη-Οἰκονομίδη (τεῦχος Α').

Διὰ τὴν Β' τάξιν:

1) Θρησκευτικὰ: Ἱερὰν Ἱστορίαν τῆς Καινῆς Διαθήκης· Β. Πετρούνια (ἔκδοσιν Ὀργανισμοῦ).

2) Νεοελληνικὰ Ἀναγνώσματα· Δ. Κοντογιάννη - Ν. Κοντοπούλου - Μ. Οἰκονόμου - Κ. Ρωμαίου (ἔκδοσιν Ὀργανισμοῦ).

3) Ἀναγνωστικὸν τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς γλώσσης· Δ. Φιλικοῦ (ἔκδοσιν Ὀργανισμοῦ).

4) Ἐκλογαὶ ἐξ ἀρχαίων ἐλλήνων συγγραφέων· Β. Φάβη (ἔκδοσιν Ὀργανισμοῦ).

5) Γραμματικὴν τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς γλώσσης· Ἀχ. Τζαρτζάνου (ἔκδοσιν Ὀργανισμοῦ).

6) Ἱστορίαν τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου· Ἰ. Παπασταύρου (ἔκδοσιν Ὀργανισμοῦ).

7) Πρακτικὴν Ἀριθμητικὴν· Χ. Μπαρμπαστάθη (ἔκδοσιν Ὀργανισμοῦ).

8) Πρακτικὴν Γεωμετρίαν· Χ. Μπαρμπαστάθη (ἔκδοσιν Ὀργανισμοῦ).

9) Στοιχεῖα Φυτολογίας καὶ Ζωολογίας· Παν. Τσίληθρα (ἔκδοσιν Ὀργανισμοῦ).

(10) Γεωγραφίαν τῆς Εὐρώπης· Π. Ἡλιοπούλου.

(11) Μελωδικαὶ Ἀσκήσεις· Καλομοίρη-Οἰκονομίδη (τεῦχος Α').//

Διὰ τὴν Γ' τάξιν:

1) Ἱστορίαν τοῦ ἔργου τῶν ἀποστόλων· Ἰ. Κολιτσάρα (ἔκδοσιν Ὀργανισμοῦ).

2) Νέα Ἑλληνικά· Ν. Κοντοπούλου - Μ. Οἰκονόμου - Θ. Μακροπούλου (ἔκδοσιν Ὄργανισμοῦ).

3) Ἀναγνωστικὸν τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς γλώσσης· Δ. Φιλικὸς (ἔκδοσιν Ὄργανισμοῦ).

4) Γραμματικὴν τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς γλώσσης· Ἀχ. Τζαριτζάνου (ἔκδοσιν Ὄργανισμοῦ).

5) Ἐκλογὰς ἐκ τῆς Κύρου Ἀναβάσεως τοῦ Ξενοφώντος· Κ. Κοσμᾶ (ἔκδοσιν Ὄργανισμοῦ).

6) Ἐκλογὰς ἀρχαίων ἐλλήνων συγγραφέων· Β. Φάβη (ἔκδοσιν Ὄργανισμοῦ).

7) Ἱστορίαν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος μέχρι τοῦ Μ. Κωνσταντίνου· Ἰ. Παπασταύρου.

8) Μαθηματικά· Πρακτικὴν Ἀριθμητικὴν· Χ. Μπαρμπαστάθη (ἔκδοσιν Ὄργανισμοῦ).

9) Πρακτικὴν Γεωμετρίαν· Χ. Μπαρμπαστάθη (ἔκδοσιν Ὄργανισμοῦ).

10) Στοιχεῖα Φυτολογίας καὶ Ζωολογίας· Π. Τσίληθρα (ἔκδοσιν Ὄργανισμοῦ).

11) Γεωγραφίαν τῶν ἄλλων ἡπείρων· Ἰ. Σαρρῆ (ἔκδοσιν Ὄργανισμοῦ).

12) Τὰ πρῶτα μαθήματα τῆς γαλλικῆς γλώσσης· Θ. Κυπρίου.

13) Μελωδικαὶ Ἀσκήσεις· Καλομοίρη-Οἰκονομίδου (τεῦχος Α').

Διὰ τὴν Δ' τάξιν:

1) Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν· Ἄντων. Παπαδάτου (ἔκδοσιν Ὄργανισμοῦ ἐγκρίσ. 1940).//

2) Νεοελληνικὰ Ἀναγνώσματα· Μ. Οἰκονόμου - Ν. Κοντοπούλου - Α. Βεκιαρέλη καὶ Δ. Ζήση (ἔκδοσιν Ὄργανισμοῦ ἐγκρίσ. 1940).

3) Ἐκλογὰς ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν τοῦ Ξενοφώντος Ν. Φραγκίσκου (ἔκδοσιν Ὄργανισμοῦ ἐγκρ. 1940).

4) Ἐκλογὰς ἐκ τῶν Ἱστοριῶν τοῦ Ἡροδότου· Κ. Κοσμᾶ (ἔκδοσιν Ὄργανισμοῦ καὶ ἐγκρ. 1940).

5) Γραμματικὴν τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς γλώσσης· Ἀχ. Τζαριτζάνου (ἔκδ. Ὄργανισμοῦ).

6) Συντακτικὸν τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς γλώσσης· (ἔκδοσιν Ὀργ. ἐγκρ. 1940) Ἀχιλ. Τζαρτζάνου.

7) Λατινικά· Ἀναγνωστικὸν τῆς λατινικῆς γλώσσης· Κ. Κοσμᾶ (ἔκδοσιν Ὀργανισμοῦ ἐγκρίσ. 1940).

8) Lhomond· Ἴ. Χαντέλη - Κ. Βουρβέρη - Ἐρρίκου Σκάσση (ἔκδοσιν Ὀργανισμοῦ ἐγκρίσ. 1940).

9) Γραμματικὴν τῆς λατινικῆς γλώσσης· (ἔκδοσιν Ὀργανισμοῦ ἐγκρ. 1940) Ἐρρ. Σκάσση.

10) Γαλλικὸν βιβλίον Β' παλαιοῦ τύπου· Θ. Κυπρίου.

11) Ἱστορίαν· (ἔκδοσιν Ὀργανισμοῦ ἐγκρ. 1940) Ἀναστ. Λαζάρου.

12) Ἄλγεβραν· Χ. Μπαρμπαστάθη (ἔκδοσιν Ὀργανισμοῦ ἐγκρ. 1940).

13) Θεωρητικὴν Γεωμετρίαν· (ἔκδοσιν Ὀργανισμοῦ ἐγκρίσ. 1940) Χ. Μπαρμπαστάθη.

14) Ἀνθρωπολογίαν· Ε. Παντελοῦρη.

15) Στοιχεῖα Γεωλογίας καὶ Ὀρυκτολογίας· Γ. Βορεάδου (ἔκδοσιν Ὀργανισμοῦ ἐγκρ. 1940).

16) Γ. Γεωγραφίαν τῆς Ἑλλάδος· Παν. Κιλίση// (ἔκδοσιν Ὀργανισμοῦ ἐγκρ. 1940).

17) Μελωδικαὶ Ἀσκήσεις· Καλομοίρη - Οἰκονομίδη (τεῦχος Α').

Διὰ τὸ Γυμνάσιον παλαιοῦ τύπου:

Διὰ τὴν Γ' τάξιν¹⁶⁵:

1) Περιχοπὰς ἐκ τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης· Κ. Καλαντζῆ (ἀριθμὸς βιβλιοσῆμου 117).

2) Ἀρριανοῦ Ἀνάβασιν Ἀλεξάνδρου· Γ. Σουμελίδου - Χ. Παπαναστασίου (τέως β' τάξεως) (ἀριθμὸς βιβλιοσῆμου 132).

3) Λυσίου Λόγου· Χ. Παπαναστασίου - Ν. Φραγκίσκου (ἀριθμὸς βιβλιοσῆμου 139).

4) Ἴσοκράτους πρὸς Νικοκλέα καὶ Εὐαγόραν· Ν. Παπαναστασίου - Ν. Φραγκίσκου (ἀριθμὸς βιβλιοσῆμου 137).

5) Συντακτικὸν ἀρχαίας ἐλληνικῆς γλώσσης· Ἀχ. Τζαρτζάνου

165. Ἔχει προστεθεῖ μὲ κόκκινο μολύβι: Ε' ν.τ.

(ἀριθμὸς βιβλιοσήμεου 163).

6) Γραμματικὴν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης· Ἀχ. Τζαρτζάνου (ἀριθμὸς βιβλιοσήμεου 165).

7) Ἐγχειρίδιον Ἑλληνικῆς Γραμματολογίας· Γ. Γαρδίκου (ἀριθμὸς βιβλιοσήμεου 292).

8) Μετάφρασιν Ὀδύσσειας Ὀμήρου Α-Θ· Ἰ. Οἰκονομίδου (ἀριθμὸς βιβλιοσήμεου 157).

9) Νέα Ἑλληνικά· Ν. Κοντοπούλου (ἀριθμὸς βιβλιοσήμεου 185).

10) Λατινικὸν Ἀναγνωσματάριον· Κ. Κοσμᾶ (ἔκδοσιν Ὀργανισμοῦ ἐγκρ. 1940).

11) Lhomond Urbis Romae viri illustres· Ἰ. Χαντέλη - Κ. Βουρβέρη - Ἐ. Σκάσση (ἔκδοσιν Ὀργανισμοῦ ἐγκρ. 1940).

12) Ἱστορίαν διὰ τὴν Γ' τάξιν τοῦ Γυμνασίου· Χ. Θεοδωρίδου καὶ Α. Λαζάρου (ἀριθμὸς βιβλιοσήμεου 171).//

13) Στοιχειώδη Ἀλγεβραν· Ἰ. Χατζηδάκι - Χ. Μπαρμπαστάθη (ἀριθμὸς βιβλιοσήμεου 232).

14) Στοιχεῖα Γεωμετρίας· Ἰ. Χατζηδάκι - Χ. Μπαρμπαστάθη (ἀριθμὸς βιβλιοσήμεου 244).

15) Στοιχεῖα Ζωολογίας· Π. Τσίληθρα (ἀριθμὸς βιβλιοσήμεου 216).

16) Γεωγραφίαν· Ἰ. Σαρρῆ (ἀριθμὸς βιβλιοσήμεου 227).

17) Γαλλικὸν βιβλίον τῆς Δ' Γυμνασίου παλαιοῦ τύπου· Θ. Κυπρίου (ἀριθμὸς βιβλιοσήμεου 204).

18) Μελωδικαὶ Ἀσκήσεις· Καλομοίρη-Οἰκονομίδη (τεῦχος Α').

Διὰ τὴν Δ' τάξιν:

1) Θρησκευτικά· θ' ἀνακοινωθῆ ἐν καιρῷ τὸ ἐγκριθησόμενον.

2) Ὀμήρου Ὀδύσεια Α.Θ.Ι.Κ· (ἀριθμὸς βιβλιοσήμεου 143) Δ. Γουδῆ.

3) Ὀμήρου Ἰλιάς Α.Β.Γ.Δ.Ζ· Δ. Γουδῆ (ἀριθμὸς βιβλιοσήμεου 144).

4) Συντακτικὸν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης· Ἀχ. Τζαρτζάνου (ἀριθμὸς βιβλιοσήμεου 163).

5) Ἐκλογὰς ἐκ τῆς Συγγραφῆς τοῦ Θουκυδίδου· Χ. Παπαναστασίου (ἔκδοσιν Ὀργανισμοῦ 1940).

6) Δημοσθένους Ὀλυνθιακοὶ καὶ Φιλιππικοί· Κ. Κοσμᾶ (ἔκδοσιν Ὀργανισμοῦ 1940).

7) Ἐγχειρίδιον Ἑλληνικῆς Γραμματολ<ογ>ίας· Γ. Γαρδίκια (ἀριθμὸς βιβλιοσῆμου 292).

8) Νεοελληνικὰ Ἀναγνώσματα· Ν. Κοντοπούλου - Μ. Οἰκονόμου - Ἀ. Διάφα - Δ. Ζήση (ἔκδοσιν Ὀργανισμοῦ 1940).//

9) Ἱστορίαν Ἑλληνικὴν καὶ Εὐρωπαϊκὴν· Χ. Θεοδωρίδου καὶ Ἀ. Λαζάρου (ἔκδοσιν Ὀργανισμοῦ 1940).

10) Καίσαρος Ὑπομν. De Bello Civili· Ἐρρ. Σκάσση (ἔκδοσιν Ὀργανισμοῦ 1940).

11) Κορνηλίου Νέπωτος Ἐκλογάς· Ἐρρ. Σκάσση (ἔκδοσιν Ὀργανισμοῦ 1940).

12) Λατινικὴν Γραμματικὴν· Σ. Σακελλαροπούλου (ἀριθμὸς βιβλιοσῆμου 197).

13) Στοιχειώδη Ἄλγεβραν· Ἰ. Χατζηδάκι - Χ. Μπαρμπαστάθη (ἀριθμὸς βιβλιοσῆμου 232).

14) Στοιχεῖα Γεωμετρίας· Ἰ. Χατζηδάκι - Χ. Μπαρμπαστάθη (ἀριθμὸς βιβλιοσῆμου 244).

15) Γεωγραφίαν· Π. Μακρῆ (ἀριθμὸς βιβλιοσῆμου 228).

16) Ἀνθρωπολογίαν· Ἐ. Παντελοῦρη (ἔκδοσιν Ὀργανισμοῦ 1940).

17) Στοιχεῖα Γ. Βιολογίας· Θ. Βλησιδίου (ἔκδοσιν Ὀργανισμοῦ 1940).

18) Γαλλικὴν Μέθοδον διὰ τὴν Δ' καὶ Ε' τάξιν παλαιοῦ τύπου· Θ. Κυπρίου (ἀριθμὸς βιβλιοσῆμου 277).

19) Μελωδικαὶ Ἀσκήσεις· Καλομοίρη - Οἰκονομίδη (τεῦχος Α').

Διὰ τὴν Ε' τάξιν:

1) Κατήχησιν καὶ Λειτουργικὴν τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας· Β. Ἰωαννίδου (ἔκδοσιν Ὀργανισμοῦ 1940).

2) Ὀμήρου Ἰλιάδα κείμενον - ἐκλογαὶ Α.Β.Γ.Δ.Ζ.· Δ. Γουδῆ (ἀριθμὸς βιβλιοσῆμου 267).

3) Πλάτωνος Κρίτωνα καὶ Ἀπολογίαν Σωκράτους· Χ. Παπα-ναστασίου (ἔκδοσιν Ὀργανισμοῦ 1940).//

4) Ἑλληνας Λυρικός· Ν. Μπαξεβανάκι - Χ. Παπαϊωάννου

(ἀριθμὸς βιβλιοσήμεου 270).

5) Ἐκλογὰς ἐκ τῆς Συγγραφῆς τοῦ Θουκυδίδου (αἱ αὐταὶ μὲ τὰς τῆς Δ' τάξεως)· Χ. Παπαναστασίου (ἔκδοσιν Ὄργανισμοῦ 1940).

6) Εὐριπίδου Ἰφιγένεια ἐν Ταύροις· κείμενον μετ' εἰσαγωγῆς Δ. Γουδῆ.

7) Ὀμήρου Ὀδύσσεια γ' ἐκλογὴ Μ.Π.Ρ.Σ. (κείμενον)· Δ. Γουδῆ.

8) Συντακτικὸν ἀρχαίας ἐλληνικῆς γλώσσης· Ἀχ. Τζαρτζάνου (ἀριθμὸς βιβλιοσήμεου 163).

9) Νεοελληνικὰ Ἀναγνώσματα· Μ. Οἰκονόμου (ἔκδοσιν Ὄργανισμοῦ 1940).

10) Ἱστορίαν τῶν νεωτέρων χρόνων (Ἑλληνικῆ-Εὐρωπαϊκῆ)· Χ. Θεοδωρίδου – Ἀ. Λαζάρου.

11) Λατινικὴν Γραμματικὴν· Σ. Σακελλαροπούλου (ἀριθμὸς βιβλιοσήμεου 197).

12) Κικέρωνος τὸν τρίτον κατὰ Κατιλίνα καὶ τὸν ὑπ' Ἀρχείου, τοῦ ποιητοῦ· Ζαφ. Φραγκίσκου (ἔκδοσιν Ὄργανισμοῦ 1940).

13) Ἐκλογὰς ἐκ τῶν Μεταμορφώσεων τοῦ Ὄβιδίου· Ζαφ. Φραγκίσκου (ἔκδοσιν Ὄργανισμοῦ 1940).

14) Κικέρωνος Ἐπιστολάς· Θ. Κακριδῆ (ἀριθμὸς βιβλιοσήμεου 273).

15) Γαλλικὴν Μέθοδον· Θ. Κυπρίου (διὰ τὴν Δ' καὶ Ε' τάξιν. Ἀριθμὸς βιβλιοσήμεου 277).

16) Στοιχειώδη Ἄλγεβραν· Ἰ. Χατζηδάκι – Χ. Μπαρμπαστάθη (ἀριθμὸς βιβλιοσήμεου 232).

17) Στοιχεῖα Γεωμετρίας· Ἰ. Χατζηδάκι – Χ. Μπαρμπαστάθη (ἀριθμὸς βιβλιοσήμεου 244).//

18) Φυσικὴν· Δ. Λεονταρίτου (ἔκδοσιν Ὄργανισμοῦ 1940).

19) Χημείαν· Δ. Λεονταρίτου (ἔκδοσιν Ὄργανισμοῦ 1940).

20) Γεωγραφίαν· Ἀλκινόου Μάζη (ἔκδοσιν Ὄργανισμοῦ 1940).

21) Ψυχολογίαν· Ε. Παπανούτσου (ἔκδοσιν Ὄργανισμοῦ 1940).

Διὰ τὴν ΣΤ' τάξιν:

1) Χριστιανικὴν Ἠθικὴν· Ἰ. Φραγκούλη καὶ Σπ. Λαγοπάτη (ἔκδοσιν Ὄργανισμοῦ 1940).

2) Σοφοκλέους Ἀντιγόνην (εἰσαγωγὴν – κείμενον)· Δ. Γουδῆ (ἀριθμὸς βιβλιοσήμεου 287).

3) Ὅμηρου Ἰλιάδα· ἐκλογὴ γ' Ο-Ω· Δ. Γουδῆ (ἀριθμὸς βιβλιοσήμεου 290).

4) Πλάτωνος Φαίδωνα· Δ. Γουδῆ (ἀριθμὸς βιβλιοσήμεου 282).

5) Θεοκρίτου Εἰδύλλια· Θ. Σταύρου (ἔκδοσιν Ὄργανισμοῦ 1940).

6) Ἐκλογὰς ἐκ τῆς Συγγραφῆς τοῦ Θουκυδίδου· Χ. Παπαστασίου (ἔκδοσιν Ὄργανισμοῦ 1940).

7) Μετάφρασιν Σοφοκλέους Ἠλέκτρας· Ἀ. Ποριώτη (ἀριθμὸς βιβλιοσήμεου 158).

8) Γραμματολογία· Γ. Γάρδικα (ἀριθμὸς βιβλιοσήμεου 292).

Νεοελληνικὰ Ἀναγνώσματα· Ν. Κοντοπούλου κ.ἄ. (ἔκδοσιν Ὄργανισμοῦ 1940).

9) Ἱστορίαν τῆς νεωτέρας Ελλάδος· Ἀντών. Χωραφᾶ (ἀριθμὸς βιβλιοσήμεου 293).

10) Λατινικά· Κικέρωνος De Officiis· Γ. Γρατσιαίου (ἀριθμὸς βιβλιοσήμεου 299).

11) Ἐκλογὰς ἐκ τῶν Ὠδῶν τοῦ Ὁρατίου· Ζαφ. Φραγκίσκου (ἔκδοσιν Ὄργανισμοῦ 1940).

12) Ἀνθολογίαν ἐκ τῆς Βιργιλίου Αἰνειάδος· Γ. Γρατσιαίου (ἀριθμὸς βιβλιοσήμεου 301).

13) Γαλλικὴν μέθοδον· Θ. Κυπρίου (ἀριθμὸς βιβλιοσήμεου 302).//

14) Τριγωνομετρίαν· Χ. Μπαρμπαστάθη (ἔκδοσιν Ὄργανισμοῦ 1940).

15) Στοιχεῖα Γεωμετρίας· Ἰ. Χατζηδάκι – Χ. Μπαρμπαστάθη (ἀριθμὸς βιβλιοσήμεου 244).

16) Στοιχεῖα Κοσμογραφίας· Ν. Νικολάου (ἔκδοσιν Ὄργανισμοῦ 1940).

17) Φυσικὴν· Δ. Λεονταρίτου (ἔκδοσιν Ὄργανισμοῦ 1940).

18) Χημείαν· Δ. Λεονταρίτου (ἔκδοσιν Ὄργανισμοῦ 1940).

Ὁ Γυμνασιάρχης

Οἱ καθηγηταὶ

ΕΓΓΡΑΦΟ 2

11.7.1941. Έκτακτη συνεδρία του συλλόγου διδασκόντων. Επιβολή ποι-
νής σε μαθητή.

Βιβλίο Πρακτικών, σ. 74.

Πράξις 40η

Ἐν Ἀθήναις σήμερον τῇ 11ῃ Ἰουλίου 1941 ἡμέρα Παρασκευῆ καὶ ὥρα 7 μ.μ. συνήλθεν εἰς ἕκτακτον συνεδρίαν ὁ Σύλλογος τῶν διδασκόντων, καὶ μετ' ἀνταλλαγῆν γυνῶν ἐπιβάλλει ὁμοφώνως εἰς τὸν μαθητὴν τῆς Γ' τάξεως ν.τ. Γκανᾶν Διονύσιον τὴν ποινὴν τῆς ἀποβολῆς ἐκ πάντων τῶν μαθημάτων ἀπὸ σήμερον μέχρι καὶ τῆς 15 Ἰουλίου ἐ.ἔ. τελευταίας ἡμέρας τῶν μαθημάτων τῆς θερινῆς περιόδου τοῦ τρέχοντος σχολικοῦ ἔτους, διότι οὗτος κατὰ τὴν ὥραν τῆς εἰσόδου τῶν μαθητῶν εἰς τὴν τάξιν μετὰ τὸ δευτερον μεταμεσημβρινὸν μάθημα τῆς σήμερον, ἐξῆλθεν εἰς τὸν ἐξώστην τῆς τάξεώς του, κατὰ παράβασιν τοῦ κανονισμοῦ τοῦ σχολείου καὶ διὰ τῆς πράξεώς του ταύτης ἐγένετο πιθανῶς παραίτιος παρεξηγήσεως ἐκ μέρους διερχομένου τὴν στιγμὴν ἐκείνην στρατιώτου τῶν ἐνταῦθα στρατευμάτων τῆς ἰταλικῆς κατοχῆς.

Ὁ Γυμνασιάρχης

Ὁ ὑποδιευθυντής

Οἱ καθηγηταὶ

ΕΓΓΡΑΦΟ 3

1.9.1941. Συνεδρία του συλλόγου διδασκόντων. Λήψη ειδικών διοικητι-
κών μέτρων για την πρόληψη εκδηλώσεων των μαθητῶν εἰς βάρος των
στρατευμάτων κατοχῆς.

Βιβλίο Πρακτικών, σ. 77-78.

Πράξις 43η

Ἐν Ἀθήναις σήμερον τὴν 1ην Σεπτεμβρίου 1941 συνελθὼν εἰς
συνεδρίαν ὁ Σύλλογος τῶν διδασκόντων ἔλαβε γνώσιν τῆς ὑπ'
ἀρ. 40771 ἐ.ἔ. ἐγκυκλίου τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας. Μεθ' ὃ ὁ
Σύλλογος συνεζήτησε τὰ εἰδικὰ διοικητικὰ μέτρα πρὸς πρόληψιν
πάσης ἐντὸς ἢ ἐκτὸς τοῦ σχολείου ἐκδηλώσεως τῶν μαθητῶν εἰς
βάρος τῶν στρατευμάτων κατοχῆς καὶ πρὸς τοῦτο ἀπεφάσισε τὰ
κάτωθι μέτρα ἐφαρμοστέα ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐνάρξεως τῶν
μαθημάτων.

1) Οί κ.κ. καθηγηταὶ ἀπροφασίστως θὰ ἐξέρχωνται τελευταῖοι τῆς αἰθούσης διδασκαλίας καὶ θὰ εἰσέρχωνται πρῶτοι, δὲν θὰ ἐπιτρέπουν δὲ τὴν παραμονὴν εἰς τὰς τάξεις κατὰ τὰ διαλείμματα οὐδενὸς μαθητοῦ ἐπὶ οἰαδῆποτε προφάσει πλὴν τῶν ἐπιμελητῶν.

2) Εἷς τῶν καθηγητῶν τῶν διδασκόντων εἰς τὸν ἄνω ὄροφον θὰ παραμένῃ ἐκ περιτροπῆς κατὰ τὰ διαλείμματα ἐν τῷ ἄνω ὀρόφῳ.

3) Ὁ ἕτερος τῶν ἐφημερευόντων θὰ παραμένῃ ἐν τῇ αὐλῇ κατὰ τὰ διαλείμματα.

4) Ὁ ἄλλος ἐκ τῶν ἐφημερευόντων ἐρχόμενος εἰς τὸ σχολεῖον ἐνωρίτερον τοῦ συνήθους, θὰ παραμένῃ ἐπὶ τοῦ πρὸ τῆς ἐξωθύρας// πεζοδρομίου, ἵνα διαλύῃ τὰς τυχὸν συγκεντρώσεις μαθητῶν πρὸ τοῦ σχολείου καὶ φροντίξῃ διὰ τὴν εἴσοδον τῶν μαθητῶν εἰς τὸ σχολεῖον.

5) Κατὰ τὴν διάλυσιν τῶν μαθητῶν μετὰ τὸ τελευταῖον πρὸ μεσημβρίας καὶ μετὰ μεσημβρίαν μάθημα θὰ ἐξέρχωνται πρὸ τῆς ἐξόδου τῶν μαθητῶν τρεῖς τῶν καθηγητῶν, ἐκ περιτροπῆς οἱ διδάσκοντες εἰς τὸν κάτω ὄροφον, εἰς τὴν ὁδὸν καὶ θὰ παρακολουθοῦν τοὺς μαθητάς, ὥστε ν' ἀποχωροῦν ταχέως καὶ κοσμίως.

Ὁ Γυμνασιάρχης Ὁ ὑποδιευθυντὴς Οἱ καθηγηταὶ

ΕΓΓΡΑΦΟ 4

1.9.1941. Ὁρκος τῶν μελῶν τοῦ συλλόγου διδασκόντων καὶ τοῦ υπηρετικοῦ προσωπικοῦ.

Βιβλίο Πρακτικῶν, σ. 79.

Πρᾶξις 44η

Ἐν Ἀθήναις σήμερον τὴν 1ην Σεπτεμβρίου 1941 συνελθὼν εἰς συνεδρίαν ὁ Σύλλογος τῶν διδασκόντων παρόντος καὶ τοῦ υπηρετικοῦ προσωπικοῦ συμφώνως τῇ ὑπ' ἀριθ. Ε.Π. 936 ἐ.ἔ. διαταγῇ τοῦ Σεβαστοῦ Ἰπουργείου Παιδείας ὡς καὶ τῇ ὑπ' ἀριθ. Ε.Π. 63 ἐ.ἔ. διαταγῇ τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως «ὑπόσχεται ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Πατρίδος ὅτι θὰ ἐκπληρώσωσι τὰ καθήκοντα αὐτῶν τιμίως καὶ εὐσυνειδήτως καὶ ὅτι θὰ παρέ-

χωσι πᾶσαν νόμιμον συνεργασίαν ἐν τῷ συμφέροντι τοῦ ἑλληνικοῦ Ἔθνους καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ εἰς τὰς στρατιωτικὰς καὶ πολιτικὰς ἰταλικὰς ἀρχάς».

Ὁ Γυμνασιάρχης Ὁ ὑποδιευθυντής Οἱ καθηγηταὶ

ΕΓΓΡΑΦΟ 5

3.10.1941. Ἐκτακτη συνεδρία του συλλόγου διδασκόντων με θέματα: ανακατανομή των μαθημάτων λόγω της απομάκρυνσης τριῶν καθηγητῶν ἀπὸ το σχολεῖο και του περιορισμοῦ των ὡρῶν διδασκαλίας, σύσταση καταλόγου μαθητῶν και τήρηση απουσιολογιῶν, πρόσκληση των καθηγητῶν να ἀρθοῦν στο ὕψος των περιστάσεων, ἐλάφρυνση των μαθητῶν ἀπὸ τις ἐργασίες και τη μελέτη, ἀπεργιακὴ κίνηση των μαθητῶν της τελευταίας τάξης.

Βιβλίο Πρακτικῶν, σ. 81-82.

Πρᾶξις 48η

Ἐν Ἀθήναις σήμερον τῇ 3ῃ Ὀκτωβρίου 1941 συνελθόντες εἰς ἔκτακτον συνεδρίαν οἱ τὸν Σύλλογον τῶν ἐν τῷ σχολεῖῳ διδασκόντων ἀποτελοῦντες καθηγηταὶ ἤκουσαν:

1) Τὴν ἐπὶ τῆς ἀνακατανομῆς τῶν κατὰ τάξεις μαθημάτων μεταξὺ τῶν καθηγητῶν γνώμην τοῦ κ. Γυμνασιάρχου, ἐπιβληθεῖσαν ἔκ τε τῆς ἑκ τοῦ σχολεῖου ἀπομακρύνσεως τριῶν καθηγητῶν καὶ ἑκ τοῦ διαταχθέντος περιορισμοῦ τῶν ὡρῶν τῆς καθ' ἑβδομάδα διδασκαλίας καὶ τὴν ἀπὸ τῆς αὔριον 4ης τοῦ μηνὸς ἐφαρμογὴν τοῦ προγράμματος μετὰ περιορισμένων ὡρῶν διδασκαλίας, κατὰ τὰς σχετικὰς διαταγὰς τοῦ προϊσταμένου ἐπὶ τῆς Παιδείας Σεβαστοῦ Ὑπουργείου, μέχρι τοῦ καταρτισμοῦ τοῦ νέου ὠρολογίου προγράμματος τοῦ σχολεῖου.

2) Σύστασιν τοῦ ἰδίου Γυμνασιάρχου περὶ καταρτισμοῦ ὑπὸ τῶν διδασκόντων τοῦ καταλόγου τῶν μαθητῶν κατὰ τάξεις καὶ περὶ τακτικῆς καὶ κανονικῆς τηρήσεως τῶν ἀπουσιολογιῶν.

3) Ἐν γενικαῖς γραμμαῖς τὸ πνεῦμα ἐμπιστευτικῆς διαταγῆς τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως καθ' ἣν καλοῦνται πάντες οἱ δημόσιοι ὑπάλληλοι, ἰδίως δὲ οἱ ἐκπαιδευτικοὶ λειτουργοί, νὰ ἀρθῶσιν εἰς τὸ ὕψος τῶν ἐθνικῶν περιστάσεων καὶ νὰ καταβάλω-

σι πᾶσαν δυνατὴν προσπάθειαν πρὸς ἀποτελεσματικωτέραν ἐργασίαν, ἀπομακρυνόμενοι τελείως τῆς καθ' ἑξιν προσκολλησέως εἰς τοὺς τύπους τοῦ βραδέως ρυθμοῦ τοῦ παρελθόντος, ἀποβλέποντες εἰς τὴν ἀσφαλῆ ἀφομοίωσιν τῶν οὐσιωδεστέρων καὶ τῶν τυπικῶν ἀποτελεσμάτων τῆς διδασκαλίας, μάλιστα δὲ εἰς τὸν ἠθικὸν καὶ ἐθνικο-θρησκευτικὸν φρονηματισμὸν τῶν μαθητῶν.

4) Διαταγὰς τοῦ προϊσταμένου Σεβαστοῦ Ὑπουργείου// καθ' ὅς ὑπὸ τὰς παρούσας συνθήκας πρέπει νὰ ἀποφεύγεται τόσον ἢ εἰς τοὺς μαθητὰς ἀνάθεσις γραπτῶν κατ' οἶκον ἐργασιῶν, ὅσον καὶ ἡ διδασκαλία πολλῆς ὕλης ἐξ ἐκάστου μαθήματος, καθ' ἕκαστον ὠριαῖον μάθημα, διὰ νὰ μὴ ἐξαναγκάζωνται οἱ μαθηταὶ εἰς ἐξαντλητικὴν κατ' οἶκον μελέτην.

5) Τὴν δημιουργηθεῖσαν προχθὲς ἀπεργιακὴν κίνησιν μεταξὺ τῶν μαθητῶν τῆς τελευταίας τάξεως διαφόρων γυμνασίων τῆς πρωτευούσης, καὶ ὅτι παρὰ τὴν σημειωθεῖσαν προσπάθειαν τῶν ἀπεργῶν μαθητῶν τῶν ἄλλων σχολείων οἱ μαθηταὶ μας ἂν καὶ ἐθορηβήθησαν, δὲν ἐμιμήθησαν αὐτοὺς ἀλλ' ἐπειθάρχησαν καὶ παρηκολούθησαν κανονικῶς τὰ μαθήματά των. Καὶ

6) Σύστασιν ὅπως τηροῦνται κατὰ τὸ δυνατόν αἱ ληφθεῖσαι διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 43 τῆς 1-9-41 ἀποφάσεως τοῦ Συλλόγου ἀποφάσεις, πρὸς ἐξασφάλισιν κανονικωτέρας καὶ εὐρυθμοτέρας λειτουργίας τοῦ Σχολείου.

Ὁ Γυμνασιάρχης

Ὁ ὑποδιευθυντὴς

Οἱ καθηγηταὶ

ΕΓΓΡΑΦΟ 6

20.10.1941. Ἑκτακτὴ συνεδρία τοῦ συλλόγου διδασκόντων. Απόφαση γιὰ τὴν τέλεση τῆς ἐορτῆς τῆς Σημαίας.

Βιβλίον Πρακτικῶν, σ. 84-85.

Πρᾶξις 51η

Ἐν Ἀθήναις σήμερον τῇ 20 Ὀκτωβρίου 1941 συνήλθεν εἰς ἕκτακτον συνεδρίαν ὁ Σύλλογος τῶν διδασκόντων, ἵνα λάβῃ ἀποφάσεις περὶ τοῦ τρόπου τελέσεως τῆς ἐορτῆς τῆς Σημαίας ἐν τῷ Σχολείῳ κατὰ τὸ τρέχον σχολικὸν ἔτος.

Κατὰ ταύτην, ἀφ' οὗ ὁ κ. Γυμνασιάρχης ἀνέγνωσε τὰς σχετι-

κάς διαταγὰς τῶν σεβαστῶν προΐσταμένων ἀρχῶν, Ὑπουργείου Παιδείας καὶ Γεν. Ἐπιθεωρητοῦ, ἀπεφασίσθησαν τὰ κάτωθι:

1) Ἡ ἐορτὴ νὰ τελεσθῆ κατὰ τὰς κειμένας διατάξεις τὸ προσεχὲς Σάββατον 25 τοῦ μηνὸς καὶ ὥραν 9.30' π.μ. ἐν τῷ κλειστῷ χώρῳ τῆς κάτω αὐλῆς τοῦ Σχολείου.

2) Οἱ μαθηταὶ ἐν ἐορταστικῇ περιβολῇ νὰ παραταχθῶσιν ἐν σχήματι Π ἐντὸς αὐτῆς.

3) Μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ κ. Γυμνασιάρχου ἐκφώνησιν// τῆς κεκανονισμένης προσλαλιᾶς καὶ τοῦ ἀποσταλένου λογυδρίου ὑπὸ τοῦ σεβαστοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, νὰ κληθῶσιν οἱ κάτωθι μαθηταὶ τοῦ Σχολείου, διακρινόμενοι ἐπὶ χρηστότητι καὶ ἐπιμελείᾳ νὰ παραλάβωσι τὴν Σημαίαν:

1) Κοκκινάκης Δημήτριος τῆς ΣΤ' τάξεως ὡς Σημαιοφόρος καὶ Μπαλτσαβιάς Γεώργιος ὡς ἀναπληρωτῆς αὐτοῦ.

2) Κυριακίδης τῆς Δ'2 π.τ.

3) Δάλλας Σωκρ. τῆς Γ'1 π.τ.

4) Ἰατρόπουλος τῆς Δ' ν.τ.

5) Ἀναγνωστόπουλος Νικ. τῆς Γ' ν.τ.

6) Ρόδης τῆς Β' ν.τ. ὡς παραστάται τῆς Σημαίας κατὰ τὰς δημοσίᾳ ἐμφανίσεις τοῦ Σχολείου.

4) Νὰ ψαλῆ ἐν τέλει ὑπὸ πάντων ὁ Ἐθνικὸς ἠμῶν Ὕμνος.

Ὁ Γυμνασιάρχης Ὁ ὑποδιευθυντῆς Οἱ καθηγηταὶ

ΕΓΓΡΑΦΟ 7

10.7.1943. Συνεδρία του συλλόγου διδασκόντων. Διατύπωση γνώμης για την διεξαγωγή των κατατακτήριων και απολυτήριων εξετάσεων των μαθητών που προέρχονται από ιδιωτικά σχολεία.

Βιβλίο Πρακτικῶν, σ. 224-226.

Πρᾶξις 118β¹

Ἐν Ἀθήναις σήμερον τῇ 10 Ἰουλίου 1943 συνελθὼν ὁ σύλλογος τῶν διδασκόντων ἐν τῷ Γ' Γυμνασίῳ ἀρρένων, εἰς ἐκτέλεσιν τῆς ὑπ' ἀριθ. 32850 τῆς 23-6-43 διαταγῆς τοῦ Σεβαστοῦ ἐπὶ τῶν Θρησκευμάτων καὶ τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας Ὑπουργείου, ἵνα διατυπώσῃ τὴν γνώμην του «περὶ τοῦ καταλληλοτέρου τρόπου διε-

ξαγωγής τῶν κατατακτηρίων καὶ ἀπολυτηρίων ἐξετάσεων τῶν ἐξ ἰδιωτικῶν σχολείων προερχομένων μαθητῶν καὶ τῶν κατ' ἰδίαν διδασκόντων», ἐκθέσαντος ἐκάστου τῶν διδασκόντων τὴν γνώμη του ἐπὶ τοῦ τεθέντος ζητήματος, ἀποφαίνεται ὁμοφώνως:

Τὸ γεγονός ὅτι τὸ Σεβαστὸν προϊστάμενον Ὑπουργεῖον κατὰ τὸ λήγον σχολικὸν ἔτος 1942-43 κατέληξεν εἰς τὴν ἀπόφασιν νὰ τροποποιήσῃ τὰς ἀπὸ μακροῦ χρόνου κειμένης διατάξεις περὶ τοῦ τρόπου τῆς διεξαγωγῆς τῶν ἐξετάσεων τούτων, αἵτινες ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν διεξήγοντο ἐνώπιον ἐπιτροπῶν, διαφόρου ἐκάστοτε συνθέσεως καὶ βάσει ἰδιαίτερων κανονιστικῶν διαταγμάτων, διαφόρων κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦτον τῶν ἐφαρμοζομένων ἐν τοῖς δημοσίοις σχολείοις, ἀποδεικνύει ὅτι ἡ ἀρμοδία κεντρικὴ ὑπηρεσία ἐχαρακτήρισε τὸ μέχρι τοῦδε ἐφαρμοσθὲν σύστημα ὡς οὐχὶ ἱκανοποιητικόν.

Διὰ τοὺς λόγους τούτους καὶ ἐπειδὴ ἡ διενεργηθεῖσα ἐφέτος ἐνώπιον τῶν συλλόγων τῶν Γυμνασίων ἐξέτασις τῶν μαθητῶν τῶν ἀνωτέρω προελεύσεων καὶ ταχέως διεξήχθη μετὰ τῆς ἐξετάσεως τῶν μαθητῶν τῶν Γυμνασίων καὶ μικρὰν πρόσθετον ἐργασίαν προσέθεσεν εἰς τοὺς ἐξεταστὰς καθηγητὰς, καὶ ὑπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα ἐκρίθησαν καὶ οἱ μαθηταὶ οὗτοι, ὑφ' ὃ καὶ οἱ τῶν δημοσίων σχολείων, ἐν ᾧ ἀντιθέτως κατὰ τὴν ἐνώπιον ἐπιτροπῶν διεξαγομένην ἐξέτασιν καὶ χρόνος μακρὸς διετί//θετο πρὸς διεκπεραίωσιν αὐτῆς, λόγω τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν ἐξεταζομένων, καὶ φόρτος ἐξαντλητικῆς ἐργασίας ἀνελαμβάνετο ὑπὸ τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς καὶ τὸ πνεῦμα τῆς κρίσεως περὶ τῆς ἱκανότητος τῶν ἐξεταζομένων δὲν ἦτο ἐνιαῖον, ἐπὶ τούτοις δὲ καὶ παράπονα διετυπῶντο ὑπὸ ἐκπαιδευτικῶν λειτουργῶν, ὅτι τῶν ἐπιτροπῶν ἐκείνων δὲν μετεῖχον ἐκ περιτροπῆς πάντες, διὰ τοὺς ἀνωτέρω λόγους ἔχει τὴν γνώμην ὅτι τὸ θεσπισθὲν καὶ νῦν τὸ πρῶτον ἐφαρμοσθὲν σύστημα διεξαγωγῆς τῶν ἐξετάσεων τούτων εἶναι ἀπὸ πάσης πλευρᾶς προτιμότερον τοῦ πρότερον ἰσχύσαντος.

Ἐπὶ τούτοις ὁ Σύλλογος ἔχει τὴν γνώμην, ὅτι πρὸς κανονικότεραν διεξαγωγὴν τῶν ἐξετάσεων τούτων καὶ πρὸς διασφάλισιν βεβαιότερας κρίσεως τῶν διδασκόντων περὶ τῆς ἱκανότητος τῶν ἐξεταζομένων, ἐνδείκνυται: 1) νὰ θεσπισθῇ καὶ προφορικὴ ἐξέ-

τασις διεξαγομένη ἐνώπιον τοῦ Συλλόγου καὶ προηγουμένη τῆς γραπτῆς, καθ' ἣν θὰ συμβαθολογοῦν δύο εἰδικοί πρὸς τὸ ἐξεταζόμενον μάθημα καθηγηταὶ καὶ 2) Νὰ μὴ ἐπιτραπῆ ἐφεξῆς ἢ κατ' ἐκλογὴν τοῦ διδάσκοντος διδασκαλία τμημάτων ἢ κεφαλαίων ἐκ τῆς ἐξ ἐκάστου μαθήματος διδακτέας ὕλης, ἀλλὰ νὰ χωρῆ ἢ διδασκαλία πάντων τῶν μαθημάτων, γλωσσικῶν καὶ μὴ, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἐγκεκριμένου βιβλίου καὶ νὰ συνεχίζεται ἄνευ ἀλμάτων. Οὕτω μόνον θὰ ἀποφευχθῆ ὁ καταρτισμὸς πολλοπλῶν θεμάτων ἐκ τοῦ αὐτοῦ μαθήματος, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον συνέβη πολλάκις κατὰ τὸ παρελθὸν εἰς τὰς ἐξεταστικὰς ἐπιτροπὰς, διότι οἱ μαθηταὶ τῶν διαφόρων ἰδιωτικῶν σχολείων ἄλλα εἶχον διδαχθῆ κεφάλαια ἐκ τῆς διδακτέας ἐξ ἐκάστου μαθήματος ὕλης.

Ἐν τέλει ὁ Σύλλογος ἐκφράζει τὴν εὐχὴν, ὅπως// τὰ καταβαλλόμενα ὑφ' ἐκάστου τῶν ἐξεταζομένων ἐξέταστρα διπλασιασθῶσι τουλάχιστον.

Ὁ Γυμνασιάρχης

Ὁ ὑποδιευθυντής

Οἱ καθηγηταὶ

ΕΓΓΡΑΦΟ 8

10.7.1943. Συνεδρία του συλλόγου διδασκόντων. Διατύπωση γνώμης για τη διάρθρωση των σχολείων δημοτικής και μέσης εκπαίδευσης.

Βιβλίο Πρακτικῶν, σ. 226-229.

Πρᾶξις 119η

Ἐν Ἀθήναις σήμερον τῇ 10 Ἀπριλίου 1943¹⁶⁶ συνελθὼν ὁ Σύλλογος τῶν διδασκόντων ἐν τῷ Γ' Γυμνασίῳ ἀρρένων, εἰς ἐκτέλεσιν διαταγῆς τοῦ Σεβαστοῦ ἐπὶ τῶν Ἐκπαιδευτικῶν καὶ τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας Ὑπουργείου, ἵνα διατυπώσῃ τὴν γνώμην του «περὶ τῆς διάρθρωσεως τῶν σχολείων δημοτικῆς καὶ μέσης ἐκπαιδεύσεως», ἐκθέσαντος ἐκάστου τῶν διδασκόντων τὴν ἐπὶ τοῦ ζητήματος γνώμην του, ἀποφαίνεται ὁμοφώνως:

α) Χαρακτηρίζει τὴν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου συζήτησιν

166. Πρόκειται για λάθος. Η ημερομηνία πρέπει να διορθωθεί σε 10 Ιουλίου 1943. Το πρακτικό έπεται άλλου της ίδιας ημέρας. Βλ. έγγραφο αρ. 7.

ὕπὸ τὰς παρούσας ἐθνικὰς συνθήκας ὡς οὐχὶ σκόπιμον, ἔχων τὴν γνώμην ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ ἀνα//βληθῆ δι' ἄλλον εὐθετώτερον χρόνον καὶ δι' ἄλλους λόγους ἀλλὰ καὶ διότι τὸ μεταπολεμικὸν Κράτος θὰ μεταρρυθμίση προσεχῶς τὸ ἐκπαιδευτικὸν μας σύστημα, προσαρμόζον τοῦτο πρὸς τὰ δημιουργηθησόμενα μεταπολεμικὰ κοινωνικὰ ἰδεώδη καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἢ οἰαδῆποτε ἐν τῷ παρόντι ἐκπαιδευτικῇ μεταρρυθμίσει θὰ εἶναι προσωρινῇ καὶ σάλον μόνον καὶ σύγχυσιν δύνανται, πραγματοποιουμένη, νὰ δημιουργήση.

β) Ὅτι ὑπὲρ πᾶν σοφὸν καὶ τέλειον σύστημα διαρθρώσεως τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ ὑπὲρ οἰονδῆποτε ἄρτιον καὶ συγχρονισμένον ἀναλυτικὸν πρόγραμμα, ἴσταται πάντοτε ὡς πρωταρχικός παράγων καὶ κύριος συντελεστής πρὸς ἐπίτευξιν τῶν ἐκάστοτε ἐκπαιδευτικῶν ἰδεωδῶν, ἢ προσωπικότης τοῦ διδάσκοντος καὶ αἱ σχετικαὶ πρὸς αὐτὸν ἔννοιαι τοῦ μαθητοῦ καὶ τοῦ διδασκαστηρίου.

Ἄν δηλονότι τὸ κατερρακωμένον ἤδη καὶ καταπεπτωκὸς γόητρον καὶ κῦρος τοῦ διδάσκοντος δὲν ἀναστηλωθῆ, δι' ἰδιαζούσης καὶ στοργικῆς πρὸς αὐτὸν κρατικῆς μερίμνης, ἂν οἱ ἀβάστακτοι καὶ ψυχοφθόροι περισπασμοὶ τῆς σκληρᾶς βιοπάλης, ἐν τῇ ὁποίᾳ πρωταγωνιστεῖ κατεξαντλημένος σωματικῶς καὶ ψυχικῶς δὲν ἐξουδετερωθῶν, ὥστε νὰ δυνηθῆ συγκεντρῶν τὰς ἀπομεινούσας εἰς αὐτὸν πνευματικὰς, ψυχικὰς καὶ σωματικὰς δυνάμεις νὰ διαθέσῃ αὐτὰς εἰς τὸ κατ' ἐξοχὴν ἐθνοσωτήριο ἐργον του, ἂν ἡ κρατικὴ πρόνοια δὲν στραφῆ ἀκεραία καὶ πρὸς τὸν ἀναξιοπαθοῦντα πτωχὸν Ἕλληνα μαθητὴν, καὶ δὲν χορηγήσῃ εἰς αὐτὸν ἐπαρκῆ τροφήν, διὰ συσσιτίων ὀργανουμένων ὑπὸ τῶν σχολείων καὶ ὑπ' αὐτῶν ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῶν σχολικῶν ἐφορειῶν διοικουμένων, ἂν δὲν ἐξασφαλισθῶν ἀνεκτὰ πῶς οἰκήματα πρὸς λειτουργίαν τῶν σχολείων, πᾶσαι αἱ οἰασδῆποτε φύσεως μεταρρυθμίσεις δὲν πρόκειται νὰ συμβάλουν οὐδὲως εἰς τὴν βελτίω//σιν τῶν ἐκπαιδευτικῶν μας πραγμάτων. Καὶ

γ) ὅτι παρὰ ταῦτα, συμμορφούμενος πρὸς τὴν διαταγὴν τοῦ Σεβαστοῦ προϊσταμένου Ὑπουργείου ὅπως διατυπώσῃ τὴν γνώμην του περὶ τῆς ἐνδεικνυομένης διαρθρώσεως τῶν σχολείων δη-

μοτικῆς καὶ μέσης ἐκπαιδεύσεως, ἀποφαίνεται κατὰ πλειονοψηφίαν (18 κατὰ 2 μειοψηφούντων):

1) Ὅτι τὸ δημοτικὸν σχολεῖον, ἀποβλέπον εἰς τὴν λαϊκὴν μόρφωσιν καὶ ταύτην κυρίως ἐξυπηρετοῦν, δεόν νὰ διατηρηθῆ ἑξατάξιον.

2) Ὅτι τὸ Γυμνάσιον δεόν νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν παλαιὸν αὐτοῦ τύπον, δεχόμενον πρὸς εἰσιτήριον ἑξέτασιν ἐκ τῆς ἕκτης τάξεως τοῦ δημοτικοῦ σχολείου.

Εἰς τὴν τοιαύτην ἀπόφασιν καταλήγει ἡ πλειονοψηφία τοῦ Συλλόγου, διότι ἐκ τῆς μέχρι τοῦδε πείρας τῆς ἐκ τοῦ νέου τύπου Γυμνασίου ἐμόρφωσε τὴν γνώμην, ὅτι οἱ ἐκ τῆς τετάρτης τάξεως τοῦ δημοτικοῦ σχολείου προερχόμενοι μαθηταί, ἄωροι πνευματικῶς, πλὴν ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων, δὲν δύνανται νὰ παρακολουθοῦν τὰ μαθήματα τῆς ἀ' γυμνασιακῆς τάξεως, οὔτε δύνανται νὰ κατανοοῦν τὸ περιεχόμενον τῶν διδακτικῶν βιβλίων διὰ μελέτης κατ' ἰδίαν, ἐφ' ὅσον δὲν κατανοοῦν τὴν καθαρεύουσαν ἐν τῇ ὁποίᾳ εἶναι συντεταγμένα.

Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἑξατάξιον δημοτικὸν σχολεῖον, ἂν καὶ δὲν ἰδρῦθη ἵνα ἀποτελέσῃ προβαθμίδα διὰ τὴν εἰσαγωγὴν εἰς τὸ Γυμνάσιον, μὴ ὑπάρχοντος ἄλλου ἐνδιαμέσου σχολείου, κατ' ἀνάγκην εἶναι ἡ μόνη προβαθμὶς διὰ τὴν γυμνασιακὴν μόρφωσιν, ἵνα δύναται νὰ ἐπιτελέσῃ πληρέστερον τὴν ἀποστολὴν τοῦ αὐτῆν, πρέπει νὰ προσθέσῃ ἐν τῇ ἕκτῃ τάξει του πλείονα στοιχεῖα γλωσσικῆς διδασκαλίας, ὥστε οἱ ἐξ αὐτοῦ ἀπολυόμενοι, προκειμένου νὰ εἰσαχθοῦν εἰς τὸ Γυμνάσιον, νὰ εἶναι ἀρτιώτερον προπαρασκευασμένοι διὰ τὴν ἀρχομένην εὐθὺς ἀπὸ τῆς ἀ' γυμνασιακῆς τάξεως διδασκαλίαν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς.

Ἡ γνώμη τοῦ πρώτου τῶν μειοψηφούντων κ. Ἄθαν. Παπαγεωργίου εἶναι νὰ ἰδρυθῆ ἑξατάξιον δημοτικὸν σχολεῖον καὶ ὀκτατάξιον Γυμνάσιον, εἰς τὴν ἀ' τάξιν τοῦ ὁποίου νὰ φοιτοῦν, κατόπιν εἰσιτηρίων ἐξετάσεων μαθηταὶ προερχόμενοι ἐκ τῆς τετάρτης τάξεως τοῦ δημοτικοῦ. Τοῦ δὲ δευτέρου κ. Δ. Ἀσλάνη νὰ ἰδρυθῆ τετρατάξιον δημοτικὸν ἐν ταῖς πόλεσιν, ἑξατάξιον ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, τετρατάξιον Προγυμνάσιον καὶ τετρατάξιον Γυμνάσιον.

Ὁ Γυμνασιάρχης. Ὁ ὑποδιευθυντής Οἱ καθηγηταὶ

ΕΓΓΡΑΦΟ 9

22.10.1945. Έκτακτη συνεδρία του συλλόγου διδασκόντων. Καταγραφή των αρίστων μαθητών οι οποίοι επιθυμούσαν να τύχουν υποτροφίας για σπουδές σε αμερικανικά κολλέγια ή πανεπιστήμια.

Βιβλίο Πρακτικών, σ. 348.

Πρᾶξις 67η

Ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν τῷ γυμνασιακῷ γραφείῳ σήμερον τῇ 22 Ὀκτωβρίου 1945 συνελθὼν εἰς ἔκτακτον συνεδρίαν ὁ Σύλλογος τῶν διδασκόντων καὶ λαβὼν ὑπ' ὄψιν ἔγγραφον τῆς Society of Friends of American Studies δι' οὗ καλεῖται ὑπὸ τῆς ἀνωτέρω ἐταιρίας ὅπως γνωρίσῃ εἰς αὐτὴν α) τίνες οἱ τῶν μαθητῶν τῆς τελευταίας τάξεως τοῦ Σχολείου ἠρίστευσαν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος 1943-44 ἢ ἀριστεύουσι κατὰ τὸ παρὸν καὶ διακρίνονται ἐπίσης ὡς πρὸς τὸ ἦθος β) τίνες ἐκ τούτων γνωρίζοντες τὴν ἀγγλικὴν γλῶσσαν ἢ δυνάμενοι ἐντὸς ἔτους νὰ ἐκμάθωσιν αὐτὴν θὰ ἐπεθύμουν νὰ τύχωσιν ὑποτροφίας μερικῆς ἢ ὀλικῆς καὶ ν' ἀποσταλῶσιν ὡς ὑπότροφοι πρὸς περαιτέρω σπουδὰς εἰς ἀμερικανικὰ κολλέγια ἢ πανεπιστήμια καὶ γ) τίνες αἱ κλίσεις, τὰ διαφέροντα καὶ αἱ εἰδικαὶ ἰκανότητες τῶν υποψηφίων τούτων:

Ἀποφαίνεται ὁμοφώνως

κατόπιν ἐλέγχου καὶ τοῦ Γενικοῦ Ἐλέγχου ἀποτελεσμάτων τοῦ Σχολείου κατὰ τὸ παρελθὸν σχολικὸν ἔτος 1943-44

Δ) ὅτι ἠρίστευσαν ἐκ τῶν ὑποστάντων ἀπολυτηρίου ἐξετάσεις ἐκ τῆς τελευταίας τάξεως τοῦ σχολείου οἱ ἐξῆς: 1) Κωνσταντακάτος Μαρῖνος μὲ γεν. βαθμὸν 19 ἄριστα καὶ 2) Φραγκίσκος Νικόλαος τοῦ Ζαφ. μὲ γενικὸν βαθμὸν 18 7/8 ἄριστα, II) ὅτι τὸ ἦθος ἀμφοτέρων ἦτο ἐπίσης ἐξαιρετικὸν καὶ III) ὅτι ὁ α' τούτων ἐρωτηθεὶς ἐδήλωσεν ὅτι γνωρίζει μὲν τὴν ἀγγλικὴν γλῶσσαν, δὲν δέχεται ὅμως νὰ σταλῇ ὡς ὑπότροφος εἰς Ἀμερικὴν διὰ λόγους οἰκογενειακοῦς, διότι τυγχάνει ἔγγαμος, ὁ δὲ β' δὲν γνωρίζει μὲν τὴν ἀγγλικὴν δύναται ὅμως νὰ ἐκμάθῃ αὐτὴν ἐντὸς ἔτους.

Ὁ Γυμνασιάρχης

Ὁ ὑποδιευθυντὴς

Οἱ καθηγηταὶ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αρχείο 3ου Γυμνασίου Αρρένων Αθηνών, Βιβλίο Πρακτικών, 1908-1922.
- Αρχείο 3ου Γυμνασίου Αρρένων Αθηνών, Βιβλίο Πρακτικών 1940-1946.
- Αρχείο 3ου Γυμνασίου Αρρένων Αθηνών, Βιβλίο Γενικού Ελέγχου των ετών 1941-1947.
- Ασημομύτης Βασίλης, «Το Βαρβάκειον», *Αι Αθήναι ως εκπαιδευτική πόλις από τον 19ο προς τον 20ο αιώνα*, Αθήνα 1999, σ. 83-89.
- Γελαδάκη Σόνια, «Αθήνα και σχολική εκπαίδευση (1833-1900)», *Αι Αθήναι ως εκπαιδευτική πόλις από τον 19ο προς τον 20ο αιώνα*, Αθήνα 1999, σ. 6-18.
- Γελαδάκη Σόνια, «Το Α΄ εν Αθήναις Γυμνάσιον», *Αι Αθήναι ως εκπαιδευτική πόλις από τον 19ο προς τον 20ο αιώνα*, Αθήνα 1999, σ. 27-43.
- Γελαδάκη Σόνια, «Το Β΄ εν Αθήναις Γυμνάσιον», *Αι Αθήναι ως εκπαιδευτική πόλις από τον 19ο προς τον 20ο αιώνα*, Αθήνα 1999, σ. 75-78.
- Γελαδάκη Σόνια, *Β΄ Γυμνάσιον Αρρένων Αθηνών, Η εποχή των χαστουκιών*, εκδόσεις Κάκτος, Αθήνα 2005.
- Καβάγιας Αντώνιος, *Γ΄ Γυμνάσιο Αθηνών Λεύκωμα αναμνήσεων αποφοίτων 1966*, Αθήνα 2000.
- Κάτσικας Χρ. – Θεριανός Κ., *Ιστορία της Νεοελληνικής Εκπαίδευσης από την ίδρυση του ελληνικού κράτους μέχρι το 2007*, εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2007.
- Καψάλης Αχιλ. – Χαραλάμπους Δημ., *Σχολικά Εγχειρίδια. Θεσμική Εξέλιξη και Σύγχρονη Προβληματική*, εκδόσεις Έκφραση, Αθήνα 1995.

- Κοντογιάννη Ρούλα, *Η Γυμνάσιο Αθηνών*, εκδόσεις Κέδρος, Αθήνα 2003.
- Ντόνα Κατερίνα, «Εκπαιδευτικοί και συλλογική δράση, 1941-44: Συγκρότηση, λόγος, πρακτικές», *Πρακτικά 3ου Διεθνούς Συνεδρίου Ιστορίας της Εκπαίδευσης*, Πάτρα 1-3 Οκτωβρίου 2004. Πρακτικά Ηλ. διεύθυνση:
http://www.elemedu.upatras.gr/eriande/synedria/synedrio3/p_raltika%2011/ntona.htm
- Παραδείσης Ν., *Αμπελόκηποι. Περίπατοι στις Παλιές Γειτονίες, Κτίσματα που χάθηκαν, Άγνωστες Ιστορίες και Φωτογραφίες, Πρόσωπα και Οικογένειες*, Αθήνα 1997.
- Φιλοσόφου Μαρία, *Κατοχή και Αντίσταση στην Αχαΐα: Κοινωνικές και εκπαιδευτικές διαστάσεις, ανέκδοτη διδακτορική διατριβή*, Πάτρα 2009.
- Χαραλαμπίδης Μ., *Η εμπειρία της Κατοχής και της Αντίστασης στην Αθήνα*, εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Αθήνα 2012.
- Χατζηστεφανίδης Θ., *Ιστορία της νεοελληνικής εκπαίδευσης: 1821-1986*, εκδόσεις Παπαδήμας, Αθήνα 1986.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ

Συντομογραφίες: διδ.: διδάσκαλος – καθ.: καθηγητής-καθηγήτρια – μαθ.: μαθητής.

1ο Γυμνάσιο Αρρένων Αθηνών
31	Αβραμίδης Κ., καθ. 58
Άγιος Κήρυκος, Ικαρία 36, 65
2ο Γυμνάσιο Αρρένων Αθηνών
31, 33	Αγρίνιο 69
Αίγινα 31
2ο Πειραματικό Γυμνάσιο
Αθηνών 33	Ακρόπολη 21
Ακύλας Βίκτωρ, καθ. 35
2ο Πειραματικό Λύκειο Αθηνών
33	Αλεξανδρούπολη 35, 37, 63, 82
Αλιφέρνης Φώτιος, καθ. 35, 63
2ο Πρότυπο Πειραματικό
Λύκειο Αθηνών 9, 32	Αμαρούσιο 34, 38
Αμερική 104
3ο Γυμνάσιο Αρρένων Πειραιώς
36, 72	Αμπελόκηποι, συνοικία 32
Άμφισσα 60
3ο Γυμνάσιο Θεσσαλονίκης 40,
64	Αναγνωστόπουλος Νικ., μαθ. 99
Αναργύρειος Κοργιαλένειος
Σχολή Σπετσών 38, 63
3ο Λύκειο Αθηνών 33	Αναστόπουλος Δ., μαθ. 66
7ο Γυμνάσιο Θηλέων Αθηνών
36, 65	Ανδρεάδης Γεώργιος, μαθ. 26,
71
8ο Γυμνάσιο Αρρένων Αθηνών
24, 33	Άνδρος 35, 36, 81
9ο Γυμνάσιο Αρρένων Αθηνών
38, 74	Αντωνίου Βασίλης 10
Αντωνόπουλος, καθ. 35, 66
10ο Γυμνάσιο Αρρένων Αθηνών
9, 32	Αποστολίδης Δημήτριος, μαθ. 29
10ο Λύκειο Αθηνών 33	Αρναία Χαλκιδικής 40, 63
Ασλάνης Δ., καθ. 35, 103
Αταλάντη 37, 65

- Αχαΐα 26
 Αχείμαστος Νικόλαος,
 υποδιευθυντής 34, 69
- Βαΐτσος Δημήτριος, καθ. 36, 64
 Βαλαβάνης Κ., μαθ. 70
 Βαλαντάσης Κωνσταντίνος, καθ.
 36, 65
 Βανού-Μπράβου Ευαγγελία,
 καθ. 58
 Βαρβάκειο κλασικό Γυμνάσιο 31
 Βαρβάκης Ιωάννης 31
 Βαρβαρίγγος Ιωάννης 10
 Βασιλείου Σπυρίδων, μαθ. 64
 Βασιλόπουλος Β., καθ. 36, 82
 Βασιλόπουλος Ηλίας 10
 Βεκιαρέλης Α. 89
 Βελλά 39
 Βιδωρής Παύλος, καθ. 36, 64
 Βλησιδής Θ. 92
 Βορεάδης Γ. 90
 Βόσσος Αδαμάντιος 72
 Βουρβέρης Κ. 90, 91
 Βυθούκας Δ., καθ. 58
- Γαρδικίας Γ. 90, 91, 92, 94
 Γαρυφαλλάκης Ιωάννης, μαθ. 29
 Γεωργούντζος Παναγιώτης, καθ.
 36
 Γιαννακοπούλου Κωνσταντίνα
 10
 Γιαννόπουλος Γεώργιος 10
 Γιαννάς Διονύσιος, μαθ. 53, 64,
 95
 Γκερέκος Χαρίλαος, καθ. 36, 63
- Γκίκας Δ., καθ. 36, 81
 Γκίναϊα Ιωάννα, καθ. 36, 65
 Γκόνης Κωνσταντίνος, μαθ. 61
 Γουδής Δ. 91, 92, 93, 94
 Γουλανδρός Ιωάννης, μαθ. 66
 Γραικιώτης Δημήτρης, καθ. 36,
 65
 Γρατσιάτος Γ. 94
 Γυμνάσιο Αγίου Κηρύκου 36,
 65
 Γυμνάσιο Αλεξανδρουπόλεως
 35, 63
 Γυμνάσιο Αμφίσσης 60
 Γυμνάσιο Άνδρου 36, 81
 Γυμνάσιο Αρναίας Χαλκιδικής
 40, 63
 Γυμνάσιο Αρρένων Αγρινίου 69
 Γυμνάσιο Αρρένων Κομοτηνής
 39, 64
 Γυμνάσιο Αρρένων Χίου 36, 82
 Γυμνάσιο Αταλάντης 37, 65
 Γυμνάσιο Διδυμοτείχου 37, 40,
 64, 81
 Γυμνάσιο Θηλέων Αμαρουσίου
 34, 38, 74
 Γυμνάσιο Θηλέων Καλλιθέας 39,
 82
 Γυμνάσιο Καστοριάς 38, 63
 Γυμνάσιο Κύμης 37, 63, 77
 Γυμνάσιο Κυπαρισσίας 39, 75
 Γυμνάσιο Μεγαλουπόλεως 40,
 71
 Γυμνάσιο Μελιγαλά 37, 63
 Γυμνάσιο Μεσολογγίου 71
 Γυμνάσιο Νάξου 37, 82

- Γυμνάσιο Νέας Σμύρνης 35, 66
 Γυμνάσιο Ξάνθης 36, 81
 Γυμνάσιο Παλαιού Φαλήρου 39, 66
 Γυμνάσιο Πελοπίου 37, 82
 Γυμνάσιο Πιερίας 26
 Γυμνάσιο Πολυγύρου 38, 64
 Γυμνάσιο Ρεθύμνης 39, 64

 Δάλλας Σωκρ., μαθ. 99
 Δενδρινός Βασίλειος, μαθ. 62
 Δήμος Αθηναίων 32
 Δημόσια Εμπορική Σχολή
 Καβάλας 38, 81
 Δημόσια Εμπορική Σχολή
 Κέρκυρας 36, 63
 Διαταγή, εμπιστευτική 25
 Διάταγμα 1836 46 – 525/1941
 51 – Βασιλικό 1940 18, 45 –
 Νομοθετικό 525/1941 18
 Διάφας Α. 92
 Διδυμότειχο 37, 40, 64, 81
 Δόσης Ευάγγελος 10
 Δρακόπουλος Ν., καθ. 36

 Εθνική Οργάνωση Νεολαίας 55
 Εθνικό Τυπογραφείο 11
 Ελευθερόπουλος Κ., καθ. 58
 Εμπειρίκειο Άσυλο Αστέγων
 Παίδων 32, 33

 Ζήσης Δ. 89, 92
 Ζυγούρης Απόστολος 10
 Ζωσιμαία Σχολή Ιωαννίνων 39, 81

 Ηλιάδου Αν., καθ. 36
 Ηλιόπουλος Π. 88

 Θεοδωρίδης Χ. 91, 92, 93
 Θεσσαλονίκη 40, 64

 Ιατρόπουλος, μαθ. 99
 Ιεροδιδασκαλείο Βελλά 39, 72
 Ικαρία 35
 Ιωαννίδης Β. 92
 Ιωάννινα 39, 81

 Καβαθάς Χαρίλαος, καθ. 36, 81
 Καβάλα 38, 81
 Καγιαδάκις Γ., καθ. 36, 72
 Κακριδής Θ. 93
 Καλαντζής Κ. 90
 Καλεώδης Μ., καθ. 58
 Καλκάνης Σταύρος, καθ. 37, 63
 Καλλιθέα, συνοικία 39, 82
 Καλομοίρης 88, 89, 90, 91, 92
 Καλούσης Νικόλαος, καθ. 37
 Καλύβα Σταυρούλα 10
 Καμαρωτός Δ., καθ. 37
 Καπάνταης Χαράλαμπος, καθ. 37, 82
 Καποδιστριακό Κεντρικό Σχολείο 31
 Καράπας Νικόλαος, καθ. 37, 77
 Καρασώτος Δημήτριος, καθ. 37, 64
 Καστοριά 35, 38, 63
 Κατσάνας Δημήτρης, μαθ. 65
 Κέρκυρα 35, 36, 63
 Κιλίσης Παν. 90

- Κλέντος Ιωάννης, καθ. 37, 63
 Κοκκινιάκис Δημήτριος, μαθ. 99
 Κολιοκώτσης Ευάγγελος, καθ. 37
 Κολιός Χρήστος, καθ. 37, 82
 Κολιτσάρας Ι. 88
 Κολλέγιο Αθηνών 66, 68
 Κολωνάκι, συνοικία 32, 33
 Κομοτηνή 39, 64
 Κοντογιάννης Δ. 87, 88
 Κοντόπουλος Ν. 87, 88, 89, 91, 92, 94
 Κορές Μιχαήλ, καθ. 37, 82
 Κοσμάς Κ. 89, 90, 91
 Κοτσιώνης Χαρίλαος, μαθ. 83
 Κουμανταρέα Π., καθ. 58
 Κουρεβέλος Γ., καθ. 58
 Κουσουλάκος Λεωνίδα, καθ. 37, 65
 Κρεμμύδη Μαρία, διδ. 37, 69
 Κρήτη 29, 66
 Κύμη 37, 63, 77
 Κυπαρισσία 39, 75
 Κύπριος Θ. 89, 90, 91, 92, 93, 94
 Κυριακίδης, μαθ. 99
 Κυρούσης Δημήτριος, καθ. 37
 Κωνσταντακάτος Μαρίνος, μαθ. 104
 Κωνσταντινίδου Ασπασία, καθ. 37, 81
 Κωσταντακοπούλου Μαρία, καθ. 58
 Λαγοπάτης Σπ. 93
 Λαζάρου Αναστ. 87, 90, 91, 93
 Λεγάκης Ν., καθ. 38
 Λεονταρίτης Δ. 50, 88, 93, 94
 Λοράνδος Μάρκος, καθ. 38, 63
 Λυκούδης Ανδρόνικος 10
 Μαγριπλής Γεώργιος, μαθ. 69, 70
 Μάζης Αλκ. 93
 Μακρής Π. 92
 Μακρόπουλος Θ. 89
 Ματζώρος Ανδρέας, καθ. 38
 Μεγαλούπολη 40, 71
 Μέγας Γ. 88
 Μελιγαλάς 37, 63
 Μερεντίτης Κωνσταντίνος, καθ. 38, 63
 Μεσολλόγι 71
 Μεσολωράς, καθ. 38
 Μεταξάς Ιωάννης 15, 44, 47, 55
 Μόρφη Χριστιάννα 10
 Μόσχος Βασίλειος 10
 Μόσχος Δημήτριος 10
 Μπακόπουλος Στάμος, καθ. 38, 64
 Μπαλτσαβιάς Γεώργιος, μαθ. 99
 Μπαξεβανάκης Ν. 92
 Μπαρμπαστάτης Χρήστος 50, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94
 Μπασουκέας Φώτης, καθ. 38
 Νάξος 37, 82
 Νέα Σμύρνη, συνοικία 35, 66
 Νεάπολη, συνοικία 32
 Νεολαία, περιοδικό 55

- Νικολαΐδης Δημήτριος, μαθ. 29, 62, 63, 66, 67
- Νικολακοπούλου Α., καθ. 58
- Νικολάου Αντώνιος, γυμνασιάρχης 58
- Νικολάου Ν. 94
- Νόμος Αναγκαστικός, 283/1936, – 500/1937 50 – 770/1937 15 – 1218/1938 17, 50 -1800/1939 15 – 1805/1939, 1787/1939 51 – 1849/1939 16, 44
- Ξάνθη 35, 36, 81
- Οικονομίδης 88, 89, 90, 91, 92
- Οικονομίδης Ι. 91
- Οικονόμου Μιχ. 87, 88, 89, 92, 93
- Οργανισμός Εκδόσεως Σχολικών Βιβλίων 47, 48, 50, 87-94
- Παιδαγωγική Ακαδημία Αλεξανδρουπόλεως 37, 82
- Πάκος Γεώργιος 10
- Παλαιό Φάληρο 39, 66
- Παναγιωτοπούλου Μαρία, καθ. 38, 81
- Πάντειος Σχολή 67
- Παντελούρης Ε. 90, 92
- Παπαγεωργίου Αθαν., καθ. 38, 103
- Παπαγεωργίου Αναστάσιος, καθ. 38
- Παπαγεωργίου Μεθόδ., καθ. 38, 71
- Παπαδάτος Αντ. 89
- Παπαδήμου Μαριανίκη 10
- Παπαδόπουλος Λάζαρος, καθ. 38, 74
- Παπαθέου Μ., καθ. 58
- Παπαϊωάννου Βασιλείος, διδ. 38, 69
- Παπαϊωάννου Ιωάννης, γυμνασιάρχης 34, 38, 74
- Παπαϊωάννου Χ. 92
- Παπακυριακόπουλος Γεώργιος, καθ. 39, 64
- Παπαναστασίου Χ. 90, 91, 92, 93, 94
- Παπανούτσος Ε. 93
- Παπαντωνίου Αντ., καθ. 39
- Παπασφυρόπουλος Θ., καθ. 39
- Παπαστάμου Δημήτριος, μαθ. 70
- Παπασταύρου Αλέξ. 88
- Παπασταύρου Ι. 89
- Παρασκευόπουλος Αλέξ. 87
- Πατήσια, συνοικία 32
- Παυλόπουλος Παναγιώτης καθ. 39, 66
- Πειραιάς 22, 24, 36, 72
- Πελόπιο 37, 82
- Πιερία 26
- Πλάκα 31, 32
- Πολύγυρος 38, 64
- Ποριώτης Α. 94
- Ραβάνης Ιωάννης 10
- Ράπτης Αναστάσιος, καθ. 39, 72
- Ρεθύμνη 39, 64
- Ρήγα Μ., καθ. 58

- Ρόδης, μαθ. 99
- Ρουμπελάκις Γ., καθ. 39
- Ρωμαίος Κωνστ. 87, 88
- Ρωμανός Ι., καθ. 58
- Σακελλαρόπουλος Σ. 92, 93
- Σανιδάς Κ., καθ. 39
- Σαραλής Ιωάννης, καθ. 39, 81
- Σαρρής Ι. 89, 91
- Σερεμετάκις Θεόδωρος, καθ. 39, 82
- Σκάσσης Ερρ. 90, 91, 92
- Σκυρακάκης Μ., καθ. 39
- Society of Friends of American Studies 104
- Σουμελίδης Γ. 90
- Σπέτσες 38, 63
- Σπηλιώτης Φ., καθ. 39
- Στάθης Γεώργιος, μαθ. 68
- Σταματογιαννόπουλος Ιωάννης, καθ. 39, 75
- Σταυρακάκης Στέλιος, καθ. 39, 64
- Σταυρόπουλος Δημήτριος, μαθ. 60, 62
- Σταυρόπουλος Κ., καθ. 40
- Σταύρου Θ. 94
- Στεργίου Σταμούλης Λ., καθ. 40, 63
- Συννεφάκης Χρήστος, καθ. 40, 64
- Σωτηρόπουλος Αναστάσιος, καθ. 40, 81
- Τζάρτζανος Αχ. 49, 88, 89, 90, 91, 93
- Τουλουπάκης Γεώργιος, καθ. 40
- Τριαντόπουλος Δημοσθένης, καθ. 40, 63
- Τσακιράκης Νικήτας 10
- Τσαμάνδουρας Νικόλαος 10
- Τσίληθρας Παν. 88, 89, 91
- Υπουργείο Παιδείας 14, 18, 19, 20, 23, 24, 25, 26, 27, 47, 48, 51, 53, 55, 56, 60, 61, 65, 74, 83, 87, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102
- Φάβης Β. 88, 89
- Φιλικός Δ. 88,89
- Φραγκίσκος Ζαφείριος, γυμνασιάρχης 34, 93, 94
- Φραγκίσκος Ν. 90
- Φραγκίσκος Νικόλαος, μαθ. 104
- Φραγκίσκος Ξεν. 89
- Φραγκούλης Ι. 93
- Χαλάνδρι 25, 56, 57, 67, 69, 70, 71, 74
- Χαντέλης Ι. 90, 91
- Χαριζάνη Δανάη 10
- Χατζηδάκις Ι. 50, 91, 92, 93, 94
- Χίος 35, 36, 82
- Χρήστου Ι., καθ. 40
- Χρήστου Ξενοφών, μαθ. 69
- Χρονόπουλος Βασίλειος, καθ. 40, 71
- Χρυσάφογιώργος Γεώργιος 10
- Χωραφάς Αντ. 94

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ *ΟΨΕΙΣ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΟ*
ΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΑ ΧΡΟ
ΝΙΑ ΤΗΣ ΚΑΤΟΧΗΣ *Μαρτυρίες από*
το Αρχείο του 3ου Γυμνασίου Αρρέ
νων Αθηνών ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΤΗΘΗΚΕ
ΜΕ ΤΗ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΕΙΡΑ GFS-DI
DOT ΚΑΙ ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΤΟΝ ΔΕΚΕΜ
ΒΡΙΟ ΤΟΥ 2013 ΣΤΟ ΑΛΦΑΒΗΤΟ
ΓΙΑ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ ΤΩΝ ΕΚΔΟ
ΣΕΩΝ ΤΟΥ 2ου ΠΡΟΤΥΠΟΥ
ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ
ΛΥΚΕΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

